

CSONGRÁD MEGYE

TERÜLETRENDEZÉSI TERVE

MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

MEGBÍZÓ Csongrád Megyei Önkormányzati Hivatal
6741. Szeged, Rákóczi tér 1.

KÉPVISELŐJE: Magyar Anna, a megyei közgyűlés elnöke
TÉMAFELELŐS: Palánkai Tibor, megyei főépítész

GENERÁLTERVEZŐ Város-Teampannon kft.
1053 Budapest, Veres Pálné u. 7.
Képviselője: Koszorú Lajos

FELELŐS TERÜLETRENDEZŐ TERVEZŐK

KOSZORÚ LAJOS vezető területrendező tervező
TR 01-1346

Város-Teampannon Kft.

LÁZÁR TIBOR vezető területrendező tervező
TR 01-5041

Környezetterv Kft.

TERVEZŐK Szántó Katalin területrendező tervező
TR 01-2054

Város-Teampannon Kft.

Tábori Attila környezetgazdálkodási mérnök
TR 01-0402

Város-Teampannon Kft.

Tóth Helga környezetgazdálkodási mérnök
Balogh Tünde településrendező tervező
TT 06-0006

KÖTÁG Bt.

Új Lépték Bt.

Várkonyi Gábor településtervező
Rhorer Ádám közlekedésmérnök
01-3157

Új Lépték Bt.

Közlekedés Kft.

Polgár Judit szociológus
Lieszkovszky József Pál geográfus

Tornai Mátyás építész
Koszorú Bálint településmérnök
Magyar Gergely egy. hallgató

Város és Gazdaság Kft

Kobala Bt.

gyakornok

MUNKATÁRS: Munkácsi Máté, GEOMONT Bt.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	7
1. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR	7
2. VÁLTOZÁS A MÓDOSÍTÁS ELŐTTI TERVHEZ KÉPEST	8
1. A HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA	11
2. TELEPÜLÉSRENDSZER	25
2.1 A SZERKEZETALAKÍTÁS IRÁNYELVEI, A TÉRSÉGI SZERKETI TERV MEGALAPOZÁSA	25
2.11 TELEPÜLÉSI TÉRSÉG	25
2.12 TANYÁS TÉRSÉGEK RENDEZÉSÉNEK MEGALAPOZÁSA	26
2.2 EGYÜTT TERVEZHETŐ TÉRSÉGEK ÖVEZETE	27
2.3 SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK MEGALAPOZÁSA	28
2.31 A TELEPÜLÉSHÁLÓZAT SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEI	28
3. KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZAT MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI ÉS FEJLESZTÉSÜK	33
3.1 KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS	33
3.11 GYORSFORGALMI ÚTHÁLÓZAT	33
3.12 FŐÚTHÁLÓZAT	33
3.13 MELLÉKÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSEK CSONGRÁD MEGYÉBEN	34
3.14 KÖZÚTI HIDAK	35
3.15 A KÖZÚTHÁLÓZAT MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI	36
3.2 VASÚTI KÖZLEKEDÉS	37
3.21 VASÚTI TÖRZSHÁLÓZAT	37
3.22 MELLÉKVONALAK	38
3.23 VASÚTI HIDAK	38
3.24 A VASÚTHÁLÓZAT CSONGRÁD MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI	38
3.3 KERÉKPÁROS KÖZLEKEDÉS	39
3.31 ORSZÁGOS HÁLÓZAT ELEMEI	39
3.32 A TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ KERÉKPÁRUTAK	39
3.33 A KERÉKPÁRÚT-HÁLÓZAT MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI	40
3.4 VÍZI KÖZLEKEDÉS	41
3.41 VÍZI KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA CSONGRÁD MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI	41
3.5 LÉGI KÖZLEKEDÉS	41
3.51 A LÉGI KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA CSONGRÁD MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI	41
3.6 LOGISZTIKAI KÖZPONTOK	41
4. VÍZGAZDÁLKODÁS	43
4.1 VÍZGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG	43
4.11 A VÍZGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉGRE VONATKOZÓ IRÁNYELVEK	44
4.2 VÍZGAZDÁLKODÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ EGYEDI ÉPÍTMÉNYEK	45
4.21 ÁRVÍZVÉDELMI FŐVONALAK	46
4.22 FOLYAMI NAGYMŰTÁRGYAK	49
4.23 TÁROZÓK	52

4.3	VIZGAZDÁLKODÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ ÖVEZETEK, SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK.....	54
4.31	NAGYVÍZI MEDER.....	54
4.32	RENDSZERESEN BELVÍZJÁRTA TERÜLETEK ÖVEZETE	54
4.33	KIEMELTEN ÉRZÉKENY FELSZÍN ALATTI VÍZMINŐSÉG-VÉDELMI TERÜLETEK ÖVEZETE.....	57
4.34	FELSZÍNI VIZEK VÍZMINŐSÉG-VÉDELMI VÍZGYŰJTŐ TERÜLETE	57
4.35	NITRÁTÉRZÉKENY TERÜLETEK	58
5.	KOMPLEX TÁJREHABILITÁCIÓT IGÉNYLŐ TERÜLETEK ÖVEZETEI	59
6.	ÁSVÁNYI NYERSANYAG-GAZDÁLKODÁSI TERÜLETEK	60
7.	FÖLDVÉDELEM	61
7.1	KIVÁLÓ TERMŐHELYI ADOTTSÁGÚ SZÁNTÓTERÜLETEK	61
7.2	TÉRSÉGI ÁRUTERMELŐ MEZŐGAZDASÁG TERÜLETE.....	61
7.3	VÍZ- ÉS SZÉLERÓZIÓNAK KITETT TERÜLETEK	62
8.	TÉRSÉGI KÖZMŰHÁLÓZAT	65
8.1	SZÉNHYDROGÉNVEZETÉK HÁLÓZATOK	65
8.2	VILLAMOSENERGIA-ELLÁTÓRENDSZER	67
8.21	VILLAMOSENERGIA-HÁLÓZAT (ÁTVITELI ÉS ELOSZTÓ HÁLÓZATI ELEMELK).....	67
8.3	ERŐMŰVEK	68
9.	TÁJRENDEZÉSI JAVASLAT	69
9.1	IRÁNYELVEK	69
9.2	MEZŐGAZDASÁGI TÉRSÉG	69
9.3	VEGYES TERÜLETFELHASZNÁLÁSÚ TÉRSÉG	70
9.4	ERDŐGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG.....	71
9.5	TERMÉSZETVÉDELEM.....	72
9.51	TERMÉSZETVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ ÖVEZETEK	72
9.52	TERMÉSZETVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK	74
9.6	TÁJKÉPVÉDELEM.....	78
9.61	ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ TÁJKÉPVÉDELMI TERÜLET ÖVEZETEI.....	78
9.7	A TÁJRENDEZÉS EGYÉB ÖVEZETEI	79
9.71	KIVÁLÓ TERMŐHELYI ADOTTSÁGÚ ERDŐTERÜLETEK	79
9.72	ERDŐTELEPÍTÉSRE ALKALMAS TERÜLETEK.....	79
9.8	A TÁJRENDEZÉS EGYÉB SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEI	80
9.81	ÁRTÉRI TÁJGAZDÁLKODÁS TÉRSÉGE	80
9.82	SZÉLERŐMŰ TELEPÍTÉS SZEMPONTJÁBÓL VIZSGÁLAT ALÁ VONHATÓ TERÜLET	80
9.9	TÁJRENDEZÉSI INTÉZKEDÉSEK	81
9.91	ORSZÁGOS GYÜMÖLCS TERMŐHELY KATASZTER ÁLTAL ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK	81
9.92	ORSZÁGOS SZŐLŐKATASZTER ÁLTAL ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK	81

10. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG SZEMPONTJÁBÓL KIEMELTEN KEZELENDŐ TERÜLET	83
10.1 TÉRSÉGI ÖVEZETEK	83
10.11 VILÁGÖRÖKSÉG ÉS VILÁGÖRÖKSÉG-VÁROMÁNYOS TERÜLETEK	83
10.12 TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSI TERÜLET ÖVEZETE	83
10.2 SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK	84
10.21 VÉDENDŐ SZERKEZETŰ TELEPÜLÉSEK	84
10.22 A SZATYMAZI KULTÚRTÁJ	85
11. HONVÉDELMI CÉLÚ TERÜLETEK	87
12. TÉRSÉGI HULLADÉKLERAKÓ-HELY KIJELÖLÉSÉHEZ VIZSGÁLAT ALÁ VONHATÓ TERÜLET	89
13. A JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK ÖSSZEFOGLALÓ INDOKLÁSA	91
13.1 RENDELETTEL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK ÖSSZEFOGLALÓ INDOKLÁSA	91
13.2 HATÁROZATTAL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK	93
14. AZ ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERV ÉS A MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV MÓDOSÍTÁSA ÖSSZHANGJÁNAK IGAZOLÁSA	97
14.1 A TÉRSÉGI TERÜLETFELHASZNÁLÁS ÖSSZHANGJA	97
14.2 VONALAS ELEMÉK ÖSSZHANGJA	98
15. TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT	101
15.1 BEVEZETÉS, MÓDSZERTAN	101
15.2 A MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV TÁRSADALMI – GAZDASÁGI HATÁSAI	103
TERVEZŐI NYILATKOZAT	107

BEVEZETÉS

Csongrád megye Önkormányzatának Közgyűlése – törvényi kötelezettségének megfelelően – 2011 márciusában megindította a megye területrendezési tervének (továbbiakban MTrT) módosítását. Az MTrT módosításának jóváhagyása után csak azzal összhangban lévő településrendezési tervek hagyhatók jóvá.

A megalapozó munkarészek következő fejezetei során elsősorban a 2005-ben jóváhagyott MTrT-hez képest történt változások kapnak hangsúlyt, ugyanakkor, tekintettel az igen erőteljes jogszabályi változásokra, melyeket a *Helyzetelemzés* részletesen tartalmaz, számos teljesen új elemet is magában foglal. A javaslattevő munkarész szerkezeti és tartalmi szempontból is jelentősen megváltozott a hatályos tervanyaghoz képest, tekintettel

- a jogszabályi változásokra;
- a tervmódosítást kidolgozó és más tervező műhelyek által készített területrendezési tervekkel és módosításokkal kapcsolatos állami főépítési és miniszteri állásfoglalások általános tapasztalataira, melyek az Országos Területrendezési Tervről (továbbiakban OTrT-ről) szóló 2003. évi törvény 2008. évi módosítását követően a korábbiaknál sokkal szűkebb tervezői-szakmai és megyei rendeletalkotói mozgásteret biztosít;
- a megye településeinek részben megváltozott fejlesztési elképzeléseire;
- és nem utolsósorban a tervezőműhelynek a területrendezés hazai rendszerében felhalmozott tapasztalataira.

1. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

A jogszabályi háttér részletes értékelését az *Előkészítő fázisban készült Helyzetelemzés munkarész* tartalmazza. Az alábbiakban csak a legfontosabb elemeket emeljük ki.

A területi tervezést megalapozó jogszabály a **Területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény**. A törvény 23/B §-a szerint a megye területrendezési terve

- a térség területi határát,
- térségi szerkezeti tervét,
- térségi övezeteit
- és területrendezési szabályzatát foglalja magában,
- továbbá tartalmazhat ajánlásokat és intézkedési javaslatokat.

A fenti törvény alapján alkotta meg az **Országgyűlés az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvényt**, amely – az 1996. évi törvény szellemiségétől eltérően – a megyei területrendezési tervezés döntési hatókörét igen szűkre szabta. Az **OTrT felülvizsgálatát 2008. június 9-én fogadta el az Országgyűlés**. Az OTrT tartalmilag jelentősen módosult, azonban szellemisége nem változott. A módosító törvény 30. §-ának (3) bekezdése kimondta, hogy a megyei területrendezési terveket 2010. december 31-ig e törvénnyel összhangba kell hozni. A határidő később 2011. december 31-re módosult.

Az MTrT módosításának kidolgozását a **Területfejlesztési koncepció, területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet** szabályozza, mely a jelenleg hatályos MTrT kidolgozásának alapjául szolgáló

18/1998. (VI. 25.) KTM rendelet előírásait váltotta le. Az új rendelet (a korábbi 184/1996. (XII. 11.) rendeletet hatálytalanítva), meghatározza a tervek egyeztetésének és elfogadásának rendjét is. Újdonsága, hogy az Országos Településrendezési és Építési Követelményekhez hasonlóan rögzíti a térségi szerkezeti terv és övezetek térképi ábrázolása során alkalmazandó jelkulcsokat, valamint egyes kötelező mellékletek esetén (pl. Környezeti, gazdasági társadalmi hatásvizsgálat) részletes tematikát határoz meg.

2. VÁLTOZÁS A MÓDOSÍTÁS ELŐTTI TERVHEZ KÉPEST

A jóváhagyandó tervanyag továbbra is rendeletből és határozatokból áll.

2.1. RENDELETTEL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZ

A rendelettel jóváhagyandó munkarész szerkezete nem változott, a közgyűlés a térségi területrendezési szabályzat módosítását és az ennek mellékleteit képező, módosult térségi szerkezeti tervet, és a számában is, elnevezéseiben és részben tartalmában is módosult övezeteket fogadja el minden megyei településre kötelező jogszabályként. A térségi területrendezési szabályzatról szóló rendelettervezet a hatályos szabályzat módosításaként kerül kidolgozásra, egységes szerkezetben a jóváhagyott tervdokumentum fogja tartalmazni.

A területrendezés hazai rendszeréből következően a módosított térségi területrendezési szabályzat jelentősen lerövidül, a módosítás az OTTr alkalmazására korlátozódik. A megye számára a rendelettel jóváhagyandó munkarészek mellékletei tekintetében biztosított az a szigorú jogszabályi korlátok közé szorított mozgástér, mely lehetőséget ad térségi szerkezetalakítás és az övezetek lehatárolásának a megyei adottságok szerinti minimális korrekciójára.

A térségi szerkezeti tervben a megye településeinek szándékai legerőteljesebben a települési térségek lehatárolásában és a térségi mellékúthálózat kialakításában érvényesülhetnek. Korlátozott, de még viszonylag jelentős a mozgástér a mezőgazdasági, a vegyes, és az erdő területfelhasználású térségek egymás közötti arányának meghatározásában (itt a jogszabályok az országos tervhez képest a megyei terv számára 25%-nyi eltérés lehetőségét biztosítják).

A tervezett országos közutak tekintetében 10%-os eltérésre van lehetőség a nyomvonal település közigazgatási területére vetített hossza tekintetében, míg a meglévő utak tekintetében az OTTr-től eltérő korrekcióra nem ad lehetőséget a törvény. A térségi szerkezeti terven, a jóváhagyott tervdokumentumban a jövőben nem szerepeltethetők nyomvonalváltozatok. Ezekről a véleményezési eljárás során dönteni kell. Az OTTr-ben nem szereplő gyorsforgalmi-főúti kapcsolatokra vonatkozóan az intézkedések keretében, illetve az alátámasztó munkarészben lehet javaslatot tenni, de a térségi szerkezeti terven nem ábrázolható.

Az övezetek lehatárolása részben az OTTr alapján, részben jogszabályban kötelezett adatszolgáltatók által megküldött adatok alapján, kis részben pedig a tervező javaslata alapján történik. A megyei terv által kijelölt övezetek területétől a településrendezési tervekben már csak legfeljebb $\pm 5\%$ mértékig lehet eltérni, illetve az övezetek területét pontosítani.

Az OTrT szerinti övezetek változásai

Az OTrT-ről szóló 2003. évi törvény szerinti övezetek	Az OTrT 2008. évi módosítása szerinti térségi övezetek
<ol style="list-style-type: none"> 1. Védett természeti területek övezete 2. Természeti területek övezete 3. Ökológiai folyosók 4. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete 5. Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete 6. Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete 7. Térségi tájrehabilitációt igénylő területek övezete 8. Tájképvédelmi területek övezete 9. A hullámtér és nyílt ártér övezete 10. Csúszásveszélyes területek övezetével érintett települések 11. Vízerózióknak kitett terület által érintett települések 12. Szélerózióknak kitett terület által érintett települések 13. Honvédelmi és katasztrófavédelmi területek övezete 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Magterület övezete 2. Ökológiai folyosó övezete 3. Pufferterület övezete 4. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete (megváltozott lehatárolási módszerrel) 5. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezete 6. Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete 7. Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete 8. Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete 9. Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete 10. Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete 11. Világörökség és világörökség várományos terület övezetei 12. Történeti települési terület övezete 13. Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete 14. Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete 15. Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete 16. Együtt tervezhető térségek övezete 17. Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi területek övezete 19. Honvédelmi terület övezete 20. Rendszeresen belvízjárta terület 21. Nagyvízi meder övezete 22. Földtani veszélyforrás területének övezete 23. Szélerózióknak kitett terület által érintett települések övezete 24. Vízerózióknak kitett terület által érintett települések övezete

2.2 HATÁROZATTAL JÓVÁHAGYANDÓ FONTOSABB MUNKARÉSZ VÁLTOZÁSAI

A munkarész legfontosabb változása a sajátos megyei térségek alkalmazása. A sajátos megyei térségek lehatárolását elsősorban az OTrT hiányossága, kiemelten a területfejlesztési és területrendezési tervek közötti szakadék áthidalásának a célja indokolja. A sajátos megyei térségek egy része az országos Területfejlesztési Konceptió elhatározásait ülteti a területrendezési tervbe (lásd pl. Homokhátság térsége). A sajátos megyei térségeknek ugyanakkor figyelemfelkeltő szerepük is van (lásd pl. nitrátérzékeny területek által érintett

települések): a települések figyelmét felhívják olyan jogszabályokkal való érintettségre, melyeket a településrendezés során alkalmazniuk kell, de az OTrT-ről szóló törvény alapján övezetként nem jeleníthetők meg. Van olyan sajátos megyei térség, amelyik kiegészíti az OTrT övezetét: a megyei terv állítása pl., hogy az OTrT szerinti kiváló termőhelyi adottságú mezőgazdasági területeknél jóval több olyan terület van a megyében, amely hasonlóan kedvező a szántóföldi növénytermelés szempontjából (lásd: Térségi jelentőségű árutermelő mezőgazdasági területek). A terv jobb megértését segíti, hogy a térségi terület-felhasználási egységekre, az övezetekre és a sajátos megyei térségekre vonatkozó ajánlásokat külön csoportosítva szerepeltetjük.

2.3 EGYÉB JELENTŐS TEMATIKAI VÁLTOZÁSOK

A terv új eleme a 2/2005. (I.11.) kormányrendelet szerinti *környezet értékelés* elkészítésének kötelezettsége. A terv előkészítő fázisával egyidejűleg elkészült egy tematikai javaslat, ami a jogszabályban előírt véleményezőknak megküldésre került. A beérkező vélemények alapján elkészül egy pontosított tematika, melynek alapján a javaslattevő fázissal egyidejűleg elkészül a tervezet környezeti értékelése. A környezeti értékelés véleményezése független eljárás keretében történik.

1. A HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA

TERVELŐZMÉNYEK

A hatályos megyei területrendezési terv előkészítése a 2007-2013 európai költségvetési ciklus félidejét követő első év kezdetére esett, ami azt jelentette, hogy a megalapozásul egyrészt a **2007-2013 közötti költségvetési ciklusra készült területfejlesztési tervdokumentumok** szolgálták, másrészt viszont már a **2014-2020 közötti költségvetési periódusra készülő tervdokumentumokat** is figyelembe kellett venni, hiszen a módosuló megyei terv hatását már jórészt a következő periódusban fogja kifejteni. Ennek megfelelően az alábbi tervdokumentumokat tekintettük legfontosabb előzményeknek:

- Európa 2020 stratégia, munkaanyag (2010);
- Országos Területfejlesztési Kon koncepció (2005)
- Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2008)
- Új Széchenyi Terv (2011);
- A Tisza mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja (2005)
- Tisza Stratégia megalapozása, I. ütem (2010);
- Duna-Tisza közti Homokhátság fenntartható fejlesztése – Előzetes Megvalósíthatósági Tanulmány (2007)
- Duna – Körös – Maros – Tisza Eurorégió Stratégiája (2005);
- Dél-Alföldi régió Operatív Programja 2007-2013 (2007);
- Csongrád megye Területfejlesztési Kon koncepciója (2007);

A tervezés fontos forrásai továbbá a hatályos illetve egyeztetési eljárás alatt álló **településrendezési tervek**. Az **ágazati tervek** a részletes vizsgálat során témánként kerültek feldolgozásra.

A TÉRSZERKEZET VÁLTOZÁSAI

A hatályos területrendezési terv vizsgálatai és a Takarnet jelenlegi adatainak összehasonlítás alapján megállapítható, hogy jelentős változás következett be az erdőterületek kiterjedésében, a megye erdőszűrsége 2003 óta 1,2 %-kal nőtt, ez nagyságrendileg 5000 hektárnyi növekményt jelent (2010-ben közel 38 ezer hektár erdőterület volt a megyében). A megye mezőgazdasági területeinek nagyságrendje ugyanakkor sajátos módon a Földhivatali adatok szerint ugyanezen idő alatt nem változott, sőt csekély növekedés is bekövetkezett. Mindeközben elkerülhetetlenül a művelésből kivett területeknek, azon belül a beépített és beépítésre szánt területeknek növekedniük kellett. Az utóbbiakra vonatkozólag becsléseink vannak, melyhez a településrendezési tervek szolgáltatnak alapot. A településrendezési tervek jelentős beépített és beépítésre szánt területeket tartalmaznak a belterületen kívül. Ezek egy nagyobb része a belterület potenciális növekménye és csak csekély hányaduk meglévő külterületi telephely, major, üzemközpont, stb. A külterületek beépítési célú igénybevétele, illetve az erre irányuló szándékok a megyében igen ambiciózusak, és egyes térségekben jelentősen meghaladják a tényleges keresletet. A külterületen kijelölt beépített, illetve beépítésre szánt területek nagyságrendje a megyében eléri a Takarnet adatai szerint belterületként nyilvántartott terület 50 %-át. Ennek a mértéke a Kisteleki kistérségben legnagyobb, közel 140 %. A legnagyobb rész értelemszerűen a Szegedi kistérségre jut: 35,2 %, ezt a Kisteleki kistérség 16,2 %-os részesedése követi.

TÁRSADALMI FOLYAMATOK

2010-ben 423 000 lakos élt a megyében. **A megye népességszáma 1990 óta gyakorlatilag évről évre csökken**, de kistérségenként számottevő különbségek mutatkoznak. Az utolsó tíz évben a

Szentesi, a Csongrádi és a Makói kistérségben csökkent a megyei átlagot többszörösen meghaladó mértékben a lakónépesség, míg két kistérségben – Móraalmi és Szegedi – növekedett a lakónépesség száma. Csongrád megye belföldi vándorlási egyenlege az utóbbi évtizedben enyhén pozitív, ami a Dunától keletre, illetve a Balatontól délre fekvő országrészekben egyedülálló. Ugyanakkor a megye természetes szaporodás/fogyás indexe rosszabb az országos átlagnál. A megyei népesség életkor szerinti összetételének alakulását az előregedés jellemzi. A 60 évesnél idősebb népesség aránya a Csongrádi, a Szentesi, a Kisteleki és a Móraalmi kistérségben a legmagasabb. Szeged (és a nagyobb városok) korösszetétele kedvezőbb. A megye öregedési indexe a régió átlagával közel megegyező (123,4), de jóval kedvezőtlenebb az országos átlagnál (112,6). A megye legkisebb városának, Mórahalomnak a népmozgalmi adatai kiemelkedő „sikerességéről” tanúskodnak. A városka népessége közel tíz százalékkal nőtt 8 év alatt, ami a kiugróan magas vándorlási nyereség eredménye. A megye városai közül Szeged, és kismértékben Sándorfalva népessége tudott növekedni 2001 és 2010 között. Kiugróan magas mértékű népességcsökkenés mutatkozott azonban Csongrád és Mindszent esetében. A városi népesség aránya 75,2% a megyében.

Csongrád megye munkanélküliségi rátája 2001 és 2010 között mindvégig kedvezőbb volt az országos átlagnál, nem is szólva a régiós átlagról! A megyében a foglalkoztatási arány (a foglalkoztatottak 15-74 éves népességen belüli aránya) 2001 és 2010 között rendre magasabb volt a régiós átlagnál.

Csongrád megye egy főre jutó bruttó hazai terméke 2000-ben 83,4%-a volt az országos GDP-nek, majd ettől kezdve évenként 1-2- százalékkal nőtt az elmaradás: **2008-ban az országos teljesítmény 74,4%-át érte el a megye.** A megye lakosságának iskolai végzettségi színvonala közel azonos, vagy kicsit kedvezőbb, mint az országos átlag, viszont jóval kedvezőbb a Dél-Alföldi régió átlagánál.

A **lakosság egészségi állapotának lassú és fokozatos javulását** mutatja, hogy a születéskor várható élettartam növekedett mind a nők, mind a férfiak körében az ezredforduló óta. Sajnálatos módon az uniós országok átlagához képest azonban jelentős a magyarországi nők és férfiak lemaradása a születéskor várható élettartam tekintetében.

NAGYTÉRSÉGI ÖSSZEFÜGGÉSEK

A fejlesztés-rendezés összefüggésében meghatározó Szeged kulcspozíciója mind a Dél-Alföldi régió, mind pedig a DKMT eurorégió településrendszerében, továbbá az egymást itt keresztező - inkább potenciálisnak tekinthető - Budapest-Kecskemét-Szeged-Újvidék-Belgrád, illetve Pécs-Baja/Mohács-Szabadka-Szeged-Arad/Temesvár fejlődési zónában.

Közúti közlekedési szempontból a megye pozíciója kifejezetten javulóban van: az M5-ös autópálya megépülése után folyamatban van az M43-as építése, mely Arad felé biztosít kapcsolatot, a megye északi részének pozícióját pedig a tervezett M44-es-hez való kapcsolódás javíthatja, aminek azonban a tervezett csongrádi híd megépülése is a feltétele. A megye középső része kelet-nyugati nagytérségi kapcsolatainak hiányosságait a hatályos OTRT-ben szereplő új főúti kapcsolat, legalábbis tervszinten, orvosolja (lásd még tervelőzmények: DKMT Eurorégió stratégiája).

A vasúti nagytérségi kapcsolatok fejlesztése eddig háttérbe szorult, ám az európai unió közlekedéspolitikájában egyre erősebb szerephez jut, így van esély, hogy a DKMT eurorégió ez irányú kezdeményezései belátható időn belül visszhangra találjanak. Európa egységesülési folyamata nagyon fontos a megye számára, hiszen megnyitja a lehetőséget az I. Világháború előtt szervesen fejlődő, jelenleg három ország részét képező térség újjászerveződésére a meg lévő nagyvárosi hálózatra építve.

Csongrád megye ösztönzi a Tisza nemzetközi víziút szerepéhez szükséges nemzetközi megállapodások napirendre tűzését. Jelenleg azonban inkább a Duna vízi közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése élvez prioritást mind a nemzetközi, mind pedig a hazai tervekben. A Tisza vonatkozásában elsősorban a turisztikai célú hajózás fejlesztésének van – a határon átnyúló kapcsolatrendszer fejlesztése szintjén is – létjogosultsága. A Körös és a Maros turisztikai célú fejlesztése szintén napirenden van, mindkét folyó turisztikai fejlesztése megye- és országhatáron átnyúló együttműködést igényel.

A tervezett európai gázvezeték-hálózatok várhatóan érinteni fogják a megyét, a Nabucco-nyomvonalának beillesztése a hatályos megyei tervbe már megtörtént.

Természeti-ökológiai megközelítésben a megye kapcsolatrendszere szintén többrétegű: túl azon, hogy teljes területével a Tisza vízgyűjtőjének a része, a megye nyugati pereme a Duna-Tisza közi homokhátság keleti pereme, míg a megye tiszántúli területei a Körös-Maros közének nyugati pereme. Középső területei a Tisza menti mély fekvésű mentesített, illetve magas árterének részei.

TELEPÜLÉSRENDSZER

Csongrád megye településrendszerét és a településrendszer folyamatait illetően, a szélsőségek megyéje. Legkarakteresebb adottságai, trendjei az alábbiak:

A megye lakosságának 40 %-a Szegeden, 51%-a a két megyei jogú városban: Szegeden és Hódmezővásárhelyen él. A Szeged központosított agglomerálódó térség 12 települése területén él a népesség 49%-a. Növekedési dinamika tekintetében a megye két részre szakadt: miközben Szeged és közvetlen térsége (különösen Mórahalom) az országos trendeket meghazudtoló mértékű növekedést mutat, addig a megye többi részén az országos trendeket túlszárnyaló mértékű a népességcsökkenés. A depresszió a nagyobb városokban is erőteljes: Hódmezővásárhely, Makó, Szentes, Csongrád külön-külön egy-egy magyar középmezőnyű népességet veszített el egy évtized alatt. Szeged és a szegedi agglomeráció 1,7 %-os népességnövekedésével és a Szeged környéki Mórahalomi kistérség stagnálásával szemben a megye többi részének népességcsökkenése 5-8 % volt.

A megye településrendszerének egyik legfontosabb sajátossága a tanyás jelleg. A helyzetelemzést alapvetően nehezíti, hogy miközben a homokhátsági tanyavilágról számos, részletes elsődleges adatgyűjtésen alapuló elemzés áll rendelkezésre, addig a megye tiszántúli területei „mostohagyereknek” számítanak ebből a szempontból. Az egyes tiszántúli városok sajátos társadalomtörténete is eltérő településviszonyokat eredményezett (Szentesen hagyományosan nem alakult ki nagybirtok, ez a II. világháború után inkább a kertgazdaságnak kedvezett, míg Hódmezővásárhely nagygazdáinak területei később is a nagygazdaságoknak kedveztek.

A vizsgálatot tovább nehezíti, hogy a külterületi népesség elkülönített mérésével csak a népszámlálás foglalozik, így jelenleg az utolsó, teljes megyét érintő adatsor 2001. január 1-i keltezésű.

A megye településeinek csaknem felét (28 települést) érinti vagy szeli át folyó (Tisza, Körös, Maros), de a holtágak és jelentősebb egyéb vízfolyások révén további települések (táj)fejlődésében is jelentős szerepet játszanak a felszíni vizek.

Meghatározó a megye határ mentisége: A megye ugyan viszonylag rövid szakaszon érintkezik az országhatárral, de e rövid szakaszon a megye minden ötödik települése (összesen 13), köztük három város érintett. A megye településeinek tehát, több mint fele esetében a fejlesztési-rendezési döntéseket más megyékkel (országgal) kell egyeztetni-összehangolni.

A 2011 tavaszán készült vizsgálat időpontjában Csongrád megye minden hatodik települése város, a tíz város közül kettő megyei jogú város. A legutolsóként várossá nyilvánított település, Csanádpalota, népessége alig haladja meg a 3 ezer főt.

A 2010. évi KSH helységnévkönyv adatai szerint Csongrád megyében 60 település található. A megyében a települések kiterjedése és a településszövet jellege meglehetősen változatos: az óriás határú városoktól (Hódmezővásárhely, Szentes, Makó) a rövidesen területiánnyal szembesülni kényszerülő megyeszékhelyig, a hatalmas tanyavilággal rendelkező falvaktól az aprófalvakig minden előfordul e viszonylag kisterületű megyében. Településforma tekintetében jelentős erodáló tényezők voltak a tanyák felszámolására tett kísérletek a TSZ rendszer kiépítésének évtizedeiben. A megye 60 települése közül – az Országos területfejlesztési koncepció metodikája szerint (2001. évi népszámlálás alapján) tanyás településnek 32 település tekinthető: a Duna-Tisza köze 26 települése közül 24 (!), míg a Tiszántúl 33 települése közül mindössze 8 tekinthető tanyásnak, bár közöttük vannak olyan nagyhatárú települések is, mint Hódmezővásárhely és Szentes, melyek külterületi népessége 2001-ben összesen 5,4 ezer fő volt.

KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZAT, MEGKÖZELÍTHETŐSÉGI VISZONYOK

Az M5 autópálya és az M43 autópálya M5-Makó szakaszának megvalósulásával a megyén áthaladó fő nemzetközi forgalmi irányok számára magas színvonalú kapcsolatok alakultak ki. Hiányoznak viszont a kelet-nyugati irányú gyorsforgalmi kapcsolatok, az M9 és M47 autópályák megvalósítását az ágazati tervek csak nagytávon tervezik. Ezért a meglévő főutak (55. és 47. sz.) fejlesztése szükséges. A megye keleti részén a főúthálózat sűrűsége alacsony. A meglévő közúti határátkelőhelyek időszakos túlterheltsége miatt az országos fejlesztési tervek a főúthálózat és a nemzetközi kapcsolatok jelentős fejlesztését irányozzák elő. A mellékút-hálózat szerkezete viszonylag kedvező, kevés a zsáktelepülés, a településközi kapcsolatok elsősorban a megye keleti felén hiányosak, a külterületi lakott helyek megközelíthetősége problematikus.

A vasúti hálózatban a nemzetközi kapcsolatok hiányoznak, az országon belüli kapcsolatok észak és kelet felé megfelelő sűrűségűek, de alacsony szolgáltatási színvonalúak, nyugat felé a közvetlen összeköttetés hiányzik. A megye tengelyében folyó Tisza hajóközlekedésre alkalmas, de kihasználatlan a személyi- és teherszállításban egyaránt. A légi közlekedés a megye egyetlen regionális jelentőségű szegedi repülőtere figyelembevételével nem meghatározó a közlekedési rendszerben. Szeged és térsége az országos logisztikai hálózat kiemelt területe.

A MEGYE GAZDASÁGA

Csongrád megye jelenlegi gazdasági szerkezete nem versenyképes, pozíciója a megyék rangsorában és az országos átlaghoz viszonyítva is hosszabb ideje romlik. Nem alakultak ki a megyében olyan iparágak, amelyek húzóágazatnak tekinthetők, a turizmus bevétele sem ad bizakodásra okot. A mezőgazdaság jelentősége valamelyest csökkent, azonban még mindig domináns ágazatnak tekinthető. Jellemzően két termőtáj határozza meg, a Duna-Tisza közti homokháti területeken sűrűbb tanyás térségek alakultak ki (ill. maradtak fenn), a szántóföldi növénytermesztés mellett magas az intenzív gazdálkodás aránya, melynek keretében főlías, üvegházás és szabadföldi zöldségtermesztés, virágkertészet és a szatymazi termőtájon gyümölcstermesztés (elsősorban őszibarack) a jellemző. A tiszántúli, kötött talajú "feketeföldeken" a szántóföldi növénytermesztés terjedt el, gabonaféléket, kukoricát és olajos magvakat (elsősorban napraforgót) termelnek. A jelentős mezőgazdasággal rendelkező térségek az EU-ban is a fajlagosan kisebb GDP-t produkáló és a kisebb kereseti növekedést elérő régiók közé tartoznak. Kulcsprobléma a megyében, hogy lényegében nem kezdődött el a gazdasági szerkezetváltás, a régi üzemek leépültek ugyan, de nem formálódnak azok az új ágazatok, új iparágak, amelyek húzóágazattá válhatnának. Az ipar térszerkezete erősen koncentrált, a jelentős ipari vállalkozások lényegében csak a megyeszékhelyen és a nagyobb városokban vannak jelen. A feldolgozóipar jelentős termelési hagyományokkal rendelkezik, főként a mezőgazdaságra épülő ágazatok terén. A megyébe viszonylag kevés külföldi tőke áramlott és annak szerkezete sem kedvezett fejlődésének, hiszen nagyon kevés jutott belőle a húzóágazatként funkcionáló feldolgozóiparba. Kimagasló a K+F aránya, de szinte csak Szegedre koncentrálódik. Kevés új munkahely létesül, ezért alacsony a foglalkoztatás és egyre inkább elmarad az országos átlagtól.

A megyében jelen lévő ipari parkok Szegedre koncentrálódnak (6 ipari park), további 3 működik a vonzáskörzetében (Mórahalom, Algyő, Klárafalva), és 3 annak határára (Makó, Hódmezővásárhely, Kistelek). A fennmaradó 3 ipari park Szentesen, Csongrádon és Nagylakon található (<http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/belgazdasagert-felelos-allamtitkarsag/hirek/ipari-park-cim-viselesere-jogosult-parkok-es-szervezetek>).

Energiaforrások, energiatermelés és ellátás rendszere

Csongrád Megye **számottevő fosszilis tüzelőanyag-készlettel** rendelkezik. Ma is 26 bányatelken folyik a kőolaj és földgáz kutatása és kitermelése. Összesen 1555 db CH-ipari kút szerepel a nyilvántartásban.

A meglévő **szénhidrogán-szállítópálya** legtöbb eleme, köztük a két nemzetközi viszonylat (jugoszláv és román tranzitvezeték) szakaszai, valamint a számos országos jelentőségű nyomvonal, az algyői MOL-ipartelepről indul vagy érkezik a megye területén. A Törökországot és

Ausztriát összekötő tervezett NABUCCO vezeték Makó térségében lép be az országba, majd Hódmezővásárhely és Szentés érintésével halad át a megyén. A földgázvezetékek többnyire az FGSZ Zrt., az olaj és egyéb (pl. kondenzátum) vezetékek a MOL Nyrt. tulajdonában és üzemeltetésében vannak.

Magyarország 2010-től 2020-ig érvényes **Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve** az ország bruttó energiafogyasztásának 14,65 %-os részét megújuló energiából vállalja előállítani. A „zöld-energia” ágazatot egyben a gazdasági fejlődés egyik kitörési irányának is tekinti a kormányzat, amely új munkahelyeket teremt.

Az Alföld agroökológiai adottságai alkalmasak a **biomassza** versenyképes felhasználására. A biomassza potenciálon belül ösztönzést kap a tervek szerint a melléktermékek és hulladékok nagyobb arányú felhasználása, mind a biogáz, mind a tüzeléstechnikai alkalmazás területén. A **biogáz** termelés megduplázódása várható 2020-ig. A **biometán** a biogáz földgázzal egyenértékű tisztított formája, amit Magyarországon még nem gyártanak. Az állattenyésztési ágazatban speciális magyar modell a kisméretű, évi 5-10 ezer tonna kapacitású kisüzem ösztönzése, amelyek működéséhez a szükséges alapanyagokat helyben (legfeljebb 40 km körzetben) biztosítani lehet.

A **napenergia** felhasználása legeredményesebben a távhőszolgáltatási rendszerek kiegészítésére szolgálhat a legnagyobb besugárzási időszakban (melegvíz-előállítás, medence-fűtés), de komplex módon, a többi megújuló energiafajtaival összehangoltan alkalmazva egész évben eredményesen kihasználható. A megyében több helyszínen (Kistelek, Balástya és Csongrád) érdeklődtek beruházók egy-egy kb. 1,5 MW teljesítményű napkollektor-telep elhelyezési lehetőségéről. A lehetőségeket az átvevőhely közelsége és a természetvédelmi érintettség szempontjai szorítják korlátok közé (pl. bogarak zavarása).

A **megyében leginkább a geotermikus megújuló energiaforrás használata terjedt el.** A hévizek többségét kommunális célokra hasznosítják, a kisebb hőfokúak általában fürdők és közüzemi vízművek vízforrásai, 25 %-uk (főleg az 50 °C -nál magasabb hőfokú kutak vize) pedig kertészeti- és állattartó telepeket szolgál ki (Szentés, Szeged). A Tisza alsó völgyében kialakult mezőgazdasági hévízhasznosító agglomeráció évente 8-10 millió m³ 70-100 °C közötti hőmérsékletű víz hőenergiáját használja fel, ezzel **világviszonylatban is az elsők közé tartozik.** A Magyar Geotermális Egyesület aggályosnak és indokolatlannak tartja, hogy a Dél-alföldi víztest hivatalosan gyenge minősítést kapott, ezzel a 147/2010. (IV.29.) kormányrendelet záró rendelkezése értelmében számos termálkút esetében már a közeljövőben esedékessé válhat az energetikai célra kitermelt felszín alatti víz visszatáplálására vonatkozó kötelezettség. Jó minőségű állapotú termálvíz testből végzett vízhasználatnál kb. 10 év felkészülési időt enged a jogszabály, ami lehetővé tenné a mezőgazdasági üzemek alkalmazkodását a piaci versenyt nehezítő feltételekhez.

A **szélerenergia** ipari méretű hasznosítása az ország energia-ellátási biztonságának növelése érdekében az utóbbi években az energiapolitika részévé vált. Csongrád megye – akárcsak az ország egésze – viszonylag sűrűn lakott településszerkezetű, nagy kiterjedésű, lakatlan, közúthálózattól távol eső területekkel nem rendelkezik. A megfelelő szélintenzitás (szélesebesség) és megbízhatóság korlátozottsága, valamint a mozaikos elhelyezkedésű természeti területek is behatárolják a jellemzően 20-25 db toronyból álló kiserőművek telepítési lehetőségeit. A megyében jelenleg 4 helyszínen folynak előkészületek szélerőmű elhelyezésére: Makón és Kiszomboron folyik a rendezési terv módosítása, Árpádhalom és Maroslele esetében pedig az áránlatok beszerzése után kezdődik meg a tervezés.

Az országos **villamosenergia átviteli hálózat** részeként a megyét öt működő országos jelentőségű 400 kV-os távvezeték nyomvonala érinti, melyeknek fejlesztését a MAVIR ZRt. egyelőre nem tervezi. A 120 kV-os távvezetékeket az EDF DÉMÁSZ ZRt. üzemelteti.

Ásványi nyersanyag-gazdálkodás

A megye jelentős részén építőanyag-ipari ásványi nyersanyagok, valamint szénhidrogén lelőhelyek találhatóak. Homokot és agyagot a megye teljes területén bányásznak, nincsenek földrajzilag jól elkülönülő térségei a megyében. A legtöbb bánya a megye dél-nyugati részén található, illetve jelentős bányaterületek találhatóak Hódmezővásárhely és környékének területén. A jelentős agyaglelőhelyek elhelyezkedését az egykori és a ma is működő téglagyárak telepítése jelzi.

A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal Szolnoki bányakapitánysága a megyét érintően 75 bányatelket tart nyilván, melyből 50 szilárd, és 25 szénhidrogén bányatelek. Csongrádban az OTfT szerinti nyersanyag-gazdálkodási terület övezetével 12 település érintett.

Turizmus

A régió – és benne Csongrád megye - idegenforgalmi sajátosságai három területi vonzerő típus köré csoportosíthatók: - a vizek (folyók, tavak, hévizek), az ökoturisztikai adottságok (puszták, szikes tavak, árterek), a kultúrtörténeti értékek, hagyományok, rendezvények helyszínei. Szeged szerepe Csongrád megye idegenforgalmában minden tekintetben meghatározó: a szállásférőhelyek több mint hatvan százaléka, a vendégek több mint hetven százaléka, a vendégéjszakák 60%-a Szegedé. A kulturális, a bevásárló, a konferencia, a városlátogató és a szabadidő turizmus terén is Szeged túlsúlya jellemző.

A megye nemzetközi és országos jelentőségű turisztikai központjai: Szeged és Ópusztaszer. További jelentős és fejlesztendő turisztikai központok a megyén belül: Hódmezővásárhely, Szentés, Makó, Csongrád, Mórahalom. A mozaikszerűen megjelenő további potenciális vonzerők csoportba szervezhetők, egyedi arculattal rendelkező termékekké alakíthatók.

A gyógy- és termál turizmus terén jelentős fejlődés következett be az elmúlt években. A vízparti üdülés, vízi turizmus a nyári szezonban kiemelkedő ágazata a megye turizmusának. A megye adottságainak megfelelően a vízpartok, kikötők, strand- és táborhelyek, vízi sporttelepek kialakítása, fejlesztése és korszerűsítése, a turisztikai vonzerők jelentős fokozásához járul hozzá. A megye különleges adottsága a puszták, szikes tavak, árterek védett élővilága, valamint a természeti adottságokhoz alkalmazkodó tanyás települési forma. Ennek idegenforgalmi hasznosításában még jelentős tartalékok vannak a megyének. A kultúrtörténeti értékek, hagyományok őrzése és bemutatása a megye erőssége, a rendezvények széleskörű kínálata jól szolgálja egy-egy település turisztikai teljesítményét. A határon átnyúló vonzáskörzeti kapcsolatok kialakítása, újjáélesztése elengedhetetlen a vendégforgalom fokozása érdekében. Szükséges a határon átnyúló fő- és mellékúthálózat, a tömegközlekedés fejlesztése, valamint új határátkelőhelyek létesítése az átkelő-hiányos részekben.

A hosszabb tartózkodásra ösztönző turisztikai termékek továbbra is hiányoznak az idegenforgalmi kínálatból, egy átlagos vendég alig két vendégéjszakára vette igénybe a kereskedelmi szállásférőhelyek szolgáltatásait, a magán szálláshelyeken ennél több, 3,2 éjszaka az átlagos tartózkodási idő a megyében. A szálláshelykínálat színvonalát emelte a Szegeden felújított, Hódmezővásárhelyen és Mórahalmon új létesítményként megnyitott egy-egy 4 csillagos szálloda, amelynek következtében a szállodák vendégforgalma jelentősen (csaknem egyötödével) emelkedett. A megye városai közül – a város méretéhez és jelentőségéhez képest - jelenleg Makón a legszűkösebb a szálláshely kínálat.

Erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, állattenyésztés

A megye **erdősültsége** 2009-ben 37900 hektár volt. A megye erdősültsége 8,9 %, ami az országos 20,6 % erdősültségtől jelentősen elmarad. Az erdőterületek azonban folyamatosan növekednek. A megye nagyobb kiterjedésű összefüggő erdőterületei a Tisza, a Körös és a Maros hullámterén található. Mozaikosan található nagyobb erdők Ásotthalom-Ruzsa térségében, Pusztaszer-Sándorfalva térségében, továbbá Nagymágocs-Derekegyház térségében. Az erdőgazdálkodás szempontjából kedvezőtlen, hogy az állami tulajdonú erdők aránya nem éri el az 50 %-ot, míg a magántulajdonú erdők aránya több mint 50 %. Az erdők elsődleges rendeltetés szerinti megoszlásának százalékos aránya közel azonos az országos arányokkal.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény az Ország Szerkezeti Tervében a Duna-Tisza közti homokhátság területén, a Tisza hullámterén és a Maros hullámterén jelölt ki összefüggő erdőgazdasági térséget. A Duna-Tisza közén a hatályos megyei területrendezési terv térségi szerkezeti tervéhez képest az OTfT a mozaikos erdőgazdasági térségeket nagy összefüggő térségekként vonta össze úgy, hogy a megye jelenlegi 37543 ha erdőterületéhez képest 79710 ha erdőgazdasági térséget jelölt ki az OTfT. Ez a több mint 100 %-os növekedés még akkor is túlzónak tekinthető, ha figyelembe vesszük a megye rendkívül alacsony erdősültségét. Ez több település tájgazdálkodásának gyökeres változását vonná maga után, hiszen Mórahalom,

Ásotthalom, Zákányszék, Üllés, Csengele, Kistelek, Balástya, Csanytelek, Felgyő közigazgatási területeinek több mint felét az OTR szerint erdőgazdálkodási térség teszi ki.

A **mezőgazdasági művelésű összes terület** 326.032 ha. A megye összes területéhez viszonyítva a szántóterület aránya 62 %. Az országos tendenciákkal ellentétben a megye területén a szántóterületek aránya nem csökkent, sőt kis mértékben növekedett az 1996-os arányhoz képest. A szántóterület mellett a gyümölcsösök kismértékű növekedése figyelhető meg. Öröndetes, hogy a szőlőterületek 2003-as csökkenő aránya megfordult, és 2010-ben már 0,2 %-os növekedés tapasztalható. Annak ellenére, hogy a szőlőterületek aránya a mezőgazdaság termelési szerkezetében alacsony, a megye tájgazdálkodásában mégis meghatározó jelentőségű, hiszen a megye területén található az ország egyik történeti borvidéke, a Csongrádi borvidék.

A gyepterületek átmeneti csökkenését kismértékű növekedés jellemzi a 2010. évi statisztikai adatok szerint. Ezt azért is fontos kiemelni, mert a megye ökológiai hálózatában a rétek, legelők meghatározó jelentőségűek, amit bizonyít, hogy területük jelentős része védett természeti terület és Natura 2000 terület is egyben.

A megyében jelentősnek mondható a halgazdálkodás, amit a 3.429 ha halastó terület igazol. Az összterület arányához képest a halastó területi aránya az 1996-os arányokhoz képest (0,8 %) nem változott. Ugyancsak változatlan arányú a nádas 1797 ha-os területe is.

A megye területén a Csongrád Megyei Kormányhivatal Földhivatalának adatai szerint a zártkertek összes területe 49.529 ha. A településekhez funkcionálisan szervesen kapcsolódó hajdani szőlőskertek („szőlőhegyek”), majd a hatvanas évektől zártkertek, történelmi funkciója több területen átalakult, illetve átalakulóban van. A ma már többnyire vegyes művelésű (szőlő, gyümölcsös, kert) üdülési funkciót is szolgáló önálló tájszerkezeti egységek további növelése nem indokolt, hiszen területükön nő a felhagyott parlag területek aránya.

A megye mezőgazdaságában a települések történeti fejlődésében a **tanyás gazdálkodásnak meghatározó szerepe** volt mindig. A szocializmus tanyák elszorítására irányuló politikája ellenére Csongrád megye településeinek nagy többségében a tanya-rendszer máig megmaradt. Az OTK a sajátos adottságú vidékies térségtípusok fejlesztési prioritásai között kiemelten hangsúlyozza a tanyás térségek revitalizációját, a tanyák és tanyás térségek megőrzéséről, fejlesztéséről szóló 49/2009.(V.27.) OGY határozat megerősíti az OTK-ban foglaltakat. A megye tanyás térségeire vonatkozóan egységes szabályozási ajánlások kidolgozása lenne szükséges: egyrészt a földbirtok nélküli lakóhelyként, üdülőhelyként, vagy turisztikai céllal hasznosuló tanyákra, tanyás telkekre, másrészt a földbirtokokkal rendelkező birtokközpontként fejlesztendő tanyás telkekre vonatkozóan.

TERMÉSZET- ÉS TÁJVÉDELEM

A hatályos területrendezési terv vizsgálatai és a megyei területrendezési terv 2005-ben történő elfogadása óta eltelt időszakban több jogszabályi változás is történt az ökológiai hálózat, a táji-természeti értékek védelmével és a tájképvédelemmel összefüggésben. Megváltozott az ökológiai hálózat övezeti rendszere, kijelölésre kerültek a Natura 2000 területek, az OTR módosítása a térségi jelentőségű tájképvédelmi övezet mellett bevezette és kijelölte az országos jelentőségű tájképvédelmi övezetet. A 2008-ban módosított Országos Területrendezési Terv az országos ökológiai hálózat új övezeti rendszerét vezette be. Az országos ökológiai hálózat területét a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben az illetékes minisztérium adatszolgáltatása alapján magterület, pufferterület, ökológiai folyosó övezetként kell szerepeltetni. Az országos ökológiai hálózat behálózta a megye teljes területét. Az övezetek megoszlása, kiterjedése azonban a természeti adottságokból adódóan lényegesen eltér a Tisza által kettéosztott megye területén. A Tisza mentén található a legnagyobb összefüggő magterület, amely lényegében a Pusztaszeri és Mártélyi Tájvédelmi Körzetek területét foglalja magában. A Duna-Tisza közti homokhátság területét a magterületek kisebb kiterjedésű mozaikos hálózata jellemzi. A megye Tiszántúli területén ezzel szemben a magterületek a Kőrös-Maros NP védett területein, Szentestől keletre (Lapistó), Derekegyházától délre (Ludas-ér térsége) Hódmezővásárhely (Batida térsége) és Deszktől délre koncentrálódnak. Az ökológiai folyosó

rendszeréből kiemelkedik a Tisza, a Kőrös, és a Maros térségének összefüggő rendszere. Az ökológiai folyosók gerincét alkotó folyó menti természeti területeket a csatornák, erek teszik összefüggő rendszerré. A puffterület övezetének meghatározó része a Tiszántúlon található.

A 2008-ban módosított OTRT új övezetként bevezette az országos jelentőségű tájképvédelmi övezetet. Ezen területek pontosítása a megyei terv feladata. Az OTRT az országos tájképvédelmi övezet mellett továbbra is fenntartja a lehetőségét térségi jelentőségű tájképvédelmi övezet kijelölésének. A hatályos megyei terv szerinti tájképvédelmi területre jelentős mértékben ráfed az új országos jelentőségű tájképvédelmi terület, így a megyei övezet újragondolása szükséges. Tájképi, tájszerkezeti szempontból kiemelt értéket képez a megye tanyás tájszerkezete. Mivel azonban a megye szinte teljes területe tanyás térségnek minősül, így térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetként való kijelölése azt jelentené, hogy a megye teljes területe országos vagy térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetbe kerülne.

A táj terhelhetősége

A megye területét a természeti adottságokhoz igazodó történeti tájhasználat, ökológiai hálózat, és természeti értékek alapján, a táj terhelhetősége szempontjából a következő térségekre osztottuk: ártéri természetközeli táj, pusztai természetközeli táj, homokhátsági tanyás táj, Kőrös-Maros közti tanyás táj, urbanizált táj.

Ártéri természetközeli táj

Az ártéri táj terhelhetőségét sokoldalú érzékenysége határozza meg, ezért olyan többfunkciós komplex ártéri tájgazdálkodás kialakítása szükséges, amely a vízgazdálkodás, a természeti adottságokhoz igazodó tájhasználat, és a tájképi természeti értékek védelmének prioritásával biztosítja a folyó menti települések természeti erőforrásainak fenntartható használatát, környezetkímélő fejlesztését.

Pusztai természetközeli táj

Ezekben a térségekben olyan pusztai tájgazdálkodás kialakítása, illetve fenntartása a cél, amely biztosítja a rétek, legelők fennmaradását, az azokhoz kapcsolódó külterjes, környezetkímélő, és a történeti hagyományokhoz illeszkedő legeltetési állattenyésztés megőrzését, a vizes élőhelyek fenntartását, rehabilitációját, a pusztai táj szerves részét képező, tájba illeszkedő tanyák, pusztai épületek megőrzését.

Homokhátsági tanyás táj

A homokhátsági tanyás tájra az eltérő természeti, táji adottságok miatt a tájhasználat mozaikossága és az ebből adódó változatos táji érzékenység jellemző. A táj terhelhetősége szempontjából alapvető jelentősége van ezen sokszínűség, változatosság megőrzésének. Ehhez szükséges a szélsőséges vízgazdálkodási viszonyok kiegyenlítése, a változatos termőhelyi adottságokhoz igazodó tájgazdálkodás kialakítása (a szőlészet-borászat, gyümölcsstermesztés, legeltetési állattartás), a tanyás gazdálkodás és a tanyasi- és agrárturizmus ösztönzése.

Kőrös-Maros közti tanyás táj

Ebben a tájszerkezeti egységben – a termőhelyi adottságoknak megfelelően – a szántóföldi tanyák a meghatározóak. a XX. század második felének nagyüzemi meliorációja következményeként a tájat tagoló mezsgyék, mezővédő erdősávok, fasorok eltűntek, a rétek, legelők, vizes élőhelyek a belvizes területekre szorultak vissza. Ebben a tájszerkezeti egységben is, a táj terhelhetőségének megfelelően, prioritása van a termőföldek mennyiségi és minőségi védelmének. Ezzel összefüggésben a tanyák, mezőgazdasági majorok többfunkciós hasznosításának és fejlesztésének lehetőségeit biztosítani kell.

Urbanizált táj

Urbanizált térségnek tekintjük Szeged megyei jogú város és az azzal egy térszerkezeti egységet képező Algyő, Röske, Újszentiván, Tiszasziget települési térségeit. Erre a tájszerkezeti egységre a beépített területek magas aránya jellemző. A megye iparának jelentős része ebben a térségen koncentrálódik, így a környezet minősége is kedvezőtlenebb a megye más térségeinél. A további termőföldek igénybevételével járó településfejlesztés helyett a már kijelölt beépítésre szánt területek intenzívebb beépítését indokolt ösztönözni. További gazdasági területek kijelölése helyett a településrendezési tervekben már kijelölt gazdasági területeken belüli intenzívebb fejlesztés célszerű.

VÍZGAZDÁLKODÁS

Vízminőség-védelem

A megye a Tisza részvízgyűjtőjéhez tartozik. Ennek alegységei az 1-19 Kurca, a 2-20 Alsó-Tisza jobb part és a 2-21 Maros alegység, de kis területi kiterjedéssel érinti a 2-18 Nagykunság alegység is. A megye három fő vízgazdálkodási alegységében található víztesteknek csupán 3%-a tekinthető jó állapotúnak. A fennmaradó víztestek minőségét erősen befolyásolja a csatornázatlanság, valamint a települési és mezőgazdasági diffúz szennyezés. (Részletek a környezetvédelmi részről olvashatók.) A vízfolyások mesterségesek és erősen módosítottak, elsősorban a belvízelvezetés és öntözés következtében. Az állóvizek általában sekély, kis területű szikes és meszes holtágak és (halas)tavak. A vizek védelméhez a területrendezés korlátozásokat rendel: a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területek és a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtőterületének övezetei országos övezetek, melyek lehatárolását az OTRT tartalmazza.

A kiemelten érzékeny felszín alatti vizek vízminőség-védelmi terület övezetének lehatárolása csak pontosításra került az OTRT-ben, az érintett vízbázisok változatlanok. Távlati lokális vízbázis a megyét is érintő védett Maros-hordalékkúp, ahol a tárolt felszín alatti vízkészletek DK-Magyarország ivóvízellátásának legjelentősebb forrásai. A Maros hordalékkúp megyei területén öt sérülékeny földtani környezetben üzemelő közüzemi vízbázis van (sekélymélységű rétegvizek). A vízbázis védelmét védőterület kijelölésével biztosítják Nagyér, – Ambrózfalva, – Csanádalberti, – Pitvaros és – Csanádpalota községek vízbázisainál. A kistelepülések jelenleg még csatornázatlanok, így az elszikkasztott szennyvizek nagymértékben befolyásolhatják a talajvíz minőségét. Nagyér és Ambrózfalva településeket két szénhidrogén bányatelek érinti, mely a Tótkomlós V. és VI. elnevezésű terület része. Utóbbi bányatelek határa érinti Ambrózfalva vízbázis védőterületét is.

A hévíz kutak 60%-a a Dél-Alföldi régió területén található. A megye egész területe termálfeltárási alkalmas terület, jelenleg 188 termálkút van 37 településen, 2001. óta több új termálkút létesült. A termálkutak fele Szeged és Szentes környékén található. Környezetvédelmi szempontból a fürdő- és az energetikai célokra termelő kutaknál legnagyobb gond a lehűlt sós vizek megfelelő elhelyezése. A hévíztermelés hatására a Duna-Tisza közti Homokhátság különösen érzékeny. A gyenge minősítést kapott Dél-alföldi víztest miatt a közeljövőben esedékessé válhat az energetikai célra kitermelt felszín alatti víz visszatáplálására vonatkozó kötelezettség. A hévíz visszatáplálás a porózus törmelékes hévízadók esetében nem problémamentes.

Csongrád megyében 14 db. ásvány- és gyógyvízzé minősített hévízkút található 8 településen. Gyógyfürdő több településen épült (Szeged, Makó, Mórahalom, Hódmezővásárhely, Algyő, Székkutas stb.) A gyógyvizek fajtájuk szerint a megyében általában alkáli nátrium-, és hidrogén-karbonátos vizek, jelentős jód és fluorid tartalommal.

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtőterületének lehatárolása változott 2005 óta. A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területét a hatályos megyei terv településhatárosan 7 településen jelölte ki, annak ellenére, hogy az akkor hatályos OTRT a megye területén ezt nem tette meg. A módosított OTRT 2008-ban jelölte ki a szennyezésre érzékeny befogadók által érintett 3 településre vonatkozóan az övezetet. Ambrózfalva, Nagyér és Pitvaros települések által lefedett terület *Egyéb védett területen lévő befogadók/Maros hordalékkúpon lévő befogadók* kategóriába tartozik. Jelenleg egyik érintett településen sem épült csatornahálózat és tisztítómű.

Ár- és belvízvédelem

Az árvízi védekezéshez területrendezési szempontból, a hatályos tervtől eltérően, a nagyvízi meder övezete kapcsolódik. A 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet 5. §-ának (1) bekezdése szerint a nagyvízi meder területét a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöli ki. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ott, ahol nem kellő magasságú a védőgát, ott a nagyvízi meder a folyó völgynek természetes magaslatokkal védett területéig is kijelölésre kerülhet. Az utóbbi évtizedben jelentősen megnőtt az árvíz- és belvízveszélyes időszakok száma, az árvizek szintje egyre szélsőségesebb, a belvizek pedig olyan területeket is érintenek, ahol ez korábban nem volt tapasztalható. Mindeközben egyre hosszabbak a száraz időszakok, amikor alig, vagy egyáltalán nem jut csapadék egyes területekre. A sivatagosodás az Alföldet, de leginkább a Homokhátságot érinti erőteljesen. A térség árvízi biztonsága folyamatosan nő: 2004. évben az ATIKÖVIZIG területén is megindultak a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztésének munkálatai: Csongrád belterületén partfal építése és a mederállékonyság növelése, Szeged-D-i országhatár között a Tisza bal parti elsőrendű árvízvédelmi töltés fejlesztése, Tiszaalpár térségében az ún. Kanászéri zsilip felújítása, Hódmezővásárhely térségében az ún. Kódsdi zsilip megszüntetése, valamint a Tisza folyó Hármaskörös torkolat alatti kanyarulatának folyószabályozása. A 2006. évi rendkívüli árvíz levonulását követően Csongrád megye területén 10 helyen került sor az árvízi védképesség helyreállítására. Így többek között a Szeged belterületén lévő partfalrendszert három helyen felújították, illetve helyreállították a kunmátyási és a felgyői megcsúszott töltésszakaszt, Csongrád városában az ún. Sárkányfarki zsilipet. A másodrendű árvízvédelmi vonalak karbantartására nem jut elég pénz.

A Nagyvízi meder övezetének területén beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki. A nagyvízi meder lehatárolását adatszolgáltatásként a VKKI adta meg.

A megye területét 7 belvízvédelmi szakasz érinti, Algyő-Tápé-Gyála-Körös-éri, Dong-éri, Vidre-éri, Torontáli, Mártély-Tisza-Maros-zugi, Sámson-Élő-vízi, Kurcai. A megyében számtalan **belvíztározó létesítmény** található, melyeket már a hatályos megyei területrendezési terv is ábrázol. A 47 állandó és időszakos tározóban 50 millió m³ belvíz tartható vissza. A megyében található nagyobb tavakat, valamint az állandó és időszakos vízborítottságú szikes tavak nagy részét belvíztározásra használják. Több település is jelezte, hogy belvíztározó építését tervezi.

A területrendezési terv meghatározza az úgynevezett **rendszeresen belvízjárta terület** övezetét. A hatályos megyei területrendezési terv az ATIKÖVIZIG adatszolgáltatása alapján határolta le a rendszeresen belvízjárta területek övezetét az 1957-2001 között végzett felmérések alapján. Az övezet új lehatárolását (a Pálfi féle térképet) az adatszolgáltatásra vonatkozó rendelet alapján a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság adta meg.

Belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett területek a Tisza völgyétől távolabb, a megye határ térségében helyezkednek el. A belvízzel erősen veszélyeztetett területek a megyében elszórtan találhatóak, a mélyebb fekvésű területeken. Különösen veszélyeztetettek az Újszegedi, a Maros bal parti, a Tisza-Maros zugi, a Kurcai, a Vidre-éri és az Algyői belvízrendszerek területei. A 2010-ben bekövetkezett kedvezőtlen időjárási események (az átlagos nyolcszorosa volt az elöntött terület) sorozata mindazonáltal felhívja a figyelmet az elvezetést szolgáló hálózatok problémáira. A Homokhátsági területeken azonban nem javasolt a belvizek teljes mértékű elvezetése a vízhiány miatt, itt a tájhasználaton kell változtatni, komplex tájgazdálkodás javasolt. Több fejlesztés is megvalósult a megyében, pl. **Nagyszéksós-tó** vízrendszerében **komplex vízvisszatartási akcióprogram**.

FÖLDVÉDELEM

Csongrád megye nagyobb részén hazánk legszárazabb vidékei találhatóak. Az egész megyében kevés mennyiségű csapadék esik, de a Homokhátság a legszárazabb az országban. A megye talajainak termékenységére jellemző, hogy a dél-nyugati területeken kiterjedt homok és szikes talajok találhatóak, melyek alacsony termékenységgel rendelkeznek, a megye északi részén löszös, a keleti részeken a Maros hordalékkúpján kialakult csernozjom talajok találhatóak (itt-ott szikes foltokkal), melyek adottságaikból következően magas termékenységűek (Makó, Mindszent, Nagytőke, Szeged térsége). A kevésbé jó minőségű talajok is jó termékenységűekké

válnak, amennyiben megfelelő vízellátásban részesülnek. Az FVM 24/2007. (IV. 17.) rendeletének melléklete szerint kedvezőtlen adottságú termőföldek a megye keleti részén helyezkednek el.

Az OTtT előírja a kiváló **termőhelyi adottságokkal rendelkező területek** megállapítását. A kiváló termőhelyi adottságú területeket a SZIE-KTI kutatások alapján a VÁTI tervezői jelölték ki az Országos Területrendezési Terv mellékleteként. E lehatárolás alapvető hibája, hogy nem veszi figyelembe az OTtT 500.000-es léptékét, így olyan területeket is jelöl az övezeti tervlap, melyek mérete (kb. 1-2 ha) alig éri el a „használhatóság/láthatóság” léptékét. A terület lehatárolásában 2005. óta változás történt, ezért a hatályban lévő megyei területrendezési terv vonatkozó övezetét is módosítani kell. Nagymágocs és Árpádhalom térségében lévő nagyobb területet, Szeged, Makó, Földeák, térségében kisebb területeket érint a változás. Az övezet területét a települési térségekkel összefüggésben is pontosítani szükséges.

A megyei területrendezési terv már korábban meghatározta azokat a területeket, melyeket a **szélerózió** érint. A Tisza vonalától nyugatra minden településen található homok, vagy homokos vályog talaj, így a defláció veszélye potenciális problémaként jelentkezik a megye nyugati felén. A Tiszától keletre ugyanakkor vályog és agyagos vályog talajok fordulnak elő, viszont ezeken a területeken kiterjedt mezőgazdasági táblák vannak, és kevés erdősáv választja el őket, illetve a szántóföldeken a talaj felszíne hosszabb ideig nem borított növényzettel. Ehhez párosul még a kevés csapadék is. Ennek megfelelően további területeket jelölt ki a megyei területrendezési terv szélerózióknak kitett területként, a megye keleti részén is (Makó, Hódmezővásárhely térsége). A megfelelő agrotechnika alkalmazását, kisebb táblák művelését nem írhatja elő a jelen terv, sem a településrendezési tervek nem szabályozhatják, azonban a védelmi rendszer kialakítására, azaz a deflációs terület hosszának csökkentésére (pl. mezővédő erdősáv telepítése) és ezzel a terület mozaikosságának fokozására próbál ajánlásokat adni, melyek enyhíthetik a szélerózió okozta károkat. Másik megoldás az alacsonyabb termékenységű talajok folyamatos erdősítése, mely kellő biztosítékot ad a defláció elleni védekezésre.

A vízerózió nem jellemző a megyében, mivel a megye keleti része tökéletes síkság (kivéve Szentestől keletre), a nyugati területeken is csak enyhén hullámzó felszínek találhatóak. A megyében nincs olyan terület, ahol a felszín lejtése meghaladná az 5%-ot, így területrendezési szempontból nincs vízerózióknak kitett terület.

A hatályos megyei területrendezési terv nem jelölt ki földtani veszélyforrással érintett területeket (csúszásveszélyes területek övezetét), és **az adatszolgáltató MBFH szerint sincs a megye területére vonatkozóan nyilvántartott földtani veszélyforrás az adatbázisban.**

KÖRNYEZETVÉDELEM, KÖRNYEZETI ELEMEK ÁLLAPOTA

A **felszín alatti vizeket és a földtani közeget** veszélyeztető elemekről viszonylag átfogó képet adott az Országos Környezeti Kármentesítési Program (OKKP) keretében létrehozott tényleges és potenciális szennyező források informatikai nyilvántartása, a **FAVI-KÁRINFO**. Az adatlapokból kiolvasható, hogy az egykor elavult technológiával üzemelő ipari telephelyek, szénhidrogén kutak, üzemanyagtöltők, kommunális és veszélyes hulladéklerakók, dögkutak, kommunális folyékony hulladék ürítők, tározók környezetében vannak a legjelentősebb szennyezőanyagok, melyek felmérése és kármentesítése sürgető (Algyő, Baks, Csanytelek, Dóc, Domaszék, Hódmezővásárhely, Kistelek, Kiszombor, Makó, Sándorfalva, Szatymaz, Szeged). 2007. előtt kármentesítés történt négy telephelyen, de egyik sem szerepelt a korábbi felmérésekben (szegedi gumigyár, kisteleki kábelgyár stb.) A 2007. utáni adattáblából kiderül, hogy szennyezés több helyen is előfordult, pl. Dóc, Domaszék, Hódmezővásárhely, Maroslele, Szatymaz, Szeged, Szentés, de a nagyobbak közül csak a szegedi festékgyár területén és a kiskundorozsmai vezetéksérülésnél történt meg a sikeres műszaki beavatkozás. Víztest szennyezés az Alsó-Tisza-völgy és Körös-Maros köze területén történt fémek, szénhidrogének által.

Fontos lenne felmérni a szennyezést és a kármentesítést elvégezni a szénhidrogén bányászattal érintett területeken, a balesetek helyszínén, a kutak, fúrásai olajiszapok, iszaptárolók környezetében a szegedi térségben, Algyőn, Ásotthalmon, Kiszomborban stb. A legtöbb településen illegális hulladéklerakások szennyezik a környezetet, a legújabb felmérést nem ismerjük, de korábban a Maros árterén, a csatornák környékén, erdők szélén volt jellemző,

felszámolásuk nem ismert. Problémát jelentenek a még rekultiválatlan műszaki védelem nélküli kommunális szilárd hulladéklerakók, melyek közül több homoktalajra került, vagy magas talajvízállású területre, lakott terület mellé, természetvédelmi területre, vagy közelébe. A regionális hulladékgazdálkodási társulások nyertes projektjeinek köszönhetően a Dél-Alföldön 2012-ig, Délkelet- Alföldön 2015- és 2019-ig befejezik az ártalmatlanításokat.

A szennyvíztisztítás korszerűsítéseiből, a korszerű ipari technológiákból, valamint az interjúkon elhangzottakból **a felszíni vizek** minőségének javuló állapotára lehet következtetni, de még mindig sok a gyenge állapotú víztest. A Maros folyó még mindig a térség legszennyezettebb folyóvize, az alegységen sincs jó állapotú víztest. 2007 óta javulhatott a vízminősége az aradi bőrgyár megszűnése után, valamint a szennyvíztisztítás korszerűsödése miatt is. Az *Élővíz-csatorna* és a *Szárászér* erősen szennyezett, valamint a csatornázatlan üdülőterületnél a *Mártélyi-Holt-Tisza*, és a *lakóterületekhez közeli holtágak*. A közeljövőben rehabilitációval érintett a Kurca folyó. A tavak közül a Csaj-tó és a Madarász-tó állapota a legrosszabb a megyében. A legjobb állapotú víztest pedig a Szegvár-Mindszenti határ-csatorna, az Atkai Holt-Tisza és a Pusztzeri Bűdösszék. A felszíni vizek fő szennyező forrása még mindig a közvetlen és közvetett települési szennyvízbevezetés, a szennyvízszikkasztás (tanyás térségekben), az ipari szennyvízbevezetés (Hódmezővásárhelyen). Továbbá diffúz szennyezés jellemzi a mezőgazdasági tevékenységet (túltrágyázás, vegyszerhasználat), az illegális szennyvíziszap leürítéseket és a kezeletlen felszíni lefolyást (olajszármazékok, nehézfémek, ill. növény védőszer). Sok településen nincs megoldva a szennyvíz gyűjtése, zárt csatornában elszállítása és megfelelő tisztítása (35 településen hiányzik). Ez elsősorban a védett vízbázisú Maros-hordalékkúpon található kistelepüléseknél okoz fokozottabb problémát. A csatornázott településeken javult a közcsatornára rákötés, és nőtt a csatornahálózat hossza, elsősorban a szegedi agglomerációban, és tervezik több város agglomerációjában a fejlesztéseket 2015-ig. A régióban nincs szennyvíziszap kezelő mű a mezőgazdasági felhasználás előtti előkezelésre.

2006-ban új rendelet született a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésének csökkentése és védelme érdekében, mely szerint 5 **nitrátérzékeny** területű település van a megyében, a Maros-hordalékkúpon, Ambrózfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Nagyrér, Pítvaros. A legtöbb településen nagy létszámú állattartó telep üzemel (kisállattartó is), melyek vizsgálata és korszerűsítése szükséges.

A **felszín alatti víz állapota** szempontjából a megye jelentős része az érzékeny kategóriába tartozik. A felszín alatti víz minőségének állapotát jól mutatja, hogy az összes település érintett az ivóvízminőség javító programban. A rétegvíz minőséget a magas arzén-, bór-, ammónia-, vas- és mangántartalom, valamint a határértéket jóval meghaladó metángáz-tartalom jellemzi, a sótartalom is magas, mely a használt fürdővizek elhelyezésénél jelent problémát. A Kőrös-Maros köze víztest a legrosszabb állapotú.

A három vízgyűjtő alegység területén a környezeti célkitűzések elérése 2015-ig csak néhány víztest esetében tartható, a tervezett intézkedések megvalósulása a legtöbb víztestnél és a Maros alegységen csak a következő 2021 és 2027 tervciklusokban érhető el.

A **levegő** állapotával kapcsolatban megállapítható, hogy a megyében nincs nehézipar és erőmű, a közlekedési eredetű emisszió viszont átmenetileg növekvő tendenciát mutat, az útfejlesztések megvalósításáig. Jelentős légszennyezést okoz a szénhidrogén-bányászat (az algyői mezőn működő fáklyák korszerűsítését megkezdték). Az elmúlt néhány évben a kén-dioxid és a szén-dioxid éves mennyisége csökkenést mutat, míg a nitrogén-oxidok, a szén-monoxid és a szilárd anyag mennyisége nőtt (2005. évi adat). A megye területén lévő légszennyező telephelyek száma növekedést mutat. A közlekedésből származó határérték feletti kibocsátó pontforrások száma a városokban magas. Az elkerülő utak és gyorsforgalmi utak, M5, M43 megépülésével valamelyest csökkenhetnek az értékek 2006 óta.

A szálló por koncentrációjának növekedéséért a közlekedés mellett a homokhátsági futóhomok is felelős. A pollenszennyezés általában nőtt a településeken, a parlagfű szennyezettség jelentős probléma a megyében.

A megye területén térségi jelentőségű **zajterhelést** a közlekedés okoz. A közúti közlekedésből eredő zaj elsősorban a főutak mentén jellemző. A zajterhelést elsősorban az 5, 43, 44, 47, 55 sz. regionális utak mentén az egyre intenzívebbé váló tranzitforgalom, illetve a sűrű beépítésű belterületek közlekedési zaja határozza meg. A vasúti közlekedés zajhatása is jelentős az érintett

településeken. A belvárosok közlekedési zajában javuló tendencia várható a közösségi közlekedés korszerűsítése és a települési elkerülő utak kiépítése következtében. A tranzitforgalom hatékony csökkentése az M43 autópálya befejezésével és az elkerülő szakaszok jövőbeni kiépülésével válik valóra. A légi közlekedés okozta zajhatás a megye egyetlen regionális repülőtere környezetét érint(het)i Szegeden, mely az OTRT szerint nemzetközi kereskedelmi reptérre fejleszthető. Dóc településen a lőtér környezetében jelentkezik időnként zajhatás.

A közlekedési eredetű levegő- és zajterhelés csökkentését elősegítő fejlesztések várhatók a jövőben (M9, Kisteleki elkerülő út, Mórahalmon 55. sz. elkerülő főút, M43-43 összekötő út, Szeged déli Tisza-híd, Szentés 45. sz. elkerülő út, Csanytelek elkerülő út, Mindszent városközpontot elkerülő út, Tisza-híd megközelítése, Makó keleti elkerülő, összekötő útszakasz 4517, 4518, 4445, 4446, 4424. j. mellékutakon, Apátfalva, Magyarcsanak 43. sz. főút elkerülők).

Hulladékgazdálkodás

A megye 60 települése három regionális rendszerhez tartozik (Homokhátság, Dél-Alföld és Dél-Kelet Alföld). A Társulások a nyertes KEOP pályázatoknak köszönhetően elkezdtek a szilárdhulladék-lerakókat érintő rekultivációs programokat. 2010-ig Csongrád és Felgyő településein már megvalósult. 2019-ig az összes, 52 településen meg fog történni az 54 db. bezárt hulladéklerakó rekultivációja (a Dél-Alföldi területen 2012-ig befejezik). A hulladéklerakás helyszínei Szeged, Hódmezővásárhely és Felgyő települések. Ezek közül a legújabb a felgyői (2009.), de a szegedi telephely is bővítésre, fejlesztésre került. Egyik lerakó sem bővíthető. Veszélyes hulladéklerakó és komposztáló Hódmezővásárhelyen működik. Korábban működött Algyőn, Domaszéken és Mindszenten (állati eredetű és ásványolaj tartalmú hulladéklerakók és komposztálók). Veszélyes hulladékégető a Szegedi kórház területén üzemel. Korábban regionális hulladéklerakó üzemelt Makón és Szentésen. Szentés város szeretné megtartani a hulladéklerakó lehetőségét a megyei tervben. A szentesi rendezési tervben ugyanitt szemétegetőt is terveztek.

Ivóvíz-ellátás, szennyvíz-kezelés

Csongrád megyében távvezetékes **ivóvízellátás** – Eperjes kivételével – nem alakult ki, a települések önálló ivóvízellátó rendszerrel rendelkeznek. A települések mindegyikén rétegvíz készletre települt közüzemi vízellátó rendszerrel biztosított a vízellátás. Meglehetősen sok, összesen 24 vízmű szolgáltató működik a megyében, a közüzemi vízzel ellátott lakások aránya 95,2 %. Ez az érték alacsonyabb az országos átlagnál, mert **a megyében jelentős a közüzemi vízellátásban nem részesülő külterületi népesség aránya**. Az országos ivóvízminőség javító program keretében összesen 102 db település és 12 db egyéb belterület (691 419 fő) közüzemi vízművei esetében kell műszaki beavatkozással biztosítani az előírt minőségű ivóvizet.

A megye 60 településéből 15 településen épült ki 80% feletti arányban a **szennyvíz-elvezető hálózat**, míg további 11 településen ennél alacsonyabb mértékben. A lakások 70,5%-a rákötött a csatornahálózatra, mely az országos átlagnál (72%) valamivel alacsonyabb értéket jelent. A régióban még nem létesült szennyvíziszap kezelő mű, azonban a szennyvízelvezető rendszerek létesítését, ill. korszerűsítését követően lenne létjogosultsága, segítségével hatékonyan meg lehetne oldani a régióban keletkező szennyvíziszap hasznosítását.

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG ÉS A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELME

Csongrád megye területén jelenleg 405 műemléket, 2 műemléki jelentőségű területet /Szeged Belvárosa, Csongrád Belvárosa/, 13 ideiglenes műemlék ingatlant és 38 műemléki környezetet tart nyilván a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal.

A megyében 7354 nyilvántartott régészeti lelőhely található, melyből 20 kiemelten vagy fokozottan védett. A régészeti lelőhelyekre vonatkozó előírásoknak való megfelelés sok esetben igen komoly terhet ró a fejlesztési szándékozó vállalkozókra, befektetőkre, mely nem egyszer a szándék feladásához vezetett a fejlesztések vonatkozásában egyébként sem igazán elkényeztetett megyében. A régészeti érdekeltségű területeknek ez az elképesztően magas száma felveti a nyilvántartás megalapozottságával, de legalábbis az ár-érték arány indokoltságával kapcsolatos kételyeket.

Az OTrT szerinti **kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezete** a megyében 8 települést érint. Világörökségi, ill. világörökség-várományos terület nincs. Történeti települési térség övezete által érintett települések azok, melyek országos jelentőségű történeti településközponttal, történeti kertekkel, jelentős régészeti lelőhelyekkel, az országos védelem alatt álló területekkel, épületekkel rendelkeznek. A történeti településeket a tervben a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal adatszolgáltatása alapján kell kijelölni, de az OTrT-től eltérni nem lehet, így a kimaradó, de bizonyos szempontból értékesnek vélt települések, településcsoportok vagy táji értékek (pl.: jelentős számú műemlékkel, védendő, értékes szerkezettel rendelkezők vagy organikusan tájba illeszkedő, hagyományos tanyasi térségek) ajánlásként, a megyei közgyűlés határozatával elfogadva kerülnek feltüntetésre.

HONVÉDELMI TERÜLETEK

Az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény melléklete rögzíti a kiemelt fontosságú honvédelmi területeket, mely szerint Hódmezővásárhely és Szentés települések kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezetébe tartoznak. A vonatkozó előírások szerint a megyei tervnek a pontos területet kell ábrázolnia. A vizsgálatok lezárásáig a két övezet pontos lehatárolását (illetve a hatályban lévő területek megerősítését) még nem adta meg a Honvédelmi Minisztérium. Ugyancsak nem érkezett adat a honvédelmi területek lehatárolására. A két városon kívül Sándorfalván és Dóc területén jelöl honvédelmi területet a 2005-ben hatályba lépett megyei területrendezési terv.

2. TELEPÜLÉSRENDSZER

2.1 A SZERKEZETALAKÍTÁS IRÁNYELVEI, A TÉRSÉGI SZERKETI TERV MEGALAPOZÁSA

2.1.1 TELEPÜLÉSI TÉRSÉG

A megyei területrendezési tervekben az Országos Területrendezési Tervben meghatározott és a megyei területrendezési tervben pontosítandó települési térséget városias, vagy hagyományosan vidéki települési térségi terület-felhasználási kategóriákba kell sorolni. A 2008. évi L. törvénnyel módosított 2003. évi XXVI. törvény további differenciálásra, a sajátos megyei térségi szempontok érvényesítésére a térségi szerkezetalakítás szintjén nem ad lehetőséget.

Települési terület az OTrT-ről szóló törvény szerint „a település belterülete, valamint a beépítésre szánt területek összessége”. Ennek megfelelően települési térség a települések belterületei mellett a közigazgatási területükön található, településszerkezeti terveikben beépítésre szánt területként szabályozott külterületi lakott helyek, és egyéb külterületi lakó-, vegyes-, üdülő-, gazdasági és különleges területként szabályozott területek, amennyiben területük eléri a 10 hektárt (OTrT 5.§ 2/b pontja). Az új települési területek kijelölése tehát a hatályos megyei területrendezési tervben szereplő városias vagy hagyományosan vidéki települési térségek módosításával történt, a települések adatszolgáltatásként átadott hatályos településszerkezeti tervei szerint települési területként szabályozandó területek alapján, továbbá figyelembe véve a kistérségi fórumok során elhangzott, illetve írásban jelzett fejlesztési szándékokat.

Az OTrT 6.§. 1/d. pontja szerint „a települési térséget legalább 75%-ban városias és hagyományosan vidéki települési térség kategóriába kell sorolni.” Az országos térségi szerkezeti terv csak az 1000 hektárt elérő nagyságú települési térségeket ábrázolja, az ennél kisebb településeket szimbólummal jelöli, így a 75 %-ra vonatkozó szabály csak az 1000 hektárnál nagyobb települési térségek esetében alkalmazható. A városias, illetve hagyományosan vidéki települési térségek területi kiterjedése az OTrT szerint települési térségnél nem kisebb, sőt – az OTrT nyújtotta lehetőségek figyelembevételével – nagyobb (lásd egyéb térségi terület-felhasználási egységek területére vonatkozó előírásokat). A települések az Országos Településrendezési és Építési Követelmények előírásai szerinti beépítésre szánt területeiket a településrendezési tervekben a megyei területrendezési terv övezeti előírásaival és az Országos Területrendezési Terv előírásaival összhangban növelhetik.

Városias települési térség

Az OTrT-ről szóló törvény fogalom meghatározása szerint „városias települési térség: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított terület-felhasználási kategória, amelybe a városok települési területe, továbbá azok a települési területek tartoznak, ahol a belterületi laksűrűség 15 fő/ha fölötti.

Az OTrT szabályozása igen ellentmondásos több szempontból is. Ellentmondásos abban a vonatkozásban, hogy egy igazgatásjogi alapú definíciót kever egy valóban területhasználati alapúval. Ebből következik, hogy számos olyan település, mely városi rangot kapott, de belterületi laksűrűsége jóval elmarad 15 fő/ha határértéktől, az elnyert státusz alapján városias települési térségbe sorolt. Egy olyan községet ugyanakkor, melynek belterületén nagy kiterjedésű gazdasági terület található, ám a belterület fennmaradó része kifejezetten városias sűrűségű (pl. lakóteleppel rendelkezik), az erősen városias településrész ellenére az OTrT alapján hagyományosan vidéki településként kell szabályozni (lásd egyes ipari falvak). Eközben azt a községet, melynek beépítése alacsony intenzitású kertvárosias (kb. 10-15 lakás/hektár), ám az egész belterület homogén lakóterület, nincsenek nagy belterületi gazdasági területek, kevés az intézmény, a zöldterület, szemben az előbbivel az OTrT szabály szerint városias települési térségbe kell sorolni annak ellenére, hogy a városias funkciók szinte teljesen hiányoznak.

Egy szuburbánus település, ha egy város egyéb belterülete, vagyis közigazgatásilag a városhoz csatolt, akkor az OTt szerint városias települési térség területfelhasználási kategóriába(!) sorolandó, ha ugyanez a település elválk a várostól, de területrendezési szempontból semmi sem változott, akkor egyből hagyományosan vidéki települési térségként szabályozandó, hiszen adott esetben az is.

A szabályozás azért is ellentmondásos, mert miközben a terv 20 éves időtávra készül (lásd nagysebességű vasút, számos, a következő 10 évben deklaráltan nem megvalósuló egyéb közlekedési nyomvonal kötelező szerepeltetése), eközben a településhálózat esetében a kialakult állapotot kell rögzíteni. Ráadásul (és vélhetően éppen ezért) a várossá nyilvánítási kérelmek esetén a megyei területrendezési tervet és a településhálózati szempontokat egyáltalán nem kell figyelembe venni, vagyis a tervtől el lehet térni.

Ezen ellentmondások tudatában, a hatályos tervet felülvizsgálva és figyelembe véve, hogy a megye városhálózatának bővítése nem indokolt, és a községek belterületének laksűrűsége sehol nem éri el a 15 fő/hektárt, a városok területén kívül városias települési térséget nem jelöl ki a terv.

Hagyományosan vidéki települési térség

Az OTt-ről szóló törvény fogalom-meghatározása szerint „hagyományosan vidéki települési térség: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított terület-felhasználási kategória, amelybe – ide nem értve a városokat – a 15 fő/ha-nál nem nagyobb belterületi laksűrűségű települések települési területei tartoznak”.

A megyében – a fentiekkel összhangban – minden község belterülete illetve beépítésre szánt területe az OTt-vel összhangban hagyományosan vidéki települési térség. Hagyományosan vidéki települési térségbe soroltak továbbá a városoknak azok a központi belterülettől teljesen különálló egyéb belterületei, melyeket abban az esetben, ha önálló közigazgatási egységek lennének, akkor hagyományosan vidéki települési térségként kellene szabályozni. Ezzel kizárható, hogy e településrészekben, egy esetleges ingatlanpiaci boom esetén, 12,5 méternél nagyobb építménymagasságú épületekkel beépülő, 60%-nál nagyobb beépítési intenzitású és 20%-nál kisebb zöldfelületi arányú lakóterületek valósulhassanak meg.

Az OTt 6.§. 2/e pontja szerint a hagyományosan vidéki települési térség a nagyvárosias lakóterület terület-felhasználási egység kivételével bármely települési terület-felhasználási egységbe sorolható. A megkülönböztetésnek ilyen szabályozás mellett a gyakorlati jelentősége elenyésző.

2.12 TANYÁS TÉRSÉGEK RENDEZÉSÉNEK MEGALAPOZÁSA

A helyzetfeltárásban részletesen vizsgáltuk a megyében a tanyás települések lehatárolásának problémáját. Mivel a területrendezési terv módosításának igen szűkre szabott időkeretében nincs mód elsődleges vizsgálatra, az Országos Területfejlesztési Konceptióval összhangban statisztikai alapú lehatárolást alkalmaztunk. A helyi településtervezők tapasztalata azonban csak részben igazolja a statisztikai alapú lehatárolást: kiesett például a jelentős tanyás térséggel rendelkező Sándorfalva, ahol vélhetően a tanyák nagyobb része vagy nem lakott (gazdasági vagy üdülési célú tanya), vagy az ott élők nem ott vannak bejelentve. A megyében majdnem minden településen található több-kevesebb tanya, a megye különböző térségei azonban a tanyák sűrűsége, tájhasználata, a tanyasi gazdálkodás eredményessége szempontjából eltérőek.

Az Országgyűlés a 49/2009. (V. 27.) OGY számú határozatában kinyilvánította, hogy „a tanya, a tanyás településrendszer és gazdálkodási forma a magyar nemzeti örökség része, amelynek fennmaradása, új életre keltése és fejlesztése nemzeti érdek”. Csongrád megye szempontjából ez a vidékpolitikai döntés nagy jelentőségű, mivel a lakosságnak még jelenleg is számottevő aránya él külterületen, régi, új, vagy felújított tanyában.

A döntés alátámasztásában komoly szerepet játszott az MTA Kecskeméti Regionális kutatócsoportja és a VÁTI Kht. által 2005-ben végzett „Átfogó fejlesztési program a tanyás térségek helyzetének a javítására, különös tekintettel a tanyavillamosítási feladatokra” című munka, amely Csongrád és Bács-Kiskun megyének a homokhátsági kistérségeit vonta részletes

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ

- Településrendszer -

SAJÁTOS TANYÁS TÉRSÉGEK

SZABÁLYOZÁSI ELEMEEK

- Intenzív mezőgazdasági művelésű, sűrű tanyás térség
- Jellemzően szántóföldi művelésű, szóróványtanyás térség
- Hagyományos, mezőgazdasági jellegű tanyás területek
- Szuburbán jellegű, átalakuló tanyás területek
- Tradicionális hagyatmatermesztő tanyás térség

(forrás: MTA RKK Tanyakutatás ill. vizsgálatok)

ALAPTÉRKÉPI JELEK

- Települési terület
- Megyehatár / Országhatár
- Települési közigazgatási határ
- Vízfelületek, vízfolyások
- Gyorsforgalmi út / Főút

Megbízó:
Csongrád Megyei Önkormányzat

Képvisele:
Magyar Anna, megyei közgyűlés elnöke
Palánkai Tibor, megyei főépítész

Generáltervező:
Város - Teampannon Kft.

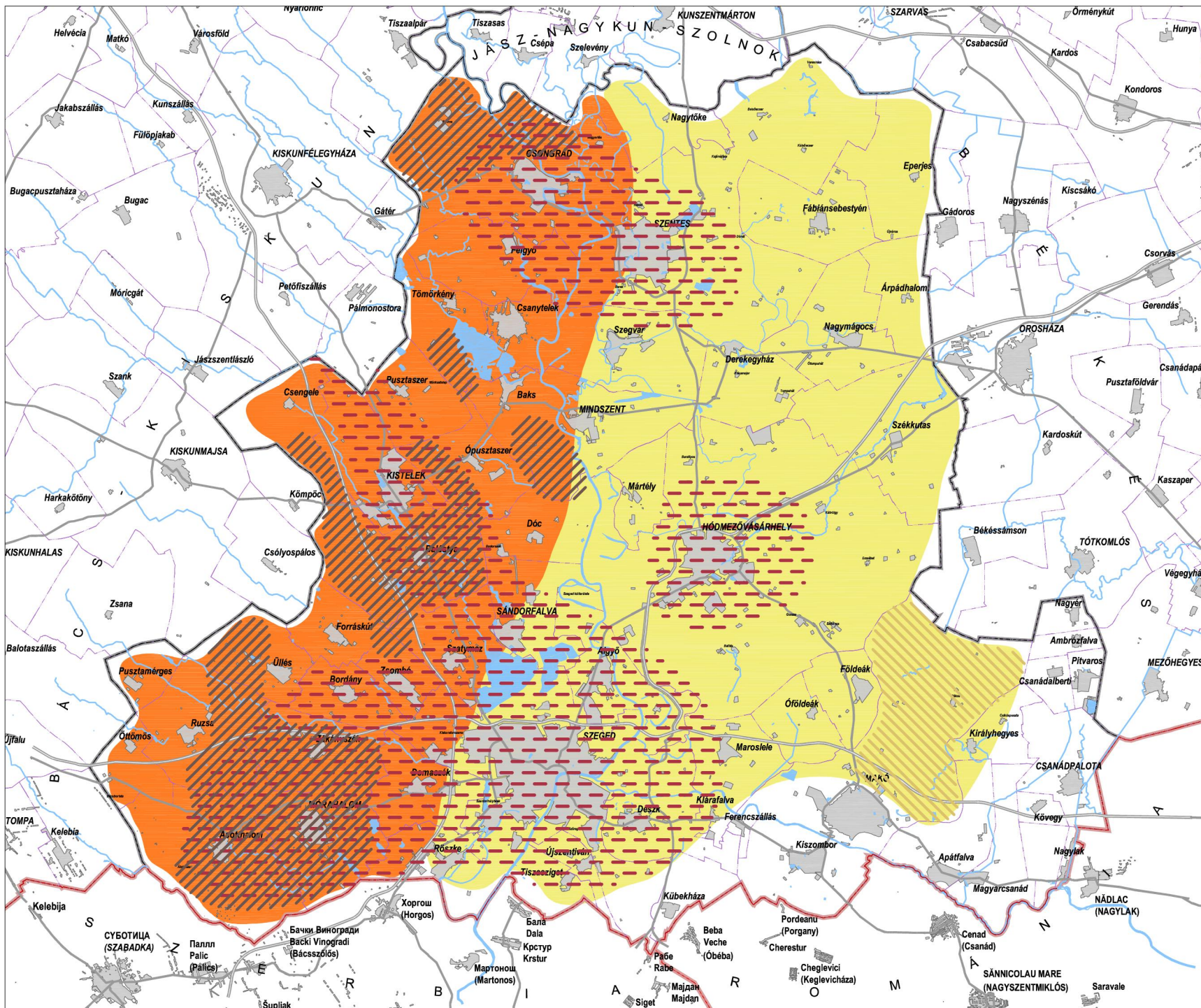
Képvisele:
Koszorú Lajos, ügyvezető, TR 01-1346

Tervezők: Környezetterv Kft., Közlekedés Kft., Új-Lépték Bt.

Készítette:
Balogh Tünde, Új-Lépték Bt, TT-106-0006
Várkonyi Gábor, Új-Lépték Bt

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 km

észak

vizsgálat alá. Összesen 104 települést és hozzávetőleg 100 ezer embert érintett a kutatás, amelynek helyzetértékelése szerint sorvadás jellemezte a tanyavilág ezredforduló előtti 30 évét:

- Harmadára csökkent a külterületi lakosság aránya
- Szociális problémák jelentkeznek minden harmadik tanyán
- A hagyományos lakó-gazdasági funkció már csak minden 5. tanyán maradt meg

Ezt a romló társadalmi-gazdasági helyzetet súlyosbítja, hogy az épületállomány 60%-a 1944 előtt épült és a lakások csaknem fele komfort nélküli és szükséglakás.

A tanulmány kijelenti:

„A tanyás térségek további degradációja alapvetően veszélyezteti az érzékeny alföldi tájak fenntartható fejlődését, a természet és környezet védelmét, eltűnhetnek egyes hagyományos agrártermékeink, pótolhatatlan tanyai népi építészeti, kulturális, néprajzi értékeink.”

A sokrétű kutatás eredményeként a térszerkezeti tipológiát megalapozó megállapítások is születtek, melyek jelen vizsgálat keretében a helyi tapasztalatokra, ismeretekre támaszkodva némileg kiegészültek:

- **Földminőség szerint:** A Homokhátság nagyrészt gyenge talajminőségű, ahol a megélhetésre főleg a kertkultúra ad esélyt, jobb minőségű termőföld a **Kecskemét-Baks lözsáv**on és a **szántóföldi művelésű Tiszántúli részeken** jellemző.
- **Funkció szerint:**
 - *Szuburbánus*, a hagyományos lakó-gazdasági tanyát kiszorító terjeszkedésnek vagyunk tanúi főként a régi mezővárosok körül és a Kiskunfélegyháza-Szeged tengely mentén (ezeken a területeken nagyrészt a lakófunkció dominál, nagy alapterületű ingatlanok építése és szociális célú kiköltözés egyaránt jellemző).
 - A *hagyományos mezőgazdasági tanya* funkcióját leginkább a régi falvak és a mai napig népes külterületi lakossággal rendelkező 1950-es években tanyaközpontokból alakult községek őrzik.
 - A *tradicionális hagymatermesztő tanyás térségben* fellelhető tanyák a régen virágzó hagymatermesztő vidék fennmaradt értékei, melyek megőrzése elemi érdek. A makói kistérség egyéb területrészein nem alakult ki számottevő tanyavilág.
- **Életképesség (gazdaságföldrajzi helyzet) szerint:** A belső perifériára szorult külterületi lakott részek elöregedő lakossággal, alacsony gazdasági potenciállal rendelkeznek, ezeken a területeken sorvad leginkább a tanyavilág. A szuburbánus térségekben és a hagyományos mezőgazdasági tevékenységet leginkább megőrző tanyasi „gócpontokban” figyelhetünk meg jelentősebb aktivitást. Előbbiek esetében főként lakóház-építés, utóbbiaknál a mezőgazdasági termeléshez szükséges eszközberuházás a jellemző.

Tekintettel a megye nagyarányú érintettségére, külön sajátos megyei térségként nem jelöltünk ki tanyás térséget, de a tanyás jellegben rejlő értékek fenntartható hasznosítása és fejlesztése érdekében ajánlásokat fogalmaz meg a terv. Ugyanezen cél érdekében tesz intézkedési javaslatot annak érdekében, hogy a tanyák életképessége a szabályozással is segíthető legyen.

2.2 EGYÜTT TERVEZHETŐ TÉRSÉGEK ÖVEZETE

Az OTfT szerinti „együtt tervezhető térség” pontosan fedi a KSH által a 2001. évi népszámlálás alapján 2003-ban meghatározott nagyvárosi település-együttes területét. A 12 településből álló település-együttes kiterjedése 713 km², népessége 2009 végén 208422 fő volt, népessége országos szinten is kiugróan nőtt 2001-hez képest (3,8%-kal). 2009-ben a megye népességének 49,2%-a élt itt, népsűrűsége 292,4 fő/km².

Az övezetre vonatkozó rendeleti előírás ajánlás jellegű, az együtt tervezés lehetőségét ugyanis az Építési Törvény bármely településcsoport számára lehetővé teszi. Az övezet lehatárolásának módosítására, vagy más együtt tervezhető térség kijelölésére, illetve a térségre vonatkozó

további rendeletileg jóváhagyott szabályozási előírások alkalmazására a törvényi előírások szerint a megyének nincs lehetősége.

A térség lehatárolása megkérdőjelezhető, valós határai Mórahalom területét is magában foglalják (10 év alatt a lakónépesség 11%-kal, a lakások száma 10%-kal nőtt), továbbá a szuburbanizációs növekedés tünetei mutatkoznak a lehatárolt térségen kívül Bordány, Forráskút, Üllés és Zákányszék területén. 2001 óta a lakónépesség csak 1,3%-kal, de a lakások száma 19,9%-kal nőtt e négy község területén! Eközben a megye népessége több mint 10 ezer fővel, (2,4%-kal) csökkent.

2.3 SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK MEGALAPOZÁSA

A sajátos megyei térségek kijelölése valójában az OTT szerinti szerkezetalakítás hiányosságait igyekszik korrigálni, amennyiben egy differenciáltabb szabályozás lehetőségét kínálja fel. A tervben javasolt – a településhálózatot érintő sajátos megyei térségek három térképen, tematikusan csoportosítva kerültek lehatárolásra. A területrendezési ajánlásokról szóló határozat 1. melléklet 1. pontja – **Településhálózat sajátos megyei térségei** – az alábbi sajátos megyei térségeket mutatja be:

- Településhálózati csomópont (Hódmezővásárhely-Makó- Mórahalom-Szeged térsége);
- Térségi jelentőségű Tisza menti településpár.

Külön térkép (1. melléklet 2. pontja) mutatja be a **Turizmusfejlesztés sajátos megyei térségeit**:

- Turizmusfejlesztés szempontjából jelentős térségek és térségi jelentőségű turisztikai attrakciók települései;

Bár a turizmusnak nagyon fontos eleme a kerékpárhálózat, az ezzel kapcsolatos tervi elemeket a közlekedési alátámasztó munkarészben tárgyaljuk, csakúgy, mint a vízi közlekedés vonatkozó elemeit.

A harmadik térkép az örökségvédelem sajátos megyei térségeit tartalmazza (1. melléklet 3. pontja), ezt külön fejezet mutatja be.

2.31 A TELEPÜLÉSHÁLÓZAT SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEI

Településhálózati csomóponti térség

A településhálózati csomópont „a változatos földrajzi adottságok meghatározottságában és a spontán illetve tervezett településhálózati folyamatok eredményeképpen kialakult, a térségénél kiugróan nagyobb laksűrűségű, sűrű város- és településhálózatú, összetett kapcsolatrendszerű térség, e térség városhálózata és az országos hálózatokhoz való kapcsolódása révén nagytérségi jelentőségű, a hazai településhálózat viszonylatában erősen urbanizáltnak tekinthető csomópont.”

A településhálózati csomópont, a javasolt korrekciót is figyelembe véve, a megye legnagyobb népességet és gazdasági potenciált koncentráló településhálózati csomóponti térsége, mely átnyúlik Szerbia területére (Szabadka) területére. A településhálózati csomópont az OTT által meghatározott együtt tervezhető térség aktualizálása, pontosítása a megye mai és várható jövőbeli folyamatait is figyelembe véve.

A településhálózati csomópont térségében az együtt tervezhető térség övezetére és a településhálózati csomópont térségére vonatkozó ajánlásokat együttesen indokolt alkalmazni.

A térségben, az együtt tervezhető térséghez hasonlóan a településhálózat belüli kooperáció ösztönzésére, a területkínálatok összehangolására, a csomóponti térség hagyományos vidéki településeinek sajátos városellátó szerepére vonatkozó ajánlásokat fogalmazzanak meg az ajánlások. Csongrád megye sajátosságainak megfelelően a homokhátsági tanyás térségre és a

zártkertekre irányuló szuburbanizációs nyomás közben tartása kiemelt feladata a településrendezésnek.

Az ajánlások ráirányítják a figyelmet a határon túli kapcsolatok erősítésének szükségességére mind az infrastruktúrafejlesztéshez szükséges területigény biztosítása, mind pedig gazdasági és rekreációs célú területkínálat vonatkozásában.

Térségi jelentőségű Tisza menti településpárok

A térségi jelentőségű Tisza menti településpárok a Tisza Vízyűjtő Programrégió megbízásából készült Tisza Stratégia megalapozása c. tanulmányban kerültek kijelölésre. Csongrád és Szentes várospár a legideálisabban testesíti meg azt a modellt, amit a tanulmány javasol a Tisza mente fejlesztése során alkalmazni, de a Maros menti Makó és Kiszombor településpár is minden olyan adottsággal rendelkezik, ami feltétele a közös stratégia mentén történő fejlesztésnek. A megye északi és délkeleti határán mutatkozó nagyarányú elvándorlás és gazdasági stagnálás, kiemelten fontossá teszi a térségfejlesztés stratégiájának új alapokra helyezését a Tisza (és mellékfolyói, köztük a Maros) Csongrád megyei szakaszán is.

Annál is inkább felülvizsgálatra szorul az eddigi fejlesztési gyakorlat, mivel a térség adottságai (jó adottságú termőföldek, nagy múltú városok, három jelentős gazdasági központ viszonylagos közelsége, településpárok között jól kiépült közúti és üzemelő vasúti kapcsolat stb.) a Tisza középső és felső szakaszánál jóval kedvezőbb feltételeket kínálnak a helyi erőforrások kibontakoztatására. Ennek egyik lehetséges modelljét kínálja az említett tanulmány, melynek javaslatait ilyen módon indokolt a területrendezési tervbe is átültetni.

Az ajánlások elsődleges célja – a területrendezési terv jellegének megfelelően – a folyó menti fekvés korábbinál sokkal jobb kihasználásának szükségességére (komplex tájgazdálkodás) és a területkínálatok összehangolására hívja fel a figyelmet, nem térve ki a legalább ilyen fontos, ha nem fontosabb, területfejlesztési kérdésekre. Ennek megalapozására egy, a településpárok által közösen kidolgozásra kerülő integrált városfejlesztési stratégia szolgálhatna, remélhetőleg az ebben rejlő lehetőségeket az érintett települések előbb-utóbb felismerik.

„Háromváros”

Véleményezői javaslatra került fel a településhálózat sajátos megyei térségei tervlapra a „Háromváros” mint sajátos megyei kategória. A megyei terv támogat minden, az együttműködésre irányuló kezdeményezést, mindazonáltal a „Háromváros” tartalommal való megtöltése további fejlesztési-tervezési feladata. Az integrált településfejlesztési stratégiák összehangolásával a munkamegosztás erősítése és az egymás közötti verseny mérséklése a térségi kohézió erősítésének fontos lépése lenne.

A turizmusfejlesztés sajátos megyei térségei

A tervmódosítás keretében új sajátos megyei térségként került bevezetésre a turizmusfejlesztés megyei térsége. A turisztikai termékfejlesztés sikere érdekében elengedhetetlen, hogy a térségi turisztikai szerepkörű települések saját településszerkezeti terveiben a funkció betöltéséhez szükséges területeket és infrastruktúrát biztosítsák, illetve hogy a kiemelt térségi turisztikai szereppel együtt járó településképi, tájképvédelmi szempontok is kiemelt figyelmet kapjanak.

A turizmus szempontjából kiemelt térségekben, illetve településeken különös jelentősége van a kulturális örökségvédelemnek, a táj- illetve tájképvédelemnek, a táj rehabilitációnak, a természetvédelemnek és a turisztikai potenciált veszélyeztető fejlesztések kerülésének. A különféle turisztikai funkciókat kínáló települések mindegyikét érintik országos és/vagy térségi övezeti előírások. A megye kiemelt turisztikai célpontjai országos, illetve nemzetközi jelentőségű célpontok: Ópusztaszer és Szeged. A kiemelt turisztikai célpontokon túl további fejlesztési tartalékokkal bíró adottságú vannak a megyének a gyógyvizekre alapozott egészségturizmus és a fürdőkultúra terén, továbbá az ún. aktív turizmus különféle változatai (kerékpáros-, lovas-, vízi-, horgász-, vadász turizmus), a védett természeti kincsekre alapozott ökoturizmus, a rendezvényturizmus terén, valamint a határon átnyúló idegenforgalmi kínálati csomagok

fejlesztésében. Turisztikai szempontból Csongrád megye egésze viszonylag homogén természeti adottságokkal rendelkezik.

Térségi jelentőségű turisztikai attrakciók települései

A megye idegenforgalmi fejlesztéseinek középpontjában – a kiemelt térségek nemzetközi és országos attrakcióin túl – az egymástól eltérő, változatos helyi kínálatok rendszerbe szervezése, összekapcsolása, turisztikai csomagokká szervezése áll. A megye turisztikai szerepkört betöltő települései turisztikai, idegenforgalmi szerepeik szerint differenciálódnak.

A síkvidéki alföldi megye ideális terepe a kerékpáros turizmusnak. A közlekedési tervlapon ábrázolt kerékpárút hálózat kiváló lehetőséget biztosít a különféle vonzerők és kínálatok turisztikai programcsomaggá szervezésére. A megye különleges adottsága a felszíni és a felszín alatti vizekben való gazdagsága. A felszíni vizek - folyók, holtágak, csatornák, és tavak – a vízi sportok, a vízparti üdülés és nem utolsósorban a horgászat lehetőségét kínálják a megye területének túlnyomó részén. A horgászturizmus egyes helyszíneit – a lehetőségek sokasága miatt – nem jelöli a turisztikai sajátos térség tervlapja. A felszín alatti vizek hasznosítása gyógy- és termálfürdők formájában igazi turisztikai vonzerőt biztosít egy-egy település (de nem minden település) számára, míg alternatív energiaforrásként a megye termálvízkincsének kiemelkedő gazdasági jelentősége lehet a megye legnagyobb részén. Csongrád megye további speciális adottsága a megye egész területén elterjedt tanyavilág. A tanyás településforma, a tanyasi gazdálkodás sajátos világa, a horizont tágas végtelensége igazi európai különlegesség. A hagyományos szállásforma párosítva a mai szükségletekhez igazodó komfortszinttel és kényelmi szolgáltatásokkal, igazi turisztikai vonzerőt jelenthet, gyakorlatilag a megye bármely pontján. A falusi (tanyai) turizmus helyszíneit nem jelöli a turisztikai sajátos térség tervlapja.

A megye kiemelt turisztikai célpontjai az alábbiak:

Terület	Szerepek
Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark - Ópusztaszer	Országos jelentőségű kulturális-, egyházi- és örökségturizmus; rendezvényturizmus; kiránduló és ökoturizmus; horgász- és lovas turizmus;
Szeged	Országos jelentőségű kulturális és örökségturizmus; egészségturizmus; rendezvényturizmus; sport- és vízi turizmus;

Települések, térségek turisztikai szerepkör szerinti besorolása:

Turisztikai ágazat	Szerepkör	Érintett térség/település
Egészségturizmus	Gyógy turizmus	Csongrád, Hódmezővásárhely, Makó, Mórahalom, Szeged, Székkutas, Szentes, (tervezett: Apátfalva, Pitvaros)
	Termálturizmus	Algyő, Ásotthalom, Kistelek
Aktív turizmus	Lovas turisztikai központ	Algyő, Csongrád, Hódmezővásárhely, Fábiansebestyén, Forráskút, Mindszent, Nagymágocs, Ópusztaszer, Ruzsa, Szeged, Szentes
	Vadász turisztikai központ	Derekegyház, Hódmezővásárhely, Makó, Nagymágocs, Szeged, Szentes, Zákányszék
	Sport/vízi sport központ	Algyő, Csongrád, Hódmezővásárhely, Makó, Szeged, Szentes, Zákányszék;

Turisztikai ágazat	Szerepkör	Érintett térség/település
ökoturizmus	Természetvédelmi bemutatóközpont; gyalogos-, vízi-, kerékpáros túraútvonal	Körös-Maros Nemzeti Park; Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet – Csaj-tó; Mártélyi Tájvédelmi Körzet; Algyő (Atkai-holtág); Csanádi puszták; Pusztaszer (Büdössék-tó); Sándorfalva – Szatymaz (Fehér-tó); Ópusztaszer; Derekegyháza (Kéktói ökoturisztikai Centrum);
Rendezvényturizmus	Országos – regionális rendezvények központja	Szeged; Hódmezővásárhely; Csongrád; Szentes; Makó; Mórahalom;

3. KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZAT MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI ÉS FEJLESZTÉSÜK

3.1 KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS

3.1.1 GYORSFORGALMI ÚTHÁLÓZAT

A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésének fő iránya a kelet-nyugati irányú kapcsolatok kiépítése, a sugaras szerkezetből adódó problémák feloldása.

M43 autópálya: A 2011-ben átadott Szeged-Makó szakasz után várhatóan 2013-ig elkészül a Makó-Csanádpalota szakasz. A 4451.j. összekötő út és az országhatár közötti szakasz a romániai csatlakozó szakasztól függően valósul meg. Csomópontjai a 4425.j. és a 4451. jelű útnál lesznek.

M5 autópálya: Kapcsolatait a Csengelei pihenőnél csomópont létesítésével javasoljuk fejleszteni.

M 9 gyorsforgalmi út (autóút): Nyomvonala az országos tervekben Zákányszéket délről kerüli el, a hatályos megyei tervvel szemben. Pontos nyomvonalának meghatározására előkészítő tanulmányok szükségesek, a megye szempontjából a megyei terv szerinti változat a kedvezőbb. A megyei szakasz megvalósítása az Országos gyorsforgalmi és főúthálózat fejlesztési tervben csak nagy távon szerepel. A megye nyugati irányú kapcsolatának fejlődése szempontjából annak előrehozása lenne szükséges. Csomóponti kapcsolat kiépítése indokolt – a csatlakozási M5-M43 csomóponton kívül – az 5405-5408. jelű összekötő út, az 5432.j. ök. út és az 5431.j.ök.utakkal.

M47 gyorsforgalmi út (autóút): Nyomvonalát az országos és megyei tervek a 47.sz.főúttal egyezően határozzák meg. Eltérés, hogy a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztési koncepciója Hódmezővásárhely északi elkerülését tartalmazza. A 47. sz. út gyorsforgalmi paraméterekkel történő kialakításához várhatóan a meglévő 47. sz. főútnak csak egyes szakaszai használhatók fel, a gyorsforgalmi úttal párhuzamosan a helyi-helyközi forgalmat lebonyolító út is szükséges. A Szeged (M43)-Hódmezővásárhely közötti szakaszon a 2 x 2 sávós főút miatt az M47-es nyomvonalát a Bánáti főút M43-Hódmezővásárhely közötti szakaszának gyorsforgalmi úttá fejlesztésével célszerű megoldani. A Békés megyéhez csatlakozó szakaszon a csatlakozási pontot Orosháza-Szentetornya északi elkerüléséhez illeszkedve határoztuk meg. A megye szükségesnek tartja egy olyan alternatív nyomvonal vizsgálatát, mely a 47.sz gyorsforgalmi utat a 43. sz. gyorsforgalmi úttal az OTRT-ben szerepeltetett helyett a tiszántúli területen, Szegedtől keletre, a tervezett Bánáti út 47. és 43. sz. gyorsforgalmi utak közötti szakaszaként kötné össze.

M44 gyorsforgalmi út (autóút): A megyét csak közvetve érinti a tervezett M44 gyorsforgalmi út. Megyei kapcsolata a 45. sz. főút kiemelt szolgáltatási színvonalú fejlesztésével (Szentés, Kunszentmárton elkerülő) megfelelő lesz.

3.1.2 FŐÚTHÁLÓZAT

A MEGLEVŐ FŐUTAK FEJLESZTÉSEI

5.sz.főút: A főút szegedi bevezető szakaszain a kapacitásbővítés már a jelenlegi forgalmi viszonyok alapján is szükséges lenne, az elkészült 502. sz. nyugati elkerülő szakasztól függetlenül.

43.sz.főút: Az M43 autópálya 2013. évi forgalomba helyezése után a megyei tervben szereplő Apátfalva-Magyarcsanád elkerülés várhatóan forgalmi szempontból nem lesz indokolt.

45.sz.főút: A főút meglévő Hódmezővásárhely- Kunszentmárton-Szolnok szakaszát az országos gyorsforgalmi és főúthálózat terve 2 x 2 sávós kiemelt főút kategóriával határozta meg, ez

kedvező a megyei északi kapcsolatai szempontjából. Szentés keleti elkerülő szakasza a város TSZT-nek megfelelő nyomvonalon szerepel.

- A főút déli meghosszabbítását a Hódmezővásárhely-Makó irányban a
- 4415.jelű ök. út vonalán tartalmazzák (az OTRT nem 45.számozással). Makótól délre a 431.sz.főút válik a 45.sz. főút részévé, a szerbiai határig.

47.sz.főút: Az országos tervek az M47 autóút nyomvonalát a főúton jelölték ki. A gyorsforgalmi út megvalósítása után a település környéki kapcsolatokat is ellátó főút funkciójának pótlása szükséges. Jelenleg nincs a két úthálózati kategória összefüggéseit is tisztázó terv. Javasoljuk az M47-es nyomvonalát a meglévő főút mellett annak megtartásával kijelölni.

- A Hódmezővásárhely belterületét északról elkerülő útszakasz a 47. sz. főút részeként valósul meg, a hosszú távú úthálózat fejlesztési terv I. programciklusában.
- A Szeged-Hódmezővásárhely közötti szakaszon a Tisza-híd 2 x 2 sávra bővítése a 2020-ig terjedő programban szerepel.
- A főút szegedi bevezető szakaszának 2 x 2 sávú bővítése a forgalmi igények alapján jelenleg is szükséges lenne.

55.sz.. főút: Az útvonal Mórahalom belterületét északról elkerülő szakaszának tervezési előkészítése folyamatban van, megvalósítása 2013-14-ben várható.

451.sz.főút: Az út Szentés és Csongrád belterületét elkerüli. A megyei tervben 451. sz. főútként jelölt Szentés- Nagymágocs-Orosháza főút, az OTRT-ben a Soltvadkert-Kistelek-Mindszent-Nagymágocs-Orosháza új főút részeként, számozás nélkül szerepel.

ÚJ FŐUTAK

A megye főúthálózati hiányainak megszüntetésére a meglévők hosszabbításán (45.sz.) kívül, az OTRT és a főúthálózati terv két irányban irányoz elő jelentős fejlesztést:

- Az országos tervek, a megyei tervben térségi jelentőségű mellékútként kijelölt **Kiskunmajsa-5.sz.főút/Kistelek-Tisza-híd-Mindszent-Derekegyháza útvonalat** főút kategóriával határozták meg, részben a megyei tervben szereplő 531.sz. Kiskunmajsa-Szeged főút funkciójának ellátására is. Ennek megfelelően az 531.sz. főút helyett az 5405.jelű út térségi jelentőségű mellékútként jelölendő ki.
- Az **ún."Bánáti főút"** az országos tervekben szerepel a 47. sz. főút Hódmezővásárhelyi szakaszától Deszk és a hármaskörös határ irányában, az M43 csomóponti kapcsolatot is biztosítva. Az útvonal Szeged keleti elkerülő szakasza és az M43 és Hódmezővásárhely kapcsolata is. Megvalósításával nemzetközi főúthálózati kapcsolat jön létre. A megye egy olyan alternatíva vizsgálatát is fontosnak tartana, melynél a tervezett útnak az északi szakasza az M47 részeként valósulna meg, az M47-es tervezett gyorsforgalmi utat Szegedtől keletre, a Tiszántúlon bekötve az M43-as gyorsforgalmi útba.

3.13 MELLÉKÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSEK CSONGRÁD MEGYÉBEN

TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ MELLÉKUTAK

A mellékút hálózatnak Csongrád és a szomszédos megyék közötti főbb kapcsolatokat, és a megyén belüli – nem főúti irányba eső – fontosabb településközi kapcsolatokat, térségi jelentőségű funkciójának megfelelően kell kezelni.

- Csongrád-Tiszakürt (4513.j.út)
- Tiszaalpár-Csongrád-Baks-Sándorfalva-Szeged (4502-4519.j.utak)
- Szentés-Fábiánsebestyén-Orosháza (4445-4642.j.utak)
- Szentés-Szarvas (4401.j.út)

- Balástya-M5 csomópont-Üllés-Öttömös-Tompa (5422-5426-5433-5431.j. utak)
- Szatymaz (5.sz. főút)-Sándorfalva–Algyő (M47) (
- Kiskunmajsa-Forráskút-Szeged (5405.j.út)
- Kiskunmajsa-Pusztamérges-Ruzsa-M9 csomópont-Ásotthalom (15409,5429-5435.j.utak)
- Makó 43.sz. főút északi elkerülő-(Makó-Rákos)-Pitvaros-Mezőhegyes-Battonya (4432-4426.j.utak)
- (Makó-Rákos)-Tótkomlós-Békéscsaba (4432.j.út)
- Tótkomlós-Csanádpalota-Kövegy- Makó (4426-4434.j.utak)
- Csanádpalota-Nagylak (43. sz. főút)
- Makó-(Tótkomlós-Kaszaper- Csanádapáca-Gerendás-Csorvás)

A nemzetközi kapcsolatok miatt térségi jelentőségűek:

- Szeged-Tiszasziget (43104.j.út)-(Szerbia)
- Apátfalva-Magyarcsanád-(Románia)

A MEGYEI MELLÉKÚT-HÁLÓZAT KIÉPÍTETLEN SZAKASZAINAK MEGVALÓSÍTÁSA ÉS HIÁNYZÓ TELEPÜLÉSKÖZI KAPCSOLATAINAK JAVASLATA

- Tömörkény-Felgyő kapcsolat a 45119.j.bk.út folytatásában,
- Tömörkény-Gátér kapcsolat a 4518.j.út befejezéseként,
- Tömörkény-Csongrád kapcsolat a 4517.j.ök.út hiányzó szakasza,
- Hódmezővásárhely-Nagymágocs kapcsolat a 4405.j. és a 44116.j.utak között,
- Hódmezővásárhely, Bodzasi út meghosszabbítása a térségi jelentőségű kikötőhöz,
- Nagytőke-Fábiánsebestyén a 4402.j.út meghosszabbítása,
- Derekegyház-Tompahát-Rárósi út, a 44115.j.út meghosszabbítása,
- Derekegyház-Tompahát-44116.j.út összekötése,
- Szegváron és Mártélyon a 4521.j.út elkerülő szakasza,
- Makó-Királyhegyes, a 4424.j.út befejező szakasza,
- Királyhegyes-Csanádpalota,
- Makó-Rákos-Földeák kapcsolat hiányzó része 4432.j. és a 4422.j.utak között,
- Hódmezővásárhely-Szikáncs-Hódmezővásárhely-Erzsébet, 4415.j.-4421.j.utak között,
- Hódmezővásárhely-Kútvölgy-44116.j.ök.út kapcsolata,
- 4421.j.ök. út-Hódmezővásárhely-Kútvölgy kapcsolata,
- Derekegyház-Szentes-Lapistó-4449.j.út kapcsolat,
- Hódmezővásárhely-Batida-47.sz.főút kapcsolata,
- Domaszék és Röszke között a 43302.j.bekötőút meghosszabbítása.

3.14 KÖZÚTI HIDAK

Az OTRT-ben jelölt Tisza-híd a Nagymágocs-Derekegyház-Mindszent-Kistelek irányban kijelölt új főút átvezetése a Tiszán Mindszent belterületétől északra, a jelenlegi kompátkelő környezetében. A híd keresztmetszete 2 x 1 sáv.

- A 47. sz. főút fejlesztése szükségessé teszi a jelenlegi 2 x 1 sávós Tisza-híd (Algyő) 2 x 2 sávra bővítését.
- Magyarország és Románia közötti térségi kapcsolatok bővítésére készült el a Magyarcsanád és Nagycsanád közötti Szt. Gellért-híd engedélyezési terve.
- Szeged fejlesztési terve tartalmazza a belváros déli határán új Tisza-híd építését.

3.15 A KÖZÚTHÁLÓZAT MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI

Gyorsforgalmi utak

Jelölések: *jel nélkül* – meglévő elemek; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; *dőlt betűvel* – határon kívüli szakasz

Meglévő és tervezett szakaszok

- M5: M0 Budapest–Kecskemét–Kiskunfélegyháza–Szeged térsége–Röszke**–(Szerbia)
Csomópontok: Derekegyház–Mindszent*–Tisza-híd*–Kistelek–Kiskunmajsa térségi jelentőségű mellékúttal; Balástya–Üllés–Öttömös–Tompá** térségi jelentőségű mellékúttal; M9/M43 gyorsforgalmi úttal; 55. sz. főúttal; 5. sz. közúttal az országhatárnál.
- M43: M5 Szeged–Tisza-híd–Makó–Nagylak***/Csanádpalota***–(Románia)
Csomópontok: M5/M9 gyorsforgalmi úttal; 5. sz. főúttal; 4519. j. úttal; M47 gyorsforgalmi úttal; 4413.j. úttal; 4414. j. összekötő úttal; 45. sz. főúttal (a jelenlegi 4415 j. összekötő úttal); 4425. j. összekötő úttal; 4451. j. összekötő úttal; Csanádpalota határátkelő.
- M9: Szombathely térsége*–Zalaegerszeg*–Nagykanizsa*–Kaposvár*–Dombóvár*–Szekszárd*–Duna-híd–Szeged* M5-M43 csomópont
Csomópontok: 5405. jelű összekötő úttal; 5432. j. összekötő úttal; Kiskunmajsa–Pusztamérges–Ruzsa*–Ásotthalom*** térségi jelentőségű mellékúttal.
- M47: Berettyóújfalutérsége–Békéscsaba*–Tisza-híd*–M43 Algyó térsége*
Csomópontok: M43 gyorsforgalmi úttal; 47. sz. főút Hódmezővásárhely–43. sz. főút Szeged keleti elkerülő szakasza* közötti térségi jelentőségű mellékúttal; 45. sz. főúttal; 4405. j. összekötő úttal.

Főutak

Jelölések: *jel nélkül* – meglévő elemek; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; *dőlt betűvel* – határon kívüli szakasz

A főúthálózat meglévő elemei

- 5. sz. főút: Budapest–Dabas–Kecskemét–Kiskunfélegyháza–Szeged–Röszke**– (Szerbia)
- 43. sz. főút: 5. sz. főút Szeged–Makó–Nagylak**–(Románia),
- 45. sz. főút: 44. sz. főút Kunszentmárton–Szentés–47. sz. főút Hódmezővásárhely,
- 47. sz. főút: 4. sz. főút Debrecen–Berettyóújfalutérsége–Békéscsaba–4 3. sz. főút Szeged
- 55. sz. főút: 5. sz. főút Szeged–Baja–Duna-híd–M6 Bátaszék*,
- 451. sz. főút: M5 Kiskunfélegyháza–Csongrád–45. sz. főút Szentés.

Új főúti kapcsolatok

- Hódmezővásárhely–Makó
- Hódmezővásárhely–M43 Rákóczi-telep–Kübekháza térsége (Szerbia, Románia)
- Soltvadkert(53.sz.főút)-Kiskunmajsa-Kistelek-Mindszent-Derekegyháza-Szegvár
- (43.sz.főút)-Nagymágocs-Orosháza

Főútkorrekciók

(a felsorolás nem tartalmazza azokat az elkerüléseket, amelyek a gyorsforgalmi utak részét fogják képezni)

- 43. sz. főút: Makó,
- 45. sz. főút: Hódmezővásárhely, Szentés,
- 451. sz. főút: Csongrád (megépült)
- 47. sz. főút: Hódmezővásárhely,
- 5. sz. főút: Szeged (megépült)
- 55. sz. főút: Mórahalom

Országos főúthálózaton lévő nagyhidak a Tiszán

Jelölések: *jel nélkül* – meglévő elemek; * tervezett elemek

- Szeged (M43 gyorsforgalmi úton)
- Algyó (47. sz. főúton)
- Szeged (43. sz. főúton)
- Csongrád (451. sz. főúton)
- Mindszent* (Tisza, 4521 és 4522. j. ök. utak között)

Határátkelők a gyorsforgalmi és főúthálózaton

Jelölések: jel nélkül – meglévő nyomvonal fejlesztése; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; dőlt betűvel – határon kívüli szakasz

- Csanádpalota térsége*** (M43 gyorsforgalmi út*)
- Nagylak** (43. sz. főút)
- Kiszombor** (45. sz. főút*)
- Röske** (M5 gyorsforgalmi út*)

Térségi jelentőségű mellékutak

Jelölések: jel nélkül – meglévő nyomvonal fejlesztése; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; dőlt betűvel – határon kívüli szakasz

Meglévő és tervezett elemek

- Csongrád–Tiszakürt
- Tiszaalpár–Csongrád(451.sz.főút)-Szeged
- Szentés–Fábiánsebestyén–Orosháza
- Szentés–Szarvas
- Balástya–M5 csomópont–Üllés–Öttömös–Tompá**–(Szerbia)
- Kiskunmajsza–Forráskút–Szeged
- Kiskunmajsza–Pusztamérges–Ruzsa–M 9 csomópont–Ásotthalom***–(Szerbia)
- Szatymaz (5. sz. főút)-Sándorfalva–Algyő
- Makó (43. sz. főút északi elkerülő)–(Makó–Rákos)–Pitvaros–Mezőhegyes–Battonya**
- (Makó–Rákos)–Tótkomlós–Békéscsaba
- Tótkomlós–Csanádpalota–Kövegy–Nagylak (43.főút)

Térségi jelentőségű közúti hidak

Jelölések: jel nélkül – meglévő elemek; * tervezett elemek

- Szeged* (Maros, 43. sz. főúton)
- Csongrád * (Tisza, 45118. j. és 4513. j. mellékutak között)
- Magyarcsanak* (Maros, 4425. j. mellékút folytatásában)
- Makó (Maros, 43. sz. főúton)
- Deszk* (Maros, új főúton)

Térségi jelentőségű közúti határátkelők

Jelölések: jel nélkül – meglévő nyomvonal fejlesztése; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; dőlt betűvel – határon kívüli szakasz

- Kübekháza térsége*** (43112. j. bekötőút)
- Tiszasziget** (Tiszasziget*–Deszk* térségi jelentőségű mellékút)
- Ásotthalom térsége*** (Kiskunmajsza–Pusztamérges–Ruzsa* M9 csomópont–Ásotthalom*–(Szerbia és Montenegró) térségi jelentőségű mellékút)
- Magyarcsanak térsége*** (4425. j. mellékút)

Térségi jelentőségű mellékút elkerülők

- 4519.j. út: Csanytelek

3.2 VASÚTI KÖZLEKEDÉS

3.2.1 VASÚTI TÖRZSHÁLÓZAT

- A **140. sz. Budapest-Cegléd-Szeged vasútvonal** fejlesztése, egyrészt a meglévő pálya kétvágányúsítását tartalmazza. A nagysebességű hálózati fejlesztése a 140-es vonal mentén új pálya építését, és – a IV. sz. transzeurópai folyosó részeként – a Röske (Szerbia) és Kübekháza (Szerbia-Románia) felé történő továbbvezetést irányozza elő, Szegeden a

Temesvár irányú vasúti kapcsolat kialakításához a Tisza-híd helyére 2 változat szerepel a város tervében. A fejlesztéshez Szeged déli területén új vasúti Tisza-híd építése szükséges.

- Az egyéb országos törzshálózati vasútvonalak közé tartozó **Kötegyán-Békéscsaba-Szeged (135.sz.) vonal a Szeged-Röszke-Szabadka-Bácsalmás kapcsolat helyreállítása után** nemzetközi jelentőséget kap. Ez a vonalszakasz része a Rijeka-Zágráb-Dombóvár-Baja-Szabadka-Szeged-Temesvár-Orsova-Krajova-Bukarest-Constanta folyosó mentén megvalósítandó transzbalkáni vasút terve – amely megteremtené a keresztirányú kapcsolatokat a IV. és az V. számú nemzetközi vasúti folyosó között – bekerült a térség területi fejlődésével foglalkozó dokumentumokba, a fejlesztési koncepciókba, stratégiákba és területrendezési tervekbe. A Szeged-Hódmezővásárhely szakaszokon a jelenleginél is intenzívebb kapcsolatot biztosító, a városi villamoshálózattal összekapcsolt Tram-Train rendszerű közlekedést terveznek.
- A **130. sz. Tiszatenyő-Hódmezővásárhely-Makó vonalon** a személyszállítás visszaállításának lehetőségét a Makó-Hódmezővásárhely szakaszon biztosítani kell.
- A **Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Makó-Újszeged (121.sz.) vonal** Szeged-Makó-Nagylak szakasza a Nagylak-Románia kapcsolat helyreállításával az országos vasúti törzshálózat részévé válik nemzetközi kapcsolattal. A szegedi tervezett vasúti kapcsolatrendszer részeként a főpályaudvar-Tisza-híd deltavágány és a Hódmezővásárhely-Szeged-Kecskemét irányú deltavágányok megvalósítása szükséges.

3.22 MELLÉKVONALAK

Két mellékvonal hálózati szerepe nem változik:

- Kiskunfélegyháza-Szentés-Orosháza (147.sz.)
- Mezőtúr-Orosháza-Pitvaros-Mezőhegyes-Battonya (125.sz.)

3.23 VASÚTI HIDAK

Az OTRT-ben szerepel két tervezett vasúti Tisza-híd Szeged déli részén: a nagysebességű vasút átvezetése és a Szeged-Makó-Nagylak vonal kapcsolata a Szeged-Röszke vonallal.

Megjegyzendő, hogy a Szeged-Makó-Nagylak vasúti hidat az OTRT 2. melléklete egyesített közúti-vasúti hídként tartalmazza, összhangban Szeged megyei jogú város javaslatával, melyet a város 2010-ben a településszerkezeti tervébe is beépített (*térségi szerkezeti tervben „B” változatként jelölt*). Városfejlesztési szempontból mindazonáltal kedvezőbbnek tartjuk a korábbi változatot (*térségi szerkezeti tervben „A” változatként jelölt*), amely szerint a vasútvonal helyreállítása új, a várost délről elkerülő nyomvonalon történik, nem akadályozva a város fejlődését. Ezt a déli nyomvonalat a nagysebességű vasúttal közös hídon lehetne megvalósítani, miközben az egyesített közúti és vasúti híd az eltérő műszaki igények miatt valójában két híd megépítését jelentené.

3.24 A VASÚTHÁLÓZAT CSONGRÁD MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI

Meglévő vasútvonalak

Jelölések: jel nélkül – meglévő elemek; * tervezett elemek

- Nemzetközi törzshálózati fővonal: Cegléd*-Szeged*
- Egyéb fővonalak: Szeged-Békéscsaba-Kötegyán-országhatár; Tiszatenyő-Hódmezővásárhely-Makó
- Mellékvonalak: Kiskunfélegyháza-Szentés-Orosháza; Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Makó-Újszeged; Mezőtúr-Orosháza-Mezőhegyes-Battonya

A vasúthálózat új elemei

- Nemzetközi törzshálózati fővonalakhoz kapcsolódva: Szeged-Szőreg-Oroszlámos-Kikinda-Temesvár kapcsolat helyreállítása új Tisza-híddal, Újszentiván, Kübekháza érintésével
- Egyéb fővonalakhoz kapcsolódva: Bácsalmás-Csikéria-Szabadka-Röszke-Szeged összeköttetés helyreállítása, Szegednél deltavágány

Vasúti nagyhidak a Tiszán

Jelölések: jel nélkül – meglévő elemek; * tervezett elemek

- Algyő (Szeged–Békéscsaba–Kötegyán–(Románia) fővonalon)
- Szeged* (Szeged–Temesvár összeköttetésén)

Térségi jelentőségű vasúti hidak

- Szentés (Tisza, Kiskunfélegyháza–Szentés–Orosháza mellékvonalon)
- Makó (Maros, Békéscsaba–Kétegyháza–Mezőhegyes–Makó–Újszeged mellékvonalon)

Vasúti határátkelők

Jelölések: jel nélkül – meglévő nyomvonal fejlesztése; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; dőlt betűkkel – határon kívüli szakasz

- Rőszke** (Szeged–Rőszke) – Újszentiván*** (Szeged*–Szőreg*–(Oroszlámos–Kikinda–Temesvár) kapcsolat helyreállítása új Tisza-híddal*, Újszentiván*, Kűbekháza* érintésével)
- Nagylak

3.3 KERÉKPÁROS KÖZLEKEDÉS

3.31 ORSZÁGOS HÁLÓZAT ELEMEI

A megyét érintő legfontosabb két országos kerékpárút hálózati elem

- Tiszamente kerékpárút (az Euro Velo hálózat része) megyei szakasza: Tiszaalpár-Csongárd-Baks-Ópusztaszer-Sándorfalva-Szeged-Rőszke (Szerbia) a Tiszától nyugatra átlagosan 5-6 km távolságban húzódik, az országos közutak mentén.
- Dél-alföldi határmente kerékpárút a megyét az Orosháza-Hódmezővásárhely-Szeged-Mórahalom-Tompa irányban szeli át, megvalósítása a 47. és 55. sz. főút 11,5 t burkolatmegerősítési programja keretében várható. Egyes szakaszai már megépültek.

Az országos hálózat részét képező, de elsősorban Csongrád és a szomszédos megyék kapcsolatát biztosító kerékpárutak

- Csongrádi kerékpárút: (Románia)-Nagylak-Makó-Szeged-Kiskunmajsa
- Kőrösvölgyi kerékpárút megyei szakasza: Szarvas-Kőrös árvédelmi töltése-Csongrád-Kiskunfélegyháza

3.32 A TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ KERÉKPÁRUTAK

A térségi jelentőségű kerékpárutak közül nemzetközi kapcsolatokat biztosítanak

- Szeged-Tiszasziget-(Szerbia)
- Szeged-Szőreg-Kűbekháza-(Nagyszentmiklós, Románia)
- Ásotthalom-(Szerbia)
- Magyarcsanak-(Nagycsanak, Románia)

Elsősorban turisztikai jelentőségű, a folyók árvédelmi töltésén vezetett kerékpárutak:

- Szeged-Baks, a Tisza jobb oldali árvédelmi töltésén
- Szeged-Szentés, a Tisza bal oldali árvédelmi töltésén
- Tiszasziget-Szentés, a Tisza bal oldali árvédelmi töltésén
- Makó-Szeged, a Maros jobb oldali árvédelmi töltésén
- Mórahalom-Ásotthalom-(Szerbia)

Egyéb térségi szerepű kerékpárutak

- Csanytelek-Pálmonostora-Kiskunfélegyháza
- Szentes-Nagymágocs-Orosháza
- Nagymágocs-Hódmezővásárhely
- Hódmezővásárhely-Mártély
- Ópusztaszer-Kistelek-Kiskunmajsa
- Makó-Hódmezővásárhely-Szentes-Kunszentmárton
- Makó-Tótkomlós
- Nagylak-Csanádpalota-Pitvaros-Mezőhegyes
- Röske-Mórahalom-Zákányszék-Bordány-Zsombó-Szatymaz-Sándorfalva (11-es Euro Velo)
- Csongrád-Csanytelek-Baks

3.33 A KERÉKPÁRÚT-HÁLÓZAT MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI

Országos kerékpárút törzshálózat elemei

Jelölések: jel nélkül – meglévő nyomvonal fejlesztése; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; dőlt betűvel – határon kívüli szakasz

- Tiszamente kerékpárút (11. jelű Euro Velo): (Szlovákia)–Tornyosnémeti**–Tokaj-Szolnok-Tiszaalpár-Csongrád-Baks-Ópusztaszer-Sándorfalva-Szeged-Röske**(Szerbia)
- Dél-alföldi határmente kerékpárút: Debrecen-Gyula-Tótkomlós-Orosháza-Hódmezővásárhely-Szeged-Mórahalom-Tompa-Mohács
- Kőrösvölgyi kerékpárút: Gyula-Békéscsaba-Mezőberény-Gyomaendrőd-Szarvas-Öcsöd-Csongrád-Kiskunfélegyháza-Bugac
- Csongrádi kerékpárút: (Románia)-Nagylak-Makó-Szeged-Kiskunmajsa

Térségi jelentőségű kerékpárutak

Jelölések: jel nélkül – meglévő nyomvonal fejlesztése; * tervezett elemek; ** meglévő határátkelők; *** tervezett határátkelők; dőlt betűvel – határon kívüli szakasz

- Csanytelek-Pálmonostora-Kiskunfélegyháza
- Szentes-Nagymágocs-Orosháza
- Nagymágocs-Hódmezővásárhely
- Hódmezővásárhely-Mártély
- Ópusztaszer-Kistelek-Kiskunmajsa
- Szeged-Tiszasziget** – (Szerbia)
- Szeged-Szőreg-Kübekháza*** – (Nagyszentmiklós, Románia)
- Makó-Hódmezővásárhely-Szentes-Kunszentmárton
- Makó-Tótkomlós
- Ásotthalom*** – (Szerbia)
- Magyarcsanád*** – (Nagycsanád, Románia)
- Szeged-Baks, a Tisza jobb oldali árvízvédelmi töltésén
- Szeged-Szentes, a Tisza bal oldali árvízvédelmi töltésén
- Makó-Szeged, a Maros jobb oldali árvízvédelmi töltésén
- Nagylak**–Csanádpalota-Pitvaros-Tótkomlós
- Röske-Mórahalom-Zákányszék-Bordány-Zsombó-Szatymaz-Sándorfalva (11-es jelű Euro Velo)
- Csongrád-Csanytelek-Baks
- Pitvaros-(Mezőhegyes)
- (Kiskunhalas)-Zsana-Üllés
- Szentes-(Szarvas)
- Mindszent-Szentes
- Szeged-Deszk-Kiszombor-Makó (43. sz. főút mellett)
- Kiszombor – (Románia)

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZAT ÉS LÉTESÍTMÉNYEI

Jelmagyarázat:

		Jelmagyarázat:
		Gyorsforgalmi út
		Főút
		Főúttá fejlesztés meglévő nyomvonalon
		Térségi jelentőségű mellékút
		Egyéb mellékút (összekötő út)
		Transzeurópai hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonal
		Országos törzshálózati vasútvonal
		Vasúti mellékvonal
		Nagysebességű vasútvonal
		Különszintű csomópont
		Jelentősebb folyami híd
		Kompátkelő
		Országos jelentőségű kikötő
		Térségi jelentőségű kikötő
		Helyi jelentőségű kikötő
		Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejlesztendő repülőtér
		Egyéb repülőtér (sportcélú stb.)
		Országos határátkelőhely és határátlépési pont
		Országos vasúti határátkelőhely és határátlépési pont
		Országos határ-kikötő
		Térségi határátkelőhely és határátlépési pont
		Nemzetközi törzshálózati kerékpáros nyomvonal (EuroVelo)
		Országos törzshálózati kerékpáros nyomvonal
		Térségi jelentőségű kerékpáros nyomvonal

Megbízó:
Csongrád Megyei Önkormányzat

Képviselője:
Magyar Anna, megyei közgyűlés elnöke
Palánkai Tibor, megyei főépítész

Generáltervező:
Város - Teampannon Kft.

Képviselője:
Koszorú Lajos, ügyvezető, TR 01-1346

Tervezők: Környezetterv Kft., Közlekedés Kft., Új-Lépték Bt.

Készítette:
Rhorer Ádám, Közlekedés Kft. KÉ-T 01-3157
Orosz Ágnes, Közlekedés Kft. 01-2615

3.4 VÍZI KÖZLEKEDÉS

A vízi közlekedés fejlesztésének feltétele, hogy a Tiszát nemzetközi vízi útként kijelölve, a hajózhatóságot a teljes hosszán megfelelő színvonalon biztosítani kell. A meglévő kikötők fejlesztése a személyhajózáshoz szükséges.

Új kikötő létesítendő Hódmezővásárhelyen, Csongrádon, Szentesen. A vízi teherszállítás legjelentősebb központja lehet Szeged, logisztikai szerepének erősítésével, amelyhez korszerű kikötői létesítmények szükségesek. Szeged egyben schengeni határkikötő is.

A **kompátkelők** jelentősége az úthálózat fejlesztésével, hidak építésével csökken, illetve megszűnik. A tervezett Mindszenti Tisza-híd megvalósítása után a Mindszent-Baks komp megszűnik. A Csongrád-Tiszaúrt közötti térségi mellékút és a kapcsolatot biztosító új Tisza-híd megépülése a csongrádi kompot is szükségtelenné teszi. Az eurovelo számára (városközpont és a monostor romterület között) a turistaszegonban a kultúrtörténelmi értéket képviselő pontonhíddal biztosítható a kapcsolat.

3.4.1 VÍZI KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA CSONGRÁD MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI

Jelölések: jel nélkül – meglévő elemek; * tervezett elemek

Országos jelentőségű vízi utak Csongrád megyét érintő szakaszai

A vízi út neve	A szakasz (fkm-fkm)	A vízi út osztálya
Tisza	403-254	II.
Tisza	254-160	IV.
Hármas-Körös	91-0	II.

Nemzetközi, országos és térségi jelentőségű kikötők

- Közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő, határkikötő: Szeged (schengeni)
- Közforgalmú térségi jelentőségű kikötők: Csongrád*, Szentes, Hódmezővásárhely*

Térségi jelentőségű kompátkelők a Tiszán

- Szeged-Tápé

3.5 LÉGI KÖZLEKEDÉS

Csongrád megye egyetlen regionális repülőtere Szegeden van. A repülőtérhez legközelebbi nemzetközi repülőtér a temesvári, mintegy 100 kilométerre van. A szegedi repülőtér 50-60 fős repülőgépek fogadására alkalmas, jelentősebb fejlesztése nem várható.

3.5.1 A LÉGI KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA CSONGRÁD MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI

Repülőtér

Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszhető repülőtér: Szeged

3.6 LOGISZTIKAI KÖZPONTOK

Az OTRT, a 2008. évi módosítás előtt tartalmazta az országos és térségi jelentőségű logisztikai központok kijelölésének lehetőségét. Ennek alapján jelölte ki a 2005-ben hatályba lépett megyei területrendezési terv Szegedet (Dél-Alföldi körzet) országos jelentőségű logisztikai központként,

míg Szentesen és Mórahalom területén meglévő, Algyő, Csongrád, Hódmezővásárhely és Makó területén pedig tervezett térségi jelentőségű logisztikai központot jelölt.

A **2008-ban módosított OTtT már csak térségi jelentőségű logisztikai központ kijelölését teszi lehetővé**, ezért a térségi szerkezeti terv módosítása **Szeged területén térségi jelentőségű logisztikai központot jelöl**, míg a korábban térségi logisztikai központként szerepeltetett logisztikai központok ennek megfelelően lokális jelentőségűnek minősülnek, így a térségi szerkezeti terv egyeztetési anyaga ezeket nem tartalmazta. A végleges terv – a városok és a megye kifejezett kérésére mégis tartalmazza a hatályos terv szerinti logisztikai központokat. Ahol vasúti kapcsolat biztosított, ott a tervezők kifejezett törekvése volt, hogy az országos közúti kapcsolat mellett vasúti kiszolgálás is biztosítható legyen. Erre csak Mórahalom esetében nincs lehetőség, ott a logisztikai központ elsősorban mezőgazdasági logisztikai célokat szolgál, ennek fejlesztése a vasúti kapcsolat hiánya ellenére is támogatandó.

A Magyarországi Logisztikai Szolgáltató Központok Szövetségének minősítési rendszere szerint Csongrád megyében **minősített intermodális logisztikai szolgáltató központ a szegedi Dorozsmai úti RoLa terminál**. Minősített regionális vagy logisztikai szolgáltató központ a szervezet honlapjának tájékoztatása szerint nincs (http://www.mlszksz.hu/ilszk_ismerteto/ilszk-cegek).

4. VÍZGAZDÁLKODÁS

A vízgazdálkodás jelentősége részletesen bemutatásra került a Helyzetelemzésben. A megalapozó munkarész, a terv jellegéből adódóan, csak a vízgazdálkodással összefüggő térségi szerkezeti tervi elemekkel, térségi övezetek lehatárolásának megalapozásával foglalkozhat.

A vízgazdálkodás, mint sokrétű tevékenységet magában foglaló szakmai ágazat jelentősége megnövekedett az utóbbi évtizedekben, és tartalma jelentősen kibővült. Míg korábban elsősorban a vízkárelhárítás és a mezőgazdaság igényeinek ellátása volt a legfőbb feladat, úgy az utóbbi évtizedekben megjelentek a környezet- és természetvédelmi szempontok, és külön üdvözlendő, hogy az országban szinte egyedülálló módon a közlekedéssel és turizmussal kapcsolatos szempontokat is kiemelten vizsgálják a helyi vízügyi szakemberek. A (tiszt) víz értéke folyamatosan növekszik, a globális éghajlatváltozás időszakában pedig különösen fontos szerepe van a vízgazdálkodásnak. Figyelembe kell venni a mezőgazdaság (belvízelvezetés, öntözés, tározás), a környezetvédelem, a természetvédelem, a vízkárelhárítás, a települési érdekek szempontjait, vagyis megkerülhetetlen az adottságoknak és az igényeknek megfelelő komplex tájgazdálkodás kialakítása. Ugyanakkor a vízgazdálkodásnak kiemelt szerepe van az ivóvízbázisok védelmében, az emberek megfelelő ivóvízzel történő ellátásában, a szennyvizek megfelelő kezelésében is. A vízgazdálkodás tehát nem csupán a vízzel kapcsolatos tevékenységeket kell, hogy magában foglalja, hanem a vízgazdálkodással közvetlenül érintkező szakmai ágazatok aktív bevonásával egyensúlyt kell teremtenie a különböző szempontok, igények érvényesítése között.

Ennek egyik megalapozója a 2004-ben elfogadott EU Vízkeret Irányelv és a 2010. tavaszán az Országgyűlés által határozattal elfogadott Országos Vízgyűjtő gazdálkodási Terv, mely gyökeres szemléletváltást jelent a vízgazdálkodással összefüggő tevékenységek területén. Kitűzött célja a vízfolyások, állóvizek jó ökológiai, vízminőségi és mennyiségi, valamint a felszín alatti vizek esetében a jó minőségi és mennyiségi állapot elérése. Erre vonatkozóan figyelembe kell venni az alegység szintű vízgyűjtő-gazdálkodási tervek intézkedéseit. A vízgyűjtő gazdálkodási tervvel a tervhez készült helyzetelemzés foglalkozik részletesen.

Sajnálatos módon a megyei területrendezési terv mozgástere rendkívül szűkre szabott, a területrendezésre vonatkozó jogszabályok erősen behatárolják a tervben megjeleníthető tartalmat (2003. évi XXVI. tv., 218/2009 (X.6.) Kr. rendelet stb.). A korábbi tartalmi követelményekhez képest kikerült például a vízi közművekkel összefüggő építmények ábrázolhatósága. Ugyanakkor a terv – a jogszabályok adta keretek között – igyekszik a fent részletezett komplex szemléletet a tervbe ültetni az övezetekre vonatkozó ajánlások és az egyedi építményekre, vízgazdálkodási térségekre vonatkozó irányelvek megfogalmazása révén (határozattal elfogadandó munkarész).

4.1 VÍZGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG

Az OTrT a vízgazdálkodási térség kijelölésére nem ír elő alsó méretbeli korlátot, így elvileg minden vízfelület ebbe a térségi területfelhasználási kategóriába sorolandó. A vízgazdálkodási térségekre vonatkozólag az OTrT előírja, hogy a területüket megyei területrendezési tervben legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen városias települési térség nem jelölhető ki. A települések esetén szigorúbb az előírás, mert a megyei területrendezési tervben jelzett vízgazdálkodási térséget legalább 95%-ban vízgazdálkodási terület területfelhasználásba kell sorolni.

Az OTrT-vel összhangban a megyei területrendezési terv vízgazdálkodási térségként jelöli a Tisza, a Hármas-Körös és a Maros medrét a szigetekkel, a patakok medrét, és a tavak területét. A tavak esetében a megyei területrendezési terv eltér az OTrT-től, ugyanis az OTrT egyrészt olyan területeket is vízgazdálkodási térségként jelölt, melyek a valóságban nyilván nem azok, ugyanakkor egyes állóvizek nem szerepelnek az OTrT térségi szerkezeti tervlapján.

A vízgazdálkodási térség lehatárolása során légi fotók, valamint a pontosabb léptékű és részletesebb településrendezési tervek alapján vizsgáltuk meg az OTrT által jelzett vízgazdálkodási térséget. Azokat a tavakat, melyeket a településrendezési terv nem sorolt vízgazdálkodási térségbe, és a légi fotók alapján sem lehet beazonosítani, a vízgazdálkodási térségből töröltük. A törölt „tavak” között számos olyan „állóvíz” található, amelyek az állattenyésztés céljait szolgálja (hígtrágyatavak), így nem tekinthetők vízgazdálkodási területnek.

Ugyanakkor azokat az állóvizeket, melyeket az OTrT és hatályos megyei terv nem jelöl, de a településrendezési tervek vízgazdálkodási területként ábrázolnak, és légi fotók alapján is beazonosíthatók, a megyei tervben vízgazdálkodási térségként jelöltük. Ennek megfelelően a település elhatárolásának megfelelően vízgazdálkodási térségként jelöltük többek között a sándorfalvai bányatavakat, üllési horgásztavat, a pusztaszeri Fülöp-tavat, vagy a mórachalmi Nagyszéksós-tavat. Ezzel az állóvizek szempontjából összhang valósult meg az OTrT, a megyei területrendezési terv és a településrendezési tervek elhatárolásai között. Az állóvizek lehatárolásának eltérősége az alapként használt DTA-50-es alaptérkép készítésének, feldolgozásának és frissítésének módjából adódik.

A vízgazdálkodási térség kijelölésével összefüggésben merült fel az az igény, hogy a megye térségi szerkezeti terve a folyók teljes nagyvízi medrét jelölje ki vízgazdálkodási térségként. Ennek indoka, hogy az OTÉK 30.§.-a szerint a hullámtereket vízgazdálkodási területként kell szabályozni a településrendezés eszközeiben. A megye térségi szerkezeti terve azonban nem az OTÉK, hanem az OTrT alapján készül. Az OTrT fogalom-meghatározása szerint vízgazdálkodási térség: országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe egyes folyóvizek, egyes állóvizek, egyes vízfolyások, és egyes csatornák medre és parti sávja tartozik. A teljes hullámtér (nagyvízi meder) tehát az OTrT szerint nem vízgazdálkodási térség. Ezt igazolja az Ország Szerkezeti Terve is, amely vízgazdálkodási térségként az OTrT fogalm meghatározásával összhangban a vízmedrek területét jelöli vízgazdálkodási térségként. A megye térségi szerkezeti terve az OTrT-vel összhangban csak a vízmedrek területét jelöli ki vízgazdálkodási térségként.

A településrendezési tervekben ez a látszólagos ellentmondás egyszerűen áthidalható, és át is kell hidalni, hiszen a megyei tervvel összhangban kell lenniük. A települési területfelhasználás rendszerében az OTÉK-kal összhangban a teljes hullámtér vízgazdálkodási területként kijelölhető, de sajátos területfelhasználási egységként jelölni kell a valós használat szerinti területfelhasználást is. (pl- vízgazdálkodási terület – erdőterület). Ez a megoldás nemcsak a megyei tervvel való összhang biztosítása miatt fontos, hanem természetvédelmi, ökológiai szempontból is meghatározó jelentősége van a vízgazdálkodási területen belüli kialakult, illetve tervezett „másodlagos” használatnak.

4.11 A VÍZGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉGRE VONATKOZÓ IRÁNYELVEK

A vízgazdálkodási térség területén a különböző tájhasználati érdekeket (természet- és környezetvédelem, árvízvédelem, vízellátás, halászat, turizmus, vízi közlekedés), **összehangoltan, egymással egyensúlyban és a vízgazdálkodás egészét integrált rendszerként kezelve kell érvényesíteni.**

A Tisza, Maros és a Hármaskörös turisztikai szempontból meghatározóan fontos, de ezen felül jelentős vízutánpótlásukkal a mezőgazdaság ellátásában is fontos szerepük van. E folyók mentén elsősorban **a turizmus fejlesztését javasolt elősegíteni**, az ezekkel összefüggő létesítmények (pl. turisztikai kikötők) elhelyezhetőségéhez szükséges jogszabályi háttér biztosításával. A Tisza szállításban jelentősebb szerepet legfeljebb Szeged alatti szakaszon játszhat, Szeged vonatkozásában elsősorban a vasútra történő átrakás feltételeit indokolt biztosítani (lásd javasolt országos kikötő, térségi jelentőségű intermodális logisztikai szolgáltató központ). A térségi jelentőségű kikötők kijelölése a folyó mentén elsősorban a turisztikai hajózás fejlesztését szolgálja.

Kiemelt érdek a felszíni vizek minőségének védelme az EU Víz Keretirányelvében és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek intézkedéseivel összhangban, valamint betartva a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól szóló 28/2004 (XII.

25.) Kormányrendelet előírásait. Ezért területrendezési szempontból törekedni kell az összes település szennyvíz-elvezető és kezelő rendszerének kiépítésére, fel kell számolni, biztonsággal rendezni kell a felhagyott települési hulladéklerakókat, szennyező iparterületeket.

A Tisza, Maros és Hármas-Körös nem csak vízgazdálkodási térség, hanem az országos **ökológiai hálózat meghatározó folyosói** is, ennél fogva települési szinten olyan tevékenység, területfelhasználás elhelyezése támogatható a vízgazdálkodási térségekben és azokkal határosan, mely összhangban van a védelem funkciójával. Alapvető érdek ugyanakkor, hogy a felszíni vízben rejlő gazdasági potenciálokat a társadalom hasznosítsa (védelem és kínálat egyensúlya!).

A megye területét jelentős mértékben veszélyeztetheti a belvíz egy 2010-es évhez hasonló csapadékos időszakban. Csongrád megye alapvető erőforrása a termőföld, melyek termékenysége erősen függ a lehulló csapadék mennyiségétől. A felgyülemlett víztöbblet megőrzése érdekében a településrendezési tervekben javasolt megvizsgálni további tározók létesítésének lehetőségeit az adottságok függvényében. A lehatárolt területeken az építés lehetőségét ki kell zárni.

A jelentősebb árkok, csatornák, természetes vízfolyások esetén kerülni javasolt a mesterséges medrek kialakítását, és célszerű törekedni a meglévő mesterséges medrek és közvetlen környezetük természetközeli átalakítására (településen belül is). E vízfolyások, árkok vonalának revitalizációja (mezsgye, védősáv kialakítása) lehetőséget ad az élővilág terjeszkedésére, újabb, kisebb léptékű (helyi jelentőségű) ökológiai folyosók kialakulására. A védősáv létesítése jelentős tájképalakító hatású, további következményeként a nagyobb egybefüggő mezőgazdasági területek mozaikossá tehetők. Ez a szántóföldeknek is védelmet nyújt a szélerózió és kártevők ellen.

A vízgazdálkodási területek és azok közvetlen környezetének használata esetén figyelembe kell venni a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról szóló 21/2006. (I. 31) Kormányrendelet előírásait.

A vízállásmentesítés (pl. árvízvédelmi töltések) melletti területet, ingatlant a tulajdonos, vagy használó csak úgy hasznosíthatja, művelheti, hogy a vízi létesítmények állapotát, üzemeltetését ne veszélyeztesse, a víz természetes lefolyását ne akadályozza, a víz minőségét ne károsítsa. A vizek és a közcélú vízállásmentesítés kezelésére jogosult és köteles személyek a vizek és egyes közcélú vízállásmentesítések mentén az azokkal kapcsolatos vízgazdálkodási szakfeladataik ellátására, a meder megközelítésére parti sávot használhatnak, melynek mérete a Tisza esetén 10 méter, a többi vízgazdálkodási terület esetén 6 méter a partvonalától számítva.

A településeknek célszerű kidolgozni vízgazdálkodási tervüket, amelyben kiemelt szempont, hogy az elavult illetve felszámolt kül- és belterületi belvíz elvezető csatornák – a korszerű elveknek megfelelően – immár elsősorban a vízvisszatartást szolgálják. A tervhez részletes ütemezés és költségbecslés készíttetése javasolt, hogy a települések a szükséges munkákat, és költségeket több évre előirányozhassák. Szabályozási tervekben célszerű megvizsgálni az árokáthelyezés lehetőségeit, vagy érvényt adni a telkek közötti árkok fenntartó sávjának biztosítására. A folyamatos és biztonságos vízvezetés fenntartása érdekében célszerű előírni a kapubejárókhöz építendő átvezetők, magánhidak elhelyezésének szabályait. A településrendezéssel közvetlenül összefüggő irányelvek, az ajánlások között jelennek meg.

4.2 VÍZGAZDÁLKODÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ EGYEDI ÉPÍTMÉNYEK

A 218/2009. (X. 6.) Kormányrendelet szerint építmények által igénybe vett térség térszerkezeti egységként szabályozandók az alábbi – vízrendezéssel, a vízháztartás egyensúlyával, árvízvédelemmel összefüggő országos illetve térségi jelentőségű infrastruktúrahálózatok és építmények:

- elsőrendű árvízvédelmi fővonal (OTrT), másodrendű árvízvédelmi védvonal (MTrT);
- folyami nagyműtárgyak (OTrT);

- meglévő szükségtározó (OTrT);
- A VTT I. ütemében megvalósuló árvízi tározók (OTrT);
- 10 millió m³-nél nagyobb (OTrT) illetve 1 millió m³-nél nagyobb, 10 millió m³-nél kisebb (térégi jelentőségű) tározási lehetőség (MTrT);
- Térégi belvív- és öntözőcsatorna (MTrT);
- Belvítározó (MTrT).

Az OTrT a megyében nem jelölt sem szükségtározót, sem VTT. I. ütemében megvalósuló árvízi tározót, sem 10 millió m³-nél nagyobb tározási lehetőséget.

4.21 ÁRVÍZVÉDELMI FŐVONALAK

Elsőrendű árvízvédelmi fővonalak

Az elsőrendű árvízvédelmi fővonalak megnevezését az alábbi táblázat tartalmazza (10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet alapján):

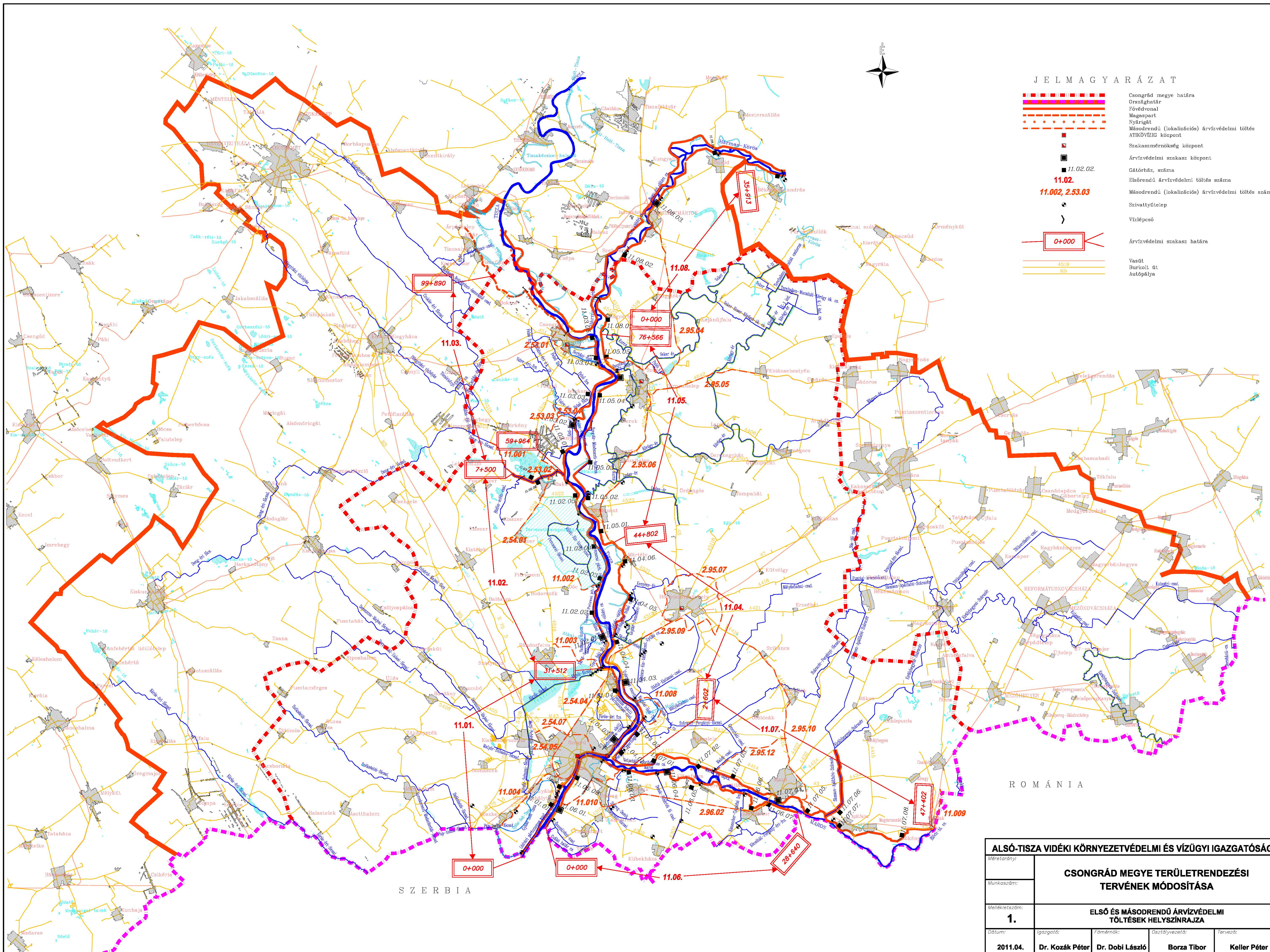
A védelmi szakasz			A folyó, a vízfolyás, a csatorna neve és védvonala	A fővédvonal			Megjegyzés
száma	Neve	hossza (km)		kezdő	végző	hossza	
			szelvénye (tkm)				
10.05.	Csongrád-nagyrévi*	48,100	Tisza bp.	0,000	48,100	48,100	Magaspart: 6,587 km
10.08.	Csongrád-bánrévei*	57,354	Hármas-Körös jp.	0,000	57,354	57,354	
11.01.	Gyála-szeged-algyői	31,512	Tisza jp.	0,000	31,512	31,512	Árvízvédelmi fal: 3,262 km
11.02.	Algyő-dongéri	35,952	Tisza jp./Dongér jp.	31,512/0,000	59,964 7,500	28,452 7,500	
11.03.	Dongér-csongrádi	47,426	Tisza jp./Dongér bp.	59,964/0,000	99,890 7,500	39,926 7,500	Magaspart: 12,820 km ebből közút: 11,390 km
11.04.	Marostorok-mártélyi	35,004	Maros jp./Tisza bp.	0,000/12,400	2,602 44,802	2,602 32,402	
11.05.	Mindszent-szentesi	31,764	Tisza bp.	44,802	76,566	31,764	
11.06.	Torontáli	41,040	Tisza bp./Maros bp.	0,000/0,000	12,400 28,640	12,400 28,640	
11.07.	Maros jobb parti	63,818	Maros jp.	2,602	47,400	44,798	
			Sámson-apátfalvi főcsatorna jp.	0,000	9,510	9,510	
			Sámson-apátfalvi főcsatorna bp.	0,000	9,510	9,510	
11.08.	Szentes-öcsödi*	35,913	Hármas-Körös bp.	0,000	35,913	35,913	Magaspart: 1,012 km

*Jelentős része Jász-Nagykun-Szolnok megyét érinti.

A következőkben Csongrád megyében található árvízvédelmi szakaszok kerülnek bemutatásra az ATIKÖVÍZIG adatszolgáltatása alapján:

A **11.01. Gyála – Szeged – Algyői Tisza jobb parti védszakasz** a 2.54. számú Szegedi ártéri öblözetben található, mely öblözet az ún. Sövényházi keresztgát alatti részét mentesíti az árvizektől. A 342 km² teljes területű öblözet mintegy 60 %-a tartozik a 11.01. számú Tisza jobb parti árvízvédelmi szakaszhoz (0+000-31+512 tkm).

A szerb országhatártól az algyői vasúti hídig tartó árvízvédelmi szakasz 31.512 fm hosszából Szeged város belterületi szakaszán 3.262 fm árvízvédelmi fal szolgálja a biztonságot. A védszakaszon magaspart, illetve magasparti védvonal nincs. Az árvízvédelmi szakasz teljes hosszában a szerb vízügyi szervekkel közös érdekeltségű. Az árvízvédelmi szakasz menti mélyártéri területen 4 település található: Szeged Megyei Jogú Város egyes részei (Tápé, Szentmihály,

J E L M A G Y A R Á Z A T

	Csongrád megye határa
	Országhatár
	Fővérvonal
	Magaspart
	Nyírágát
	Másodrendű (lokalizációs) árvízvédelmi töltés
	ATRÖVIZIG központ
	Szakaszmérnökség központ
	Árvízvédelmi szakasz központ
	Cátórház, száma
	11.02.
	11.002, 2.53.03
	Elsőrendű árvízvédelmi töltés száma
	Másodrendű (lokalizációs) árvízvédelmi töltés száma
	Szivattyútelep
	Vízlepcső
	Árvízvédelmi szakasz határa
	Vasút
	Burkoló út
	Autópálya

ALSÓ-TISZA VIDÉKI KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG				
Méretarány:				
Munkaszám:	CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉNEK MÓDOSÍTÁSA			
Mellékletszám:	1.			
Dátum:	Igazgató:	Főmérnök:	Osztályvezető:	Tervező:
2011.04.	Dr. Kozák Péter	Dr. Dobi László	Borza Tibor	Keller Péter

Gyála, Kiskundorozsma, Kecskéstelep, Klebelsberg telep), Algyő, Röske, Sándorfalva. A települések közül Szeged, Tápé, Gyála, Kecskés-, Klebersberg telep, valamint Algyő teljesen mélyártéri területen helyezkedik el, míg a többi egy része már fennsíki területen van.

A 11.02. számú Algyő-Dongéri árvízvédelmi szakasz, Tisza jobb parti Algyő - Dongéri árvízvédelmi szakasz a 11.01 Gyála – Szeged – Algyő árvízvédelmi szakasszal együtt a 2.54. számú szegedi ártéri öblözetet mentesíti az árvízi elöntéstől. Közvetlenül az ún. Sövényházi keresztgát feletti területek védelmét biztosítja, mely a teljes 342 km²-nyi öblözetnek mintegy 40 százalékát teszi ki. Az árvízvédelmi szakasz az algyői vasúti hídtól (31+512 tkm) a Dongéri főcsatorna torkolatáig a Tisza jobb partján helyezkedik el (59+964 tkm) 28.452 fm hosszban, valamint csatlakozik hozzá a Dongéri főcsatorna jobb parti visszatöltése a 0+000–7+500 tkm szelvények között. Az árvízvédelmi szakasz hossza tehát 35.952 fm, mely teljes egészében földtöltés. A 11.02 számú árvízvédelmi szakasz menti mélyártéri területen 3 település található: Dóc, Ópusztaszer, Baks. A települések közül Dóc és Baks teljesen mélyártéri, míg Ópusztaszer (régebben Sövényháza) a mélyártér határán helyezkedik el.

A 11.03. számú Dongér-Csongrádi árvízvédelmi szakasz a 2.53 számú csongrádi ártéri öblözetet mentesíti az árvizektől. A 204 km² kiterjedésű öblözetet 47.426 fm hosszúságú fővédvonal védi az árvizektől, melyből 39.926 fm a Tisza jobb parti, 7.500 fm pedig a Dongér bal parti védvonal. A Tisza jobb parti védvonal az 59+964 tkm szelvénytől a 87+070 tkm szelvényig 27.106 fm hosszban földtöltés, innen a 99+890 tkm szelvényig Bács-Kiskun megye határáig 12.820 fm hosszban magasparton halad. A Dongér bal parti védvonal a 0+000-7+500 tkm szelvények között végig földtöltés. Mélyártéri területen négy település található: Csongrád, Csanytelek, Tömörkény, Felgyő. A települések - a Csongrád városhoz tartozó úgynevezett "Öreg szőlők" kivételével - teljes egészében mélyártéri területen fekszenek.

A 11.04. számú Marostorok-Mártélyi árvízvédelmi szakasz a Tisza bal parti töltés felső részével, valamint a Hármaskörös bal parti és a Maros jobb parti védtöltéssel a 2.95. sz. Körös-Tisza-Marosközi ártéri öblözet árvízmentesítését biztosítja. Az árvízvédelmi szakasz az 1783,0 km² területű öblözet Mártély és Maroslele közötti részének közvetlen védelmét látja el. Az árvízvédelmi szakaszhoz tartozik a Maros jobb parti védvonal 0+000-2+602 tkm, és a Tisza bal part 12+400-44+802 tkm közötti szakasza. A védszakasz teljes hossza 35.004 fm, mely teljes egészében földtöltés. Az árvízvédelmi szakasz mentén helyezkedik el Hódmezővásárhely, Mártély, Maroslele, valamint Óföldsék. A 2.95. sz. ártéri öblözetben a 11.04. árvízvédelmi szakasz szakadása esetén közvetlen veszély fenyegeti Mártély, Óföldsék és Maroslele községeket, de lokalizációs problémák esetén veszélybe kerülhet a körtöltéssel védett Hódmezővásárhely és az Ürmösi keresztgáttal védett Makó is, sőt kedvezőtlen esetben a kiterjedt víz Mindszent és Szegvár térségét is veszélyeztetheti.

A 11.05. számú Mindszent-Szentesi árvízvédelmi szakasz a Tisza bal parti védtöltés alsó szakaszával, valamint a Hármaskörös bal parti és a Maros jobb parti árvízvédelmi vonalakkal az 1783,0 km²-nyi 2.95 sz. Körös-Tisza-Marosközi ártéri öblözet árvízmentesítését biztosítja. Közvetlenül Mindszent, Szegvár községek, és Szentese város árvízvédelmét szolgálja, illetőleg a szakasz mélyártéri területein helyezkedik el Derekegyháza. Az árvízvédelmi szakasz Mártély felső határától (44+802 tkm) Szentese fölött a Hármaskörös bal parti védtöltés kezdetéig (76+566 tkm) tart. Teljes hossza 31.764 fm, mely teljes egészében földtöltés.

A 11.06. számú Torontáli árvízvédelmi szakasz az ugyanazon nevű, 2.96 számú árvízvédelmi öblözetet mentesíti az árvízi elöntésektől. Az öblözet 243 km² kiterjedésű, területe néhány kisebb ártéri szigettől eltekintve (Szöreg, Újszentiván, Kübekháza térsége) teljesen mélyártéri. Az öblözetet magyar területen a Tisza bal parti és a Maros bal parti védvonal védi, egy része azonban átnyúlik részben szerb, részben román területre. A magyar területen lévő 41.040 fm hosszú I. rendű védvonalból 28.640 fm (0+000-28+640 tkm) a Maros bal partján, 12.400 fm pedig a Tisza bal partján a Maros tiszai torkolatától a szerb országhatárig húzódik. Az öblözetet mentesítő fővédvonal teljes hosszában földtöltés. Az árvízvédelmi szakasz a szerb vízügyi szervekkel teljes hosszban, míg a románokkal a Maros bal parti védvonal közös érdekeltségű, mivel az esetlegesen mentett területre kitörő vizek az öblözet szerbiai, illetve

romániai részét is előnthatik. A 11.06. számú Torontáli árvízvédelmi szakasz zömmel mezőgazdasági művelésű, 243 km²-nyi terület védelmét biztosítja, amelyen az alábbi települések helyezkednek el: Szeged MJ Város Újszeged része, Szeged-Szőreg, Deszk, Klárafalva, Ferencszállás, Újszentiván, Tiszasziget, Kübekháza.

A **11.07. sz. Maros jobb parti árvízvédelmi szakasz** a 2.95 számú Körös-Tisza-Maros-közi ártéri öblözet Maros menti területét mentesíti az árvizektől. A védszakasz az 1783,0 km²-nyi öblözet védelmét a Tisza bal parti és a Hármás-Körös bal parti védvonallal együtt látja el. A Maros jobb parti védvonal 2+602-47+400 tkm szelvénye közötti árvízvédelmi szakaszhoz hozzátartozik a Sámson-Apátfalvi főcsatorna jobb és bal parti visszatöltése a Királyhegyesi főcsatorna torkolatáig 9.510 - 9.510 fm hosszban. Az árvízvédelmi szakasz teljes hossza 63 818 fm, ami teljes egészében földtöltés. A 11.07. sz. árvízvédelmi szakasz mentén az alábbi települések találhatóak: Makó, Nagylak, Apátfalva, Magyarcsanád, Maroslele. A települések Apátfalva egy részének kivételével mélyártéren vannak, teljes egészükben előntéssel fenyegetettek.

A Maros jobb parti védtöltés teljes hosszban magyar-román közös érdekeltégű töltés.

A **11.08. számú Szentés-Öcsödi árvízvédelmi szakasz** a 2.95. számú Körös-Tisza-Maros-közi ártéri öblözet Hármás-Körös bal part menti területét mentesíti az árvizektől. Az 1783,0 km²-nyi mélyártéri területből 351 km² a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területére esik, míg a maradék 1432,0 km²-nyi mélyártér védelmét a Tisza bal és Maros jobb parti védvonallal együtt az ATIKÖVIZIG biztosítja. A 35.913 fm hosszú Hármás-Körös bal parti védtöltésből a 0+000-11+252 tkm szelvények közötti szakasz esik Csongrád megye területére, amely teljes hosszában földtöltés.

A 11.08. Szentés-Öcsödi árvízvédelmi szakasz menti mélyártéri terület Csongrád megyére eső területén egy település található: Szentés (Magyartés), melynek területén ártéri sziget is található.

A Csongrád megyét érintő ártéri öblözetek a szomszédos országokba is átnyúlnak, ezért a töltések egy része közös érdekeltégű. Ezek hossza magyar-szerb viszonylatban 106 km, magyar-román viszonylatban 156 km. A Tisza töltései Algyőtől Kanizsáig (mindkét parton), a Maros jobb parti töltése (román területen magas partokkal megszakítva) a torkolattól Aradig, bal parti töltése Fönlakig közös érdekű.

A KÖTIKÖVIZIG kezelésében lévő **Hármás-Körös jobb part 10.08. számú Csongrád-Bánrévei I. rendű árvízvédelmi töltés 0+000-7+780 tkm közötti szakasza**, továbbá a Tisza bal part 10.05 számú Csongrád-Nagyrévi I. rendű árvízvédelmi töltés 0+000-8+350 tkm közötti szakasza Csongrád megyét érinti. Ez a két árvízvédelmi szakasz a 2.86. számú Körösügyi ártéri öblözet Hármás-Körös jobb partja és a Tisza bal partja menti területeket mentesíti az árvízi előntésektől.

Másodrendű árvízvédelmi fővonalak

Az ártéri öblözeteken belül másodrendű árvízvédelmi töltések, lokalizációs töltések, körtöltések és lokalizációs vonalak is szolgálják egy-egy öblözet területét, város, ipari létesítmény védelmét.

Az ATIKÖVIZIG kezelésében lévő körtöltések, lokalizációs töltések

A védvonal		Az öblözet		A védvonal hossza (km)		
Száma	neve	Száma	neve	Összesen	Töltés	Magaspart
11.001	Dongér bal parti töltése	2.53	Csongrádi	3,700	3,700	-
11.002	Percsorai keresztgát	2.54	Szegedi	9,118	5,845	3,273
11.003	Sövényházi keresztgát	2.54	Szegedi	7,600	7,600	-
11.004	Paphalmi lokalizációs töltés	2.54	Szegedi	11,508	10,460	1,048
11.008	Nagyfai lokalizációs töltés	2.95	Körös-Tisza-Maros közti	7,000	7,000	-
11.009	Élvíz csatorna jp.-i töltése	2.95	Körös-Tisza-Maros közti	5,055	5,055	-
11.010	Kamara - töltés	2.96	Torontáli	9,800	9,800	-

Forrás: ATIKÖVIZIG

Önkormányzati kezelésben lévő körtöltések, lokalizációs töltések

A védonal		Az öblözet		A védvonal hossza (km)		
száma	neve	száma	neve	Összesen	töltés	magaspart
01	Csongrádi körtöltés	2.53	Csongrádi	9,383	5,980	3,403
02	Dongér - csanyteleki töltés	2.53	Csongrádi	2,674	2,674	
03	Felgyő - csanyteleki töltés	2.53	Csongrádi	3,800	3,800	
04	Vidreéri keresztgát	2.53	Csongrádi	1,678	1,678	
05	Szegedi körtöltés	2.54	Szegedi	11,720	11,720	
07	Szegedi iparkörzeti lok. töltés	2.54	Szegedi	2,438	2,438	
07	Hódmezővásárhelyi körtöltés	2.95	Körös-Tisza-Maros köz	22,968	22,268	0,700

Forrás: ATKÖVÍZIG

Egyéb vagyonkezelésben lévő lokalizációs töltések

A védonal		Az öblözet		A védvonal hossza (km)		
száma	neve	száma	neve	Összesen		
01	Mária-telep - Baksi műút	2.54	Szegedi	8,308		
04	Szeged Rókus - Algyő vasúti töltés	2.54	Szegedi	9,136		
04	Tisza hídfő - Kunszentmárton műút	2.95	Körös-Tisza-Maros köz	28,500		
05	Tisza hídfő - Szentcsanak-Fábiánsebestyén vasút	2.95	Körös-Tisza-Maros köz	11,300		
06	Szentcsanak-Mindszent-Mártély vasúti töltés	2.95	Körös-Tisza-Maros köz	27,000		
09	Hódmezővásárhely-Algyő vasúti töltés	2.95	Körös-Tisza-Maros köz	10,297		
02	Szeged-Makó vasútvonal	2.96	Torontáli	21,800		

Az OTrT számos olyan töltést is elsőrendű árvízvédelmi vonalként ábrázol, melyek a valóságban lokalizációs töltések. Mivel az MTrT nem lehet ellentétes az OTrT-vel, ezért a megyében található OTrT által ábrázolt összes lokalizációs töltést elsőrendű árvízvédelmi fővonalként kell ábrázolni. Mivel szakmai szempontból az OTrT ábrázolása nem helytálló, ezért a terv következő módosításánál javasolt felülvizsgálni az ábrázolt árvízvédelmi töltéseket, melyre vonatkozóan intézkedés is megfogalmazásra került.

4.22 FOLYAMI NAGYMŰTÁRGYAK

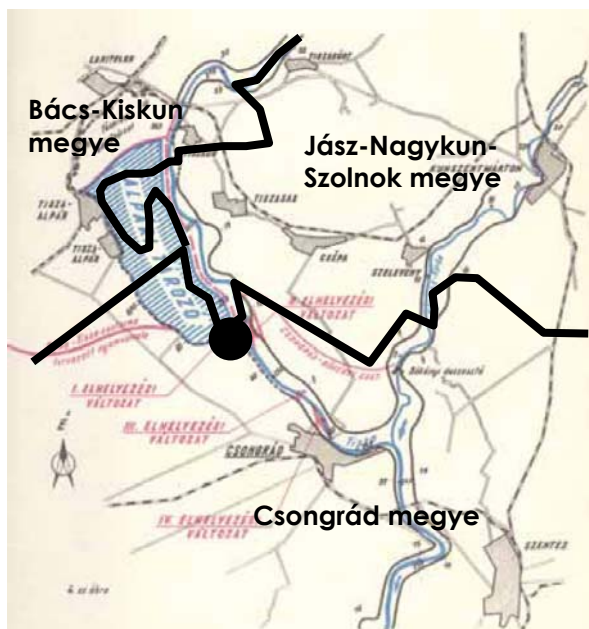
Bökényi duzzasztó és hajózsilip

Az OTrT szerkezeti tervén feltünteti a folyami nagyműtárgyakat, melyekből a bökényi duzzasztó és hajózsilip található Csongrád megye területén. A Hármaskörös 5,6 folyókilométerében 1905-1907 között épült vízlépcső célja az, hogy a Hármaskörösön a békésszentandrási vízlépcsőig lehetővé tegye a hajózást, és a folyószakasz mentén biztosítsa az öntözéshez szükséges vizet. Ez a mű volt az első vasbeton szerkezetű vízépítési műtárgy Magyarországon. A hajózsilip 10 méter széles és 68 méter hosszú, az üzemi duzzasztás 3,53 m. Az átzsilipelhető legnagyobb uszály legfeljebb 1000 tonnás lehetett. A kamra feltöltése és ürítése a zsilipfalban elhelyezett oldalcsatornák segítségével, a kapuszárnyak mozgatása kézi erővel történt. A duzzasztómű 1987 óta nem üzemel (üzemen kívül lett helyezve), a műtárgyak műszaki állapota jelentősen leromlott, felújítását tervezik.

Tervezett csongrádi vízlépcső

A térségben már több mint négy évtizede tervezik a csongrádi vízlépcső megvalósítását, mely a 2008-ban készült döntés előkészítő tanulmány szerint a vizek visszatartását (árvizek, vízhozamok kiegyenlítését) és a folyó hajózhatóságának javítását célozza meg, az élővilág sokszínűségének

megőrzésének követelménye mellett. Korábban a beruházáshoz kapcsolódóan egy 28 MW-os erőmű létesítését is tervezték, a jelenlegi tanulmányban ez már csak lehetőségként jelenik meg (vonalerőművi rendszerként). A tanulmány a nagyműtárgy elhelyezésének négy változata közül az I. számú változatot tartja a legkedvezőbbnek a Tisza 254,4 km-es szelvényében a megközelíthetőségi, területfejlesztési és költség szempontjából, melynek helyszíne jóval Csongrád városa fölött közel a Jász-Nagykun-Szolnok megyei határnál található. A tervek szerint a duzzasztás a meglévő árvízvédelmi töltések között történne, a tározó térben 318 millió m³-nyi víz lenne tározható.

A duzzasztó mű hatásainak megítélése eltérő. Vitathatatlan, hogy az öntözővíz-tározást hosszú távon meg kell oldani a térségben, hiszen az éghajlat változásával, szárazulással a térségben mezőgazdaságból élők megélhetése válik sokkal nehezebbé. Ugyanakkor behatóan vizsgálni kell, hogy a nemzeti és nemzetközi hajóút kialakítása miképpen befolyásolja a folyó ökológiai állapotát, a térség turizmusát, a térség tájgazdálkodási lehetőségeit. A Tisza jelentős turisztikai potenciált képez, a folyó jelenlegi medre és térsége alkalmas az érintett területeken tájgazdálkodási rendszerek kialakítására. A folyó EGB IV. kategóriájú nemzetközi vízi úttá fejlesztése, azaz a duzzasztás, valamint az igénynek megfelelő további infrastruktúra kiépítése a szállítóhajók részére (pl. nagyobb kikötők), és maga a (rendszeres) szállítás jelentősen megváltoztatná a térség jelenlegi állapotát, tájképi karakterét, a környezeti és természeti adottságokat.

A duzzasztóműnek számos természetkárosító hatása lehet, melyet az eddig megépült duzzasztóművek hatásai alapján mutatott be a tanulmány. Eszerint „a Közép-Tisza vidékén csak maga a folyó 15 európai veszélyeztetettségű és 16 hazai természetvédelmi oltalom alatt álló fajnak nyújt biztonságos élő- és szaporodó helyet, melyben a duzzasztó megépülése visszafordíthatatlan károkat okozna. A duzzasztómű feltehetőleg Szolnokig fejtené ki negatív hatásait, miáltal az áramlásokérvényes fajok képviselőinek élőhelyei beszűkülnek, állományuk hosszútávon csökkenne, ezért végérvényes károkat szenvednének a természeti értékek, visszafordíthatatlanul sérülnének a természet érdekei.” A Vidékfejlesztési Minisztérium legfrissebb véleménye szerint „a vízlépcsők építésének szükségességét általában a hajózási feltételek javításának igényével indokolják. Ez az igény és a hozzá kapcsolódó vízügyi beavatkozás természetre gyakorolt negatív hatása komoly mértéket érhet el. E hatások beható elemzése illetve kiküszöbölése nélkül a koncepció több hazai és nemzetközi természetvédelmi kötelezettségünk (pl. NATURA 2000) teljesítésével is ellentétes lehet.” A minisztérium ezért nem támogatja a duzzasztómű kötelező elemként történő megjelenítését.

Az Országos Területrendezési Terv jelenleg nem biztosítja a vízlépcső elhelyezésének lehetőségét. A folyami nagyműtárgyat, valamint a kapcsolódó 10 millió m³-nél nagyobb tározási lehetőséget az OTrT nem tartalmazza, így a megyei tervben sem szerepeltethető. Az OTrT 2008-ban jóváhagyott módosítását megelőző véleményezés során már felmerült a csongrádi vízlépcső tervbe való beépítése, de ezt a minisztérium és a tervezők hatástanulmány kidolgozásához kötötték.

A létesítmény jócskán érintené a szomszédos Jász-Nagykun-Szolnok és Bács-Kiskun megyéket. Bár maga a duzzasztómű Csongrád megye területén lenne, viszont a felduzzasztott Alpári-tározó a két szomszédos megyét is érintené, sőt a visszaduzzasztó hatás egészen Szolnokig érezhető lenne. Ezért e szomszédos megyékkel is egyezségekre kell jutni. A két szomszédos megye területrendezési tervének módosítása nem tesz utalást a vízlépcsőre. Jász-Nagykun-Szolnok

megyei önkormányzat az érintett településeket bevonva alakította ki egységes véleményét a duzzasztómű hatásait vizsgáló hatástanulmánnyal kapcsolatban, 2009-ben. A megye a duzzasztómű kérdésében nem tudott állást foglalni, ugyanis a tanulmány nem vizsgált több olyan hatást, melyek alapvetően érinthetik Jász-Nagykun Szolnok megyét, így például árvízvédelmi töltésekre, belvizek gravitációs bevezethetőségére, meglévő szabad strandok partviszonyaira, árhullámok levezethetőségére gyakorolt hatást.

Vásárhelyi terv továbbfejlesztése, árapasztó tározók

Az árvízvédekezésben komoly változást jelentett, hogy a parlament elfogadta a „Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program (a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése) közérdekűségéről és megvalósításáról szóló 2004. évi LXVII. törvényt” (továbbiakban: VTT). *A terv fő célja, hogy az árvízvédelem tervezése és működtetése a természeti rendszerek fejlesztésével és megőrzésével összehangoltan történjen.* Tisza völgy árvízvédelmének fejlesztését előíró munka célja az emberek és javak védelme az árvizekkel szemben, miközben a Tisza, mellékfolyói és árterületeik ökológiai fejlesztése is megvalósul. A VTT-nek mindemellett a tiszai Alföld tekintetében *új lehetőségeket kell biztosítani a vidékfejlesztés számára is.*

A VTT 2. §-ának (3) bekezdése a következő elemek megvalósítását fogalmazza meg:

- a) a Tisza-völgy árvízvédelmi műveinek előírás szerinti kiépítését, összhangban a nagyvízi medrek vízszállító képességének növelésével, a lefolyás elősegítését szolgáló beavatkozásokkal, biztosítva a folyók hullámtereinek táj- és földhasználat-váltását;
- b) a Tisza-völgyben az ártér reaktiválását szabályozott vízkivezetéssel biztosító árvízi tározókat a belső vízkormányzást és a víz továbbvezetését szolgáló létesítményekkel;
- c) a tározók megépítése és a nagyvízi medrek vízszállító képességének növelése által a Tisza teljes hazai szakaszán a rendkívüli árhullámok csúcsvízszintjeinek 1,0 m-rel való csökkentését;
- d) a monitoring rendszer és előrejelzés fejlesztését, az árapasztó tározórendszer és a hozzá kapcsolódó tájgazdálkodási vízrendszer üzemrendjének megvalósításhoz igazodó kialakítását;
- e) az árvízi tározók vízilétesítményeinek megvalósításával összehangolt ütemezésben a kapcsolódó infrastrukturális fejlesztéseket a tájhasználatváltással együtt.

A fejlesztés árvízvédelmi szempontból a következő célt tűzte ki: *a Tisza mentén az érvényes mértékadó árvízszinthez képest 1,0 m-rel magasabban levonuló jégmentes árvíz szintje legalább 1,0 m-rel csökkenjen, vagyis a mértékadó árvízszinteknél magasabb vízszintek kialakulása a Tiszán ne jöjjön létre.* Az 1 m-rel magasabban levonuló árvízszint a tiszai viszonyok között hozzávetőlegesen megfelel a korábbi vízjárásból becsülhető, átlagosan 1000 éves visszatérési idejű vízszintnek.

Területrendezési szempontból kiemelendő az árvízvédelmi töltések fejlesztése, a nagyvízi lefolyási viszonyok javítását célzó tervezett hullámtéri fejlesztések, a tájgazdálkodási rendszer kialakítása (lásd a későbbiekben), valamint az árvízi tározók megépítése. *A beavatkozások megakadályozhatják, hogy az árvíz a töltéskoronán keresztül elárhassa a környező településeket, mezőgazdasági területeket.* Kiemelendő az árvízi tározó területe, mely az árvizek tárolása mellett, az árvizeken kívüli időszakokban továbbra is *a mezőgazdasági termelés szinterei maradhatnak egy ártéri tájgazdálkodási rendszerhez kapcsolódva* (javítva a térségi vízgazdálkodási viszonyokat), mint ahogy ez mostanában a Cigándi-Tiszakarádi árvízi tározó átadásával részben meg is valósult.

Az árapasztó tározók megvalósításával párhuzamosan van lehetőség a vízre megalapozott komplex tájgazdálkodás rendszerének kiépítésére. Azonban az Országgyűlés 2009. december 14-én fogadta el a VTT módosítását, melyben a földhasználat tájhasználati szempontból kedvező korlátozását enyhítette, és a kártalanítás feltételeit az ártéri gazdálkodás szakmai elveihez kötötte.

Ezeket az elveket és a kártalanítás feltételeit a kormány egy későbbi rendeletben állapítja meg, addig a kártalanításra az általános szabályok vonatkoznak. Amennyiben szigorú, jól körülhatárolt, ténylegesen szakmai alapú gazdálkodási elvek, és kártalanítási feltételek kerülnek meghatározásra e rendeletben, akkor kedvezően is alakulhat a terület-felhasználás változása.

Amennyiben elhúzódik a rendelet megalkotása, vagy túlzottan általános szakmai elvek kerülnek meghatározásra, akkor ez jó pár évre, akár egy évtizedre is lelassíthatja (vagy le is állíthatja) a korszerű tájgazdálkodási rendszerek kialakulását.

Annak ellenére, hogy jelenleg kedvezőtlen folyamatok hatnak a komplex beruházásként indult kivitelezésekre, a tározóknak az árvízvédelem mellett jelentős gazdasági, ökológiai hatásuk lehet a térségben, kiegészítve a Tisza folyó adta lehetőségeket, ezért a területrendezési tervezés során kiemelten kell kezelni ezt a területet. Az árvízi tározóknak turisztikai (rekreációs) szerepe csak abban az esetben lehet, ha a korábbi elképzelések, tervek szerint területükön megvalósul az állandó tározás is.

Az ATIKÖVIZIG adatszolgáltatása szerint Csongrád megye területén Szegednél tervezett árapasztó tározó. Az árvízi tározót a megyei területrendezési terv nem ábrázolhatja, mivel az OTTr sem a VTT I. ütemében megvalósítandó árvízi tározóként, sem 10 millió m³-nél nagyobb tározási lehetőségként nem jelöli.

A tározásra kijelölt helyet a Tisza jobb partján Baks, Ópusztaszer, Dóc települések közötti területen javasolják kialakítani, mely megépítésével 306 millió m³ tározására lehet alkalmas. A töltés építéséhez szükséges 2,23 Mm³ földet a mintegy 90 ha összterületű anyagnyerő helyekről lehet kitermelni, melyek a későbbiekben (megfelelő kialakítás után) vizes élőhelyként, halastóként lesznek hasznosíthatóak.

A beruházás során 22 kV-os közepesfeszültségű elektromos távvezeték, valamint a gázvezeték kiváltásra kerül. Az elárasztás előtt a területen lévő majorokból és tanyákból kitelepítés szükséges. A terület nagy része a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzethez tartozik. A tározó nyugati határánál helyezkedik el Pusztaszeri major, a Nemzeti Történelmi Emlékpark. A tározó építése a jelenlegi ütemezés szerint 2013-2017 között valósulna meg.

4.23 TÁROZÓK

A fejezet bevezetőjében bemutatjuk a tartalmi követelmények szerint ábrázolható tározók körét. Az OTTr a megyében nem tervezett be sem szükségeltározót, sem VTT. I. ütemében megvalósuló árvízi tározót, sem 10 millió m³-t meghaladó térfogattal tervezhető tározási lehetőséget, így ilyen szerkezeti elemek az MTrT-nem sem kerültek (ill. nem kerülhetnek) feltüntetésre.

Az MTrT térségi szinten „belvíztározókat”, valamint „1 millió m³-t meghaladó és 10 millió m³-nél kisebb tározási lehetőséget” jelölhet. Az ATIKÖVIZIG által megadott tározók tulajdonképpen belvíztározók, melyek némelyike ugyan meghaladja az 1 millió m³ tározókapacitást, de funkciójuknál fogva ez utóbbi tározók is belvíztározóként jelölendők. A belvíztározókon túl az „1 millió m³-t meghaladó és 10 millió m³-nél kisebb tározási lehetőségek” egyéb tervezett, vagy időszakos tározók ábrázolására vonatkozik. Az ATIKÖVIZIG jelezte, hogy tervben van a szegedi árvízi tározó megvalósítása is, ugyanakkor mivel a tározó térfogata 309 millió m³, illetve funkcióját tekintve árvízi tározó, és az OTTr nem ábrázolta, ezért a megyei területrendezési terven sem tüntethető fel.

Az ATIKÖVIZIG adatszolgáltatása szerint a megye területén a következő állandó belvíztározók találhatóak (Belvízvédelmi Terv):

Tározó neve	Tározó területe [ha]	Belvíztározásra igénybevehető térfogat [millió m ³]	Tározó neve	Tározó területe [ha]	Belvíztározásra igénybevehető térfogat [millió m ³]
Gyálai Holt-Tisza*	160	1,70	Vidreéri fcs. felső szakasza	90	0,60
Szegedi Fehértó*	1317	5,90	Kakasszéki cs. felső szakasza	126	0,50
Sándorfalvi halastó	585	0,50	Nagyfai Holt-Tisza	61	0,40
Atkai Holt-Tisza*	83	1,50	Szárazér-Porgányi bögék	44,60	0,39

Tározó neve	Tározó területe [ha]	Belvíztározásra igénybevehető térfogat [millió m ³]	Tározó neve	Tározó területe [ha]	Belvíztározásra igénybevehető térfogat [millió m ³]
Sóstó	120	0,50	Kurca főcsatorna*	239	1,40
Serházi Holtág	69	0,30	Ördöngősi halastó	30	0,13
Tömörkényi halastó (Csaj-tó)*	818	1,50	Veker tározó*	144	1,00
Vidreéri halastó	76	0,82			

* 1 millió m³-t meghaladó tározótérfogattal rendelkezik. (Forrás: ATIKÖVÍZIG)

Az adatszolgáltatás alapján a 1:100.000-as léptékben megjeleníthető felületű állandó tározókat belvíztározóként jelöli a térségi szerkezeti terv. E tározók nagyrészt vízgazdálkodási térségként is szerepelnek a tervben.

Az ATIKÖVÍZIG Csongrád megyét érintő területén található Belvízvédelmi Tervben szereplő ideiglenesen vízvisszatartásra alkalmas területei a következők:

Tározó neve	Tározó területe ATIKÖVÍZIG nyilvántartása szerint [ha]	Tározó neve	Tározó területe ATIKÖVÍZIG nyilvántartása szerint [ha]
Nádas-tó	200	Ábrahámszék	50
Nagyszék-tó	70	Dongéri-tó (Büdösszék)	175
Balástya-Szirtusszéki	130	Dóci-tó	30
Győrishéki	25	Patkóalakú Kis-Tisza	70
Müllerszék	100	Bogárzó-tó	120
Lódri-tó	60	Mindszenti halastavak-Ludasér	50
Kisszéksős-tó	30	Mindszenti halastavak- Kurca	113
Nagyszéksős-tó	125	Derekegyházi halastavak	30
Madarász-tó	25	DALERD halastavak	7,50
Kancsal-tó	25	Kórógymenti Szöv. Halastavak	97,40
Matyéri tározó *	70	Sellő halastó	144

* 1 millió m³-t meghaladó tározótérfogattal rendelkezik. (Forrás: ATIKÖVÍZIG)

E beltározók pontos területi lehatárolása, felmérése még nem történt meg az ATIKÖVÍZIG részéről, így adatokat sem kaptak a tervezők. A lehatárolást tovább nehezíti, hogy a legtöbb tó szikes tó, melynek kiterjedése térben és időben gyorsan változik, illetve nem beazonosíthatók a topográfiai térképek szerint. Ebből következően a tervben e tározók nem ábrázolhatók. Ugyanakkor a településeknek továbbra is van lehetőségük vizsgálni, hogy mely területek alkalmasak belvizek tárolására – a fenti tározókon kívül. A belvízkárok megelőzése, illetve az öntözés érdekében egyes településeken indokolt lehet a területek kijelölése. Erre természetesen azok a területek a legalkalmasabbak, amelyek mélyfekvésűek. Ezeknek a területe, kiterjedése – a csapadékviszonyoktól függően – évről évre változik. Ezek között található szikes területek is, melyek nagyrészt természetvédelmi területek (ex lege védettség), ezért a természetvédelem szempontjait figyelembe kell venni.

A belvíztározókhoz kapcsolódóan a térségi szerkezeti terv tartalmazza a térségi jelentőségű belvíz és öntözőcsatornák nyomvonalát. Az ATIKÖVÍZIG tájékoztatása szerint a vízelvezető rendszerek átfogó felülvizsgálata az állami kezelésben lévő művekre kiterjedően folyamatban van. A belvízelvezetés sorrendiségét (prioritásokat) is szükséges felülvizsgálni. Indokolt, hogy a védekezés résztvevői a kezelésükben lévő vízhálózati elemeket vizsgálja felül a közelmúlt belvízi eseményeinek tükrében és a tapasztalatokat az állami kezelésben lévő művek kezelőivel osszák meg. A jövőben előforduló belvízi események ellen csak a vízhálózat összehangolt folyamatos karbantartásával és fejlesztésével lehet eredményesen védekezni.

4.3 VIZGAZDÁLKODÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ ÖVEZETEK, SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK

4.31 NAGYVÍZI MEDER

A nagyvízi meder területe a folyóvölgynek természetes magaslatokkal vagy árvízvédelmi töltésekkel szegélyezett része, amelyen belül a folyó legnagyobb árvizei is levonulnak. Az OTt elírta ennek az övezetnek a megyei területrendezési tervben történő kijelölését.

A 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet 5. §-ának (1) bekezdése szerint a nagyvízi meder területét a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöli ki. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ott, ahol nem kellő magasságú a védőgát, ott a nagyvízi meder a folyóvölgy természetes magaslatáig, vagy annál nagyobb területen is kijelölésre kerülhet. Ezekon a területeken új beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki az OTt szerint.

A nagyvízi meder digitális lehatárolását a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság szolgáltatta. A települési szabályozási tervek készítése során olyan területhasználat kijelölésére javasolt törekedni, amely biztosítja a természetközeli és természetes élőhelyek védelmét. Amennyiben ez a terület az OTÉK szerinti hullámtérrel megegyező, ami miatt a településrendezési tervekben vízgazdálkodási területet kell kijelölni, akkor célszerű bevezetni a másodlagos területfelhasználást, így a jogszabályokkal való összhang (pl. a megyei tervben jelölt mezőgazdasági, vagy erdőgazdasági térséggel való összhang biztosítása). A településrendezési terveknek azonban vizsgálniuk kell, hogy a nagyvízi meder rekreációs célú hasznosítása miként oldható meg: elsősorban a vizekkel összefüggő, közösségi, rekreációs célú építmények elhelyezését célszerű ösztönözni megfelelő terület-felhasználás kijelölésével, figyelembe véve a természetvédelem és az árvízvédelem igényeit.

A nagyvízi medret érintő bármilyen tevékenység, beavatkozás, tervkészítés során figyelembe kell venni a 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet előírásait.

4.32 RENDSZERESEN BELVÍZJÁRTA TERÜLETEK ÖVEZETE

A területrendezési terv meghatározza az úgynevezett **rendszeresen belvízjárta terület** övezetét. A hatályos megyei területrendezési terv az ATIKÖVIZIG adatszolgáltatása alapján határozta le a rendszeresen belvízjárta területek övezetét az 1957-2001 között végzett felmérések alapján. Az övezet új lehatárolását (a Pálfi féle térképet) az adatszolgáltatásra vonatkozó rendelet alapján a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság adta meg.

A belvíz-„veszélyeztetettség” mértékét a Pálfi féle térkép jelöli, mely több természeti tényező figyelembe vételével készült, és négy kategóriát különböztet meg az elöntés relatív gyakorisága alapján. A megye különböző területeit eltérő mértékben veszélyeztetik a belvizek. Belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett területek a Tisza völgyétől távolabb, a megye határ térségében helyezkednek el. A belvízzel mérsékelten veszélyeztetett területei fedik le a megye jelentős részét. A belvízzel közepesen veszélyeztetett területek a Tisza mentén helyezkednek el. A belvízzel erősen veszélyeztetett területek azonban a megyében elszórta találhatók, a mélyebb fekvésű területeken. E területeket a megyei terv, mint rendszeresen belvízjárta területek övezete határozza le, ezért az övezet lehatárolása is módosult.

Veszélyeztetettségi Kategória	Az elöntés relatív Gyakorisága	Szöveges minősítés
I.	<0,05 (= Húszévenként legfeljebb egyszer történik elöntés)	Belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület
II.	0,05-0,10 (=10-20 évente egyszer fordul elő belvíz)	Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület
III.	0,11-0,20 (=5-10 évente egyszer fordulhat elő belvíz)	Belvízzel közepesen veszélyeztetett terület
IV.	>0,20 (=5 évnél gyakoribb a belvízi elöntés)	Belvízzel erősen veszélyeztetett terület

Az EU szabályokhoz igazodóan folyamatban van az „Árvízi veszély- és kockázati térképezés és kockázatkezelési tervezés” (ÁKK), melynek eredményeként 2013-ban áll a vízügyi igazgatóságok rendelkezésére olyan szakmailag alátámasztott, országosan egységes térkép, mely az önkormányzatok és a katasztrófavédelem számára is megfogalmazza adott területre a veszélyek és kockázatok mértékét.

A **2010-ben bekövetkezett kedvezőtlen időjárási események** látszólag ellentmondhatnak a Pálfai-féle lehatárolásnak. A májusi és októberi időszakban igen jelentős mennyiségű csapadék hullott le, a nyári időszak csapadékosabb volt az éghajlatunkra jellemzőnél. Országszerte abszolút rekordok születtek. Így a túltelített talajok már a novemberi-decemberi csapadékot is nehezebben tudták befogadni, olyan területeken is megjelent a belvív, ahol eddig nem volt jellemző, illetve ritka jelenség. Ez tapasztalható megye és ország szerte, a megyében tavaly és idén tavasszal legtöbbször a II. és III. fokú belvízvédelmi készültség volt elrendelve. **A belvív elöntések normál esetben átlagosan 10,8 ezer hektárt érintenek az ATIKÖVÍZIG területén, a mostani elöntés e területnek a nyolcszorosa (2011. január).**

Az eddigi legnagyobb belvízi elöntést 1941-42-ben, illetve 1965-ben regisztrálták, de a 2000. januári 108 050 hektáros vízborítás az eddigi harmadik legnagyobb belvizet jelentette. A belvizek által különösen veszélyeztetett területek nagysága 2812 km², aminek legnagyobb része az árvízi öblözetekbe esik. **Különösen veszélyeztetettek az Újszegedi, a Maros bal parti, a Tisza-Maros zugi, a Kurcai, a Vidre-éri és az Algyői belvízrendszerek területei.**

Fontos megjegyezni, hogy **a belvív nem mindenütt, és nem minden esetben tekinthető károsnak, amennyiben nem veszélyeztet értéket.** A belvizek teljes mértékű elvezetése nem csupán önmagában költséges, de a vízhiány kompenzálhatóságának elvesztését is jelenti a mezőgazdasági területeken. A túlzott vízvezetés további következményeként a talajvíz szintje is mélyebbre kerül, mellyel azonban a magasabban fekvő területek termékenysége is veszélybe jut. Különösen indokolt ezt fontolóra venni a Homokhátság területein, ahol az éghajlatváltozás fokozatosan érezteti hatását, a térséget az elsivatagosodás felé hajtva. E térségekben égetően szükséges egy olyan rendszer kiépítése, mely **a belvív elvezetése helyett a belvív összegyűjtését és tározását szolgálja, a vízhiányos időszakokban jelentkező vízutánpótlás gazdaságos feltételeinek megteremtése érdekében.** A belvízelvezetésnél tehát sokkal racionálisabb és költséghatékonyabb a tájhasználat megváltoztatása.

Azokon a területeken, **ahol inkább a mezőgazdasági termelés a jellemző, ott a vízvisszatartás prioritásának megfelelő területhasználat indokolt:** komplex, a vízgazdálkodást, a természet- és környezetvédelmet, valamint a jövedelemtermelést egységnek tekintő tájgazdálkodás. A természeti értékek miatt védett területeken és környezetükben elsősorban a védelmi célú terület-felhasználás kerülhet előtérbe, így integrálva ezeket a területeket a meglévő ökológiai hálózat elemeibe.

Csongrád megye területét a következő belvízrendszerek érintik (Forrás: ATIKÖVÍZIG)

Szám	Megnevezés	Öblözet száma	Megyét érintő belvízöblözetek	Belvizek fő befogadója
33.	Dongér-Kecskeméti	5	33/1 Cszakáséri 33/2 Félegyházi vízfolyás öb. 33/5 Alpári-mélyártéri	Tisza
34.	Dongér-Halasi	8	34/1 Dongér 24.2 Büdösszéki	Dongéri főcsatorna
35.	Vidreéri	4	35/1 Alsó főcsatorna 35/2 Felső főcsatorna 35/3 Vidreéri 35/4 Csongrádi	Felső csatorna
36.	Percsora-Sővényházi	3	36/1 Percsorai 36/2 Atkai-Holt-Tisza 36/3 Dóc-Erzsébeti	Percsorai főcsatorna, Atkai Holt-Tisza
37.	Algyői	8	37/1 Nádastó-Nagyszéki 37/2 Kisteleki	Algyői főcsatorna

CSONGRÁD MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV – MÓDOSÍTÁS

Szám	Megnevezés	Öblözet száma	Megyét érintő belvízöblözetek	Belvizek fő befogadója
			37/3 Fehértó-Majsai 37/4 Domaszéki 37/5 Dorozsma-Majsai 37/6 Dorozsma-Halasi 37/7 Algyői 37/8 Sándorfalvi	
38	Tápé-Vesszősi	2	38/1 Tápéi 38/2 Pöröséri	Tápéi főcsatorna Pöröséri főcsatorna
39.	Gyálai belvízrendszer	4	39/1 Gyálai Holt-Tisza 39/2 Széksóstói 39/3 Madarásztói 39/4 Matyér-Subasai	Gyálai Holt-Tisza Vereskereszt-Madarásztói főcsatorna
40.	Köröséri	3	40/1 Köröséri	Köröséri főcsatorna
76.	Hármas-Körös bal parti	3	76/1 Öcsödi 76/2 Nagyéri 76/3 Jaksoréri	Hármas-Körös
77	Kurcai	7	77/1 Ludaséri 77/2 Kórógyéri 77/3 Kéktói 77/4 Mágocséri 77/5 Vekeréri 77/6 Alsóréti 77/7 Kurcai	Kurca (Alsóréti esetén a Tisza)
78	Mártélyi	-	-	Darvasszéki-Mártélyi főcsatorna
79.	Maroszugi	10	79/1 Körtvélyesi 79/2 Sártó-Ökröstói 79/3 Kopáncs-Kistiszai 79/4 Hódtó-Kistiszai 79/5 Kakasszéki 79/6 Nagyfai-Hódtói 79/7 Tápé-réti 79/8 Szárazér-Porgányéri 79/9 Mátyáshalmi 79/10 Makói	Saját főgyűjtővel rendelkeznek
80	Sámsoni	7	80/1 Pusztai 80/6 Királyhegyes-Szárazéri 80/7 Sámson-Apátfalvi	Királyhegyes-Szárazéri főcsatorna Sámson-Apátfalvi-Szárazéri főcsatorna
81	Élővízi	5	81/1 Élővízi 81/2 Krakkéri 81/3 Köveggyi 81/4 Belezi 81/5 Cservölgyi	Saját főgyűjtővel rendelkeznek
82	Újszegedi	2	82/1 Újszegedi 82/2 Ószentiváni	
83	Maros bal parti	5	83/1 Szőreg-Deszk-Kübekházi 83/2 Desz-Fehértói 83/3 Ferencszállási 83/4 Kiszombor-Porgányéri 83/5 Marostói	Maros

4.33 KIEMELTEN ÉRZÉKENY FELSZÍN ALATTI VÍZMINŐSÉG-VÉDELMI TERÜLETEK ÖVEZETE

Földünk egyik legnagyobb problémája az ivóvíz minőségű víz egyre fogyatkozó készlete. A hazánkban lévő ivóvízkészlet védelméről a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) kormányrendelet gondoskodik. Az érintett területeken végzett bármilyen tevékenység esetén e rendelet előírásait kell figyelembe venni. Az OTrT-ben meghatározásra került a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete. A megyei területrendezési tervnek az OTrT szerinti lehatárolást kell alkalmaznia, attól nem térhet el.

Az övezet kiterjedése, lehatárolása a 2003-ban elfogadott OTrT-hez képest alig módosult, a sérülékeny vízbázissal érintett települések ugyanazok, egyedül a vízbázishoz tartozó védőterület került pontosításra. A hatályos megyei terv övezet lehatárolása már ezt a pontosított területet ábrázolja, ezért módosítására nincs szükség. Az OTrT-ben szereplő és a megyei terv övezeti lehatárolásának alapja a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004 (VII. 21.) Kormányrendelet 2. melléklete. A rendelet célja a felszín alatti vizek jó állapotának biztosításával és annak fenntartásával, szennyezésének fokozatos csökkentésével és megelőzésével, hasznosítható készleteinek hosszú távú védelmére alapozott fenntartható vízhasználattal, a földtani közeg kármentesítésével összefüggő feladatok (összhangban a vízkeret irányelvvel), jogok és kötelezettségek megállapítása.

Távlati lokális vízbázis a megye délkeleti részét is érintő **védeft Maros-hordalékkúp**, ahol a tárolt felszín alatti vízkészletek DK-Magyarország ivóvízellátásának legjelentősebb forrásai. A magyar-román országhatárral osztott területű hordalékkúp egy kisebb része átnyúlik Csongrád megye területére is (2/3-a Békés megyében van). A felszín közeli, jó vízvezető képességű rétegek gyakorisága, hidraulikai kapcsolata miatt a felszínről szennyeződések kerülhetnek a sekélymélységű rétegvizekbe. A Maros hordalékkúp megyei területén öt sérülékeny földtani környezetben üzemelő közüzemi vízbázis van. A vízbázis védelmét védőterület kijelölésével biztosítják Nagyér, – Ambrózfalva, – Csanádalberti, – Pitvaros és – Csanádpalota községek vízbázisainál. A hordalékkúp területén lévő kistelepülések jelenleg még csatornázatlanok, így az elszikkasztott szennyvizek nagymértékben befolyásolhatják a talajvíz minőségét. A csatornázást, ill. a keletkező szennyvizek tisztítását, mihamarabb javasolt megoldani. Az érintett települések közül a közeljövőben egyedül Csanádpalotának van lehetősége megoldani a szennyvíz programját, mivel projekt előkészítésre nyertes pályázattal rendelkezik. A szomszédos kistelepülések (2000 LE alattiak) vagy a jogszabály szerinti egyedi megoldást választanak, vagy csatlakoznak a közeli szennyvíz programokhoz. A vízbázis potenciális szennyező forrása a települési és mezőgazdasági szennyezéseken kívül a szénhidrogén bányászat. Nagyér és Ambrózfalva településeket két szénhidrogén bányatelek érinti, mely a Tótkomlós V. és VI. elnevezésű terület része. Utóbbi bányatelek határa érinti Ambrózfalva vízbázis védőterületét is.

A **vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilésítmények védelméről szóló** 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet határozta meg a vízbázisok biztonságba helyezésének folyamatát. A rendelet 50 főnél több személyt ellátó, közcélú üzemelő, vagy távlati vízbázisok esetében kötelezően előírja védőidom, védőterület, védősáv kijelölését. A védőterületek kijelölése számítással már megtörtént, és ezt ábrázolja az OTrT is.

Ki kell emelni, hogy a megváltozott jogszabályi környezet miatt a megyei területrendezési terv nem ábrázolhatja a térségi vízi közműhálózatokat. Ebből következően a megalapozó munkarészek nem foglalkozhatnak a szennyvízelvezető rendszerekkel, térségi ivóvízhálózatokkal. Ugyanakkor a helyzetelemzés ezeket a közműelemeket tartalmazza.

4.34 FELSZÍNI VIZEK VÍZMINŐSÉG-VÉDELMI VÍZGYŰJTŐ TERÜLETE

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területét a hatályos megyei terv településhatárossan 7 településen jelölte ki, annak ellenére, hogy az akkor hatályos OTrT a megye területén ezt nem tette meg. A módosított OTrT 2008-ban jelölte ki a szennyezésre érzékeny befogadók által érintett 3 településre vonatkozóan az övezetet. Ambrózfalva, Nagyér és Pitvaros települések által

lefedett terület *Egyéb védett területen lévő befogadók/Maros hordalékkúpon lévő befogadók* kategóriába tartozik. Jelenleg egyik érintett településen sem épült csatornahálózat és tisztítómű. Mivel kistelepülésekről van szó (2000 LE alatti), egyedi berendezéssel kell mihamarabb megoldaniuk a tisztítást.

4.35 NITRÁTÉRZÉKENY TERÜLETEK

A vizek mezőgazdasági eredetű **nitrátszennyezésének** csökkentése és védelme érdekében alkotott 49/2001 (IV.3.) Kormány rendelet helyébe lépett az új 27/2006. (II.6.) rendelet, mely ugyanúgy tartalmazza a felszíni és felszín alatti vizek szempontjából nitrátérzékeny településeket (a vizek nitrátszennyezéssel szembeni érzékenysége alapján kijelölt), melyeket 4 évente felül kell vizsgálni, de könnyítéseket tartalmaz az állattartók számára. Ez az új rendelet az EU nitrát irányelvének megfelelő magyarországi szabályozás módosítása.

Annak érdekében, hogy a nitrát-érzékeny területekre meghatározott kötelezettségek csak a ténylegesen érzékeny területeket érintsék, meghatározták a MePAR (Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer) blokk szintű területeket. Ez a pontos lehatárolás először 2007-ben ért véget és a rendelet 5. § (1) bekezdés ab), bb) és aa), bc), bd) pontjában foglalt nitrátérzékeny területek blokk-azonosítóit jelenleg a 120/2009. (XI. 10.) FVM rendelet tartalmazza a megye területére.

Csongrád megyében **5 település került a nitrátérzékeny területű** települések közé besorolásra, ahol a lehatárolt nitrátérzékeny területek a település közigazgatási területének legalább 10%-át érintik. A 49/2001. évi rendelet óta **Ambrózfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Nagyér, Pítvaros** településeket érinti. A felülvizsgálat 2008. évre volt kiírva. Nem ismert, hogy elvégezték-e a méréseket. E településeken kívül a **nitrátérzékeny terület érinti a megye összes települését** is, mivel minden belterület nitrátérzékeny.

A Korm. rendelet szerint nitrátérzékeny területnek minősül:

- települések belterülete
- egyrészt azok a területek, amelyek geológiai, talajtani adottságaik és a vizeik magas nitráttartalma miatt minősülnek nitrátérzékenynek, (lásd: MePAR szerinti nitrátérzékeny területek), Ilyenek az ivóvíz tározók vízgyűjtő területei, ivóvízbázisok és védőterületeik, nagy tavaink, és a bányatavak 300 m-es parti sávja;
- másrészt a külön jogszabály szerinti (jelenleg 41/1997. (V. 28.) FM rendelet) nagy létszámú állattartó telepek, valamint az állattartó telephez kapcsolódó trágyatárolók és trágyafeldolgozás területe.

Ezek a területek a megye területén MEPAR szinten még nem lettek mindenhol kijelölve, de a 2009. évi rendelet MEPAR blokk szinten már lehatárolt területeket **Nagylak** (19 db), **Nagymágocs**(4), **Nagytóke**(3), **Pusztamérges**(6) és **Szentes**(16) településeken. A MePAR szerint lehatárolt területeken állattartó telep nem létesíthető és meglévő nem bővíthető. A lehatárolt területekről nincs elérhető térinformatikai adatszolgáltatás.

A nitrátérzékeny területeken Ambrózfalva és Nagylak kivételével működik egy, vagy több **nagylétszámú állattartó telep**. Diffúz mezőgazdasági eredetű nitrát terhelésből származó szennyezés a Kőrös-Maros köze víztestet érinti. Az egész megye területén az állattartásból eredő potenciális szennyezés miatt szükséges az **állattartó telepek korszerűsítése**, de a kisállattartó telepek vizsgálata is, mely 2015-ig megvalósuló intézkedés körébe tartozik a VKI Vízgyűjtő gazdálkodási tervekben.

5. KOMPLEX TÁJREHABILITÁCIÓT IGÉNYLŐ TERÜLETEK ÖVEZETEI

Az OTtT módosításával az országos komplex tájrehabilitációt igénylő területek lehatárolása nem változott, így a megyét az országos övezeti kijelölés a módosítást követően sem érinti.

A korábbi megyei területrendezési terv azonban térségi jelentőségű tájrehabilitációt igénylő területeket határozott meg. A terv a mozaikosan előforduló, döntően az építőanyag-bányászat felhagyott agyaggödreivel, a szénhidrogén-bányászat hátrahagyott fúrásiszap tárolóival, felhagyott hulladéklerakókkal és az építési célból nyitott anyaggyödrökkel érintett településeket jelölte közigazgatási területével. Bár a rendezési terv meghatározta, hogy az 50 hektárnál nagyobb területeket kell így jelölni, de azt pontosan nem határozta le. A területi lehatárolás alsó korlátja időközben megszűnt, és minden tájrehabilitációval érintett területet pontos kiterjedésének megfelelően kell ábrázolni. Ezért az övezeti tervlap teljes felülvizsgálatára van szükség.

Az **országos területrendezési terv szerint a tájrehabilitációval érintett területek** lehatárolásának célja, hogy a tájidegen elemek (pl. bányák, meddőhányók, felhagyott ipari területek stb.) folyamatosan felszámolásra kerüljenek a településrendezési eszközökben foglalt újrahasznosítási cél meghatározása alapján, illetve működő elemek esetében már időben meghatározzák a lehetséges felhasználási területeket.

A **térségi komplex tájrehabilitációt igénylő területek övezetét** az adatok lezárását követően a 2011. április 1-jei állapotot tükröző bányaterület adatbázisának (www.mbfh.hu) figyelembe vételével, valamint az elérhető légi felvételek elemzésével határoztuk meg. A tájsebek száma és mérete tulajdonképpen együtt változik a bányanyitások ütemével: az elmúlt időszakban újabb bányák létesültek (pl. Árpádhalom, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Csongrád stb. településeken), illetve egyes felhagyott bányaterületek esetében megkezdődött az újrahasznosítás (pl. Hódmezővásárhely – Sun City Wakeboard Beach, egyes horgásztavak stb.), vagy a természet önmaga végezte el.

Az övezettel érintett terület nagy része működő bánya, bezárását követően a bánya művelőjének a művelés megkezdése előtt elfogadott műszaki üzemi tervnek megfelelően kell elvégeznie a bánya tájrendezését. Így a településrendezési tervekben az újrahasznosítás célját a tájrendezési terv figyelembe vételével javasolt meghatározni.

A meglévő bányákon túl a tervlapon számos bezárt bánya is lehatárolásra került. Ilyenek többek között az egyes bezárt téglagyárak és környezetük (Pl. Hódmezővásárhely, Szentés, Szeged), a felhagyott homokbányák Sándorfalva, és Balástya térségében, vagy a zsombói tőzegkitermelés helyszínei.

A bányaterületek rekultivációja, tájrehabilitációja összefügg a felhagyott hulladékrakók rekultivációjával, hiszen a települési hulladéklerakókat a legtöbb esetben felhagyott bányákban, bányagyödrökben alakították ki a terület „újrahasznosítása” gyanánt. Az elmúlt évtizedben EU-ba lépésünkkel hazánk hulladékgazdálkodási politikája megváltozott, kialakultak a térségi hulladéklerakók, melyek már megfelelnek a szigorú környezetvédelmi előírásoknak is. Ezzel együtt a települési hulladéklerakókat bezárták (ill. 2009 júliusáig be kellett volna zárni), és több helyütt megkezdődött a rekultivációjuk a Környezeti és Energia Operatív Program támogatásával. Ezért a bezárt hulladéklerakókat az övezet lehatárolásánál már nem vettük figyelembe.

6. ÁSVÁNYI NYERSANYAG-GAZDÁLKODÁSI TERÜLETEK

A 2005-ben elfogadott megyei terv nem határozta meg az Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetét. Az OTrT szerint ez az övezet országos területrendezési tervben meghatározott, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelyben az állam kizárólagos tulajdonát képező, kutatással lehatárolt, de bányatelekkel le nem fedett, nyilvántartott ásványi nyersanyagvagyon (szénhidrogének, fémek és barnakőszén, ásványbányászati és építőipari nyersanyagok) által érintett területek találhatók. Mint országos övezetek, ezek a területek lehatárolásra kerültek. Az övezet közigazgatási határosan került meghatározásra, így a településrendezési tervezés során kell a területek pontosítását elvégezni, megfelelő övezetbe sorolni, és szabályokat megállapítani (OTrT 16/A. §). A kijelölés során azonban figyelembe kell venni, hogy az OTrT korlátozásokat is előír a bányaterületekkel kapcsolatban: magterület, ökológiai folyosó és világörökség, világörökség-várományos terület övezetén új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető (OTrT 17. § (6) bek., 18. § (5) bek., 22/A. § (2) bek.).

7. FÖLDVÉDELEM

7.1 KIVÁLÓ TERMŐHELYI ADOTTSÁGÚ SZÁNTÓTERÜLETEK

A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek lehatárolása változott az előző tervhez képest. Míg korábban az agrotopográfiai térképek szerinti talajértékszám alapján határolták le a területeket (magyarozatát lásd később), az új lehatárolás a talajtani és klimatikus környezeti változók alkalmasság szerinti súlyozása, valamint az országban leggyakrabban termesztett öt féle növény (búza, kukorica, napraforgó, lucerna, cukorrépa) termesztési alkalmassága szerint azonos környezeti változókkal jellemezhető, homogén területek rangsorolása alapján történt. Azok a területek kerültek kiváló termőhelyi adottságú területként kiválasztva, ahol legalább három növény szempontjából a legkedvezőbb volt az adott terület. Így fordulhat elő, hogy számos – amúgy jó minőségű termőterülettel rendelkező – területet nem jelöl az OTrT. E lehatárolás egyetlen hibája, hogy nem veszi figyelembe az OTrT 500.000-es és az MTrT 100.000-es léptékét, így olyan területeket is jelöl az övezeti tervlap, melyek mérete (pár hektár) nem éri el a „láthatóság/használhatóság/alkalmazhatóság” léptékét. A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek lehatárolásának pontosításánál ezt a hibát korrigáltuk. A terület lehatárolása változott, mely során Nagymágocs és Árpádhalom térségében lévő területek kikerültek az övezetből, Szeged, Makó, Földeák, térségében pedig kisebb mértékű pontosítás történt. Az övezet területe Pustaszér, Kiszombor, Ferencszállás térségében bővült. A területrendezési terv – az övezetre vonatkozó előírásból adódóan – a települési térségekkel pontosította az övezet lehatárolását.

Az övezetben az OTrT 13/A. §-ának előírása szerint kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Ez esetben ki kell emelni, hogy ez az eljárás nem helyettesíti a belterületbe vonásra vonatkozó engedély megkérését (Föld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. tv. 15. § bekezdése alapján). E szakasz (4) bekezdése kiemeli, hogy a „belterületbe vonás iránti kérelem elbírálása során elutasítási ok lehet, ha a kérelemmel érintett termőföldek nem szomszédosak belterületi földrészletekkel, továbbá a kérelmezett, az átlagosnál jobb minőségű termőföldek mellett gyengébb minőségű termőföldek is szomszédosak belterületi földrészletekkel.” A földhivatal az eljárások során a termőföld minőségi osztályait és aranykorona értékét alkalmazza. Így előfordulhatnak olyan esetek, hogy míg ugyanazon területre vonatkozóan a belterületbe vonási kérelmet mindig meg kell kérni, addig a területrendezési hatósági eljárást nem kell lefolytatni. A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezetén kívül eső térségek jó minőségű termőföldjeinek térségi szintű lehatárolása iránymutatást adhat abban, hogy a településfejlesztési célok területi meghatározásánál a kevésbé jó minőségű földek kerüljenek kijelölésre.

7.2 TÉRSÉGI ÁRUTERMELŐ MEZŐGAZDASÁG TERÜLETE

A helyzetfeltárás rámutatott arra, hogy térségi szintet tekintve a fenti övezetben meghatározottnál jóval nagyobb területen található jó termékenységű talajok, melynek meghatározásához az OTrT övezeténél korábban alkalmazott **talajértékszámából indulunk ki**. A talajértékszám az adott talaj termékenységét a legjobb minőségű talaj termékenységének százalékában fejezi ki. A lehatárolásnál nem a termőhelyi adottságokból (a talaj tulajdonságai mellett a vízellátás, csapadékellátás), hanem csak a talaj adottságaiból indulunk ki. A talaj tulajdonságaiból adódó jó adottságú termőföldek is magas terméseredmények elérését teszik lehetővé, ha kedvezővé válik a vízellátás, pl. öntözés hatására. **Az országos övezet által nem jelölt területeken tehát a legnagyobb problémát a kevés víz okozhatja, ezért nő meg a**

vízvisszatartás jelentősége, amelyre lehetőséget adnak a meglévő belvíztározók, nagy felületű tavak, illetve a mélyebb fekvésű, lefolyástalan területek.

Térségi szinten jó termékenységű talajoknak tekinthetők azok a talajok, melyeknek a termékenysége a legjobb talajokénak legalább 50%-a. Ebből következően a megye legjobb talajai a Tiszától keletre helyezkednek el. Néhány kisebb területtől eltekintve (pl. Maros és Tisza egykori és jelenlegi árterületei) szinte a teljes területen meghaladja az 50%-ot a talaj termékenysége. A legjobb termékenységű talajok Makó, Szeged térségében, Mindszent és Derekegyház között, valamint Nagytőke térségben helyezkednek el, ahol ez az érték meghaladja a 80%-ot. Ezek a területek (Nagytőke kivételével) az OTT övezete által is védettek. A megye nyugati területein, a Homokhátság peremterületein – az uralkodó talajféleségből adódóan – kevésbé jó minőségű talajok helyezkednek el, melyek talajértékszámuk 10-30% között mozog, de egyes területeken a 10%-ot sem éri el. Nem véletlen, hogy ebben a térségben az erdőgazdálkodás dominál.

Mind a kiváló termőhelyi adottságú, mint a térségi jelentőségű árutermelő mezőgazdaság területek esetében fontos, hogy a területek elsődleges mezőgazdasági hasznosítását kell előtérbe helyezni, ezért olyan szabályok megalkotása javasolt, melyek e célt szolgálják. Erre adnak iránymutatást a határozattal elfogadandó ajánlások.

7.3 VÍZ- ÉS SZÉLERÓZIÓNAK KITETT TERÜLETEK

A víz- és szélerózióknak kitett terület övezetét megyei területrendezési terv határozhatja meg. **A vízerózió** nem jellemző a megyében, mivel a megye keleti része tökéletes síkság (kivéve Szentestől keletre), a nyugati területeken is csak enyhén hullámzó felszínnek találhatók. A megyében nincs olyan terület, ahol a felszín lejtése meghaladná az 5%-ot, így területrendezési szempontból nincs vízerózióknak kitett terület (a hatályos megyei terv sem határozta meg).

A szélerózió kialakulásában a talaj szemcseösszetétele, szerkezetessége, nedvessége, szerves anyag tartalma, a deflációs terület hossza, a felszín érdessége és a növényborítottság mértéke kap szerepet. Ahol az átlagos szélesebesség viszonylag magas, ott fokozódva jelentkeznek a szélverés, talajelhordás problémái. A területrendezési terv műfajából következően a tervnek arra kell összpontosítania, hogy hol vannak azok a területek, ahol nagy a valószínűsége homokviharak kialakulásának. E talajok termőrétege nagy arányban tartalmaz homokszemcséket (homoktalajok, homokos vályog talajok), vagy magas a szerves anyag tartalmuk (pl. láptalajok, kotuk), amelyeket a szél könnyedén görget tovább (az OTT definíciójával összhangban). A megyei területrendezési terv már korábban meghatározta azokat a területeket, melyeket a szélerózió érint.

A Tisza vonalától nyugatra minden településen található homok, vagy homokos vályog talaj, így a defláció veszélye potenciális problémaként jelentkezik. A Tiszától keletre ugyanakkor vályog és agyagos vályog talajok fordulnak elő. Itt a fizikai talajféleségnek kevésbé van szerepe a defláció kialakulásában, ugyanakkor ki kell emelni, hogy ezeken a területeken kiterjedt mezőgazdasági táblák vannak, azaz a deflációs terület hossza nagy. A felszín érdességét csökkenti, hogy a viszonylag nagy táblákat kevés erdősáv választja el, illetve a szántóföldeken a talaj felszíne hosszabb ideig nem borított növényzettel – főként a bőjti szelek időszakában -, így a szél akadálytalanul hordhatja el a termékeny réteg szemcséit. Nem szabad elfelejteni továbbá, hogy hazánk egyik legszárazabb területéről van szó, ahol kevés csapadék hullik. A száraz talajszemcsék sokkal gyengébben kapcsolódnak egymáshoz, ezért a szél könnyebben hordhatja a szemcséket. A hatályos megyei területrendezési terv ezért, nagyon helyesen, további területeket jelölt ki, mint szélerózióknak kitett terület. Ebből következően **nincs szükség az övezet lehatárolásának módosítására**.

A megfelelő agrotechnika alkalmazását (kellő időben végzett talajmunkák, a víztartó képesség javítása, a felszín érdességének növelése, stb.) nem írhatja elő a jelen terv, sem a településrendezési tervek, azonban a védelmi rendszer kialakítására, azaz a deflációs terület

hosszának csökkentésére (pl. mezővédő erdősáv telepítése), és ezzel a terület mozaikosságának fokozására próbál ajánlásokat adni, a szélrózió okozta károk enyhítése érdekében. Másik megoldás az alacsonyabb termékenységű talajok folyamatos erdősítése, ami kellő biztosítékot ad defláció elleni védekezésre. A jó minőségű talaj is válhat defláció áldozatává, ha nem megfelelő agrotechnikai eljárások következtében fellép a talaj porosodása.

8. TÉRSÉGI KÖZMŰHÁLÓZAT

A területfejlesztési koncepció, területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet előírásai meghatározzák a térségi szerkezeti terv tartalmát. Ennek következtében térségi szerkezeti terven csak a következő közmű elemek ábrázolhatók:

- Nemzetközi és hazai szénhidrogén vezeték
- Térségi szénhidrogén szállítóvezeték;
- 750 kV-os, 400 kV-os, 220 kV-os átviteli távvezeték elemei;
- Az átvitelt befolyásoló 120 kV-os elosztó hálózat;
- Átomerőmű és egyéb erőművek;
- Kiserőmű.

A 2005-ben elfogadott megyei területrendezési terven feltüntetett szennyvíztisztító telepek a jogszabályi környezet változása miatt nem ábrázolhatók. Ki kell emelni, hogy emiatt a megyei területrendezési terv nem ábrázolhatja a térségi vízi közműhálózatokat. Ebből következően a megalapozó munkarészek nem foglalozhatnak a szennyvízelvezető rendszerekkel, térségi ivóvízhálózatokkal. Ezeket a közműrendszereket a helyzetelemzés részletesen tartalmazza. Az energiahálózat jelenlegi helyzete szintén részletes bemutatásra került a helyzetelemzés munkarészben, itt most csak a térségi szerkezeti tervet érintő változásokat mutatjuk be.

8.1 SZÉNHIDROGÉNVEZETÉK HÁLÓZATOK

Az **OTRt** országos szinten tervezett elemekként a következő szénhidrogén szállító vezetéseket jelöli a megyét érintően:

- – Algyő – Nagylak – országhatár – (Románia)
- – Algyő – Méhkerék – országhatár – (Románia)
- – Algyő – Szeged
- – Battonya – Algyő – Városföld – Százhalombatta
- – Hódmezővásárhely – Makó – országhatár – (Románia)
- – Mezőtúr – Szeged – országhatár – (Szerbia)
- – Ópusztaszer – Algyő
- – (Románia) – országhatár – Nagylak – Hódmezővásárhely – Kecskemét – Adony – Székesfehérvár – Mór – Tét – Rajka – országhatár – (Ausztria)
- – Szank – Szeged – Kardoskút – Méhkerék
- – Városföld – Ópusztaszer – Szeged – országhatár – (Szerbia)

Az **FGSZ Zrt.** adatszolgáltatása szerint a megye területén üzemelnek nagynyomású földgázszállítóvezetékek, az alábbi lista szerint:

- Algyő - Kardoskút - Méhkerék DN 300 gv.
- Szeged (Kiskundorozsma) - Üllés DN 400 gv.
- Algyő - Szeged (Kiskundorozsma) DN 600 gv.
- Algyő - Szeged DN 250 gv.
- Algyő - Szeged (Újszeged) DN 300 gv.
- Algyő - Városföld DN 600 gv.
- Hódmezővásárhely - Makó DN 300 gv
- **Jugoszláv tranzit I.: Mezőtúr - Szeged (Kiskundorozsma) - Röske DN 700 gv. - országhatár (Szerbia)**
- **Jugoszláv tranzit II.: Szeged (Kiskundorozsma) - Röske DN 600 gv. - országhatár (Szerbia)**
- Kardoskút - Városföld DN 400 gv.
- Kübekháza (Ferencszállás) - Makó DN 250 gv.
- **Román tranzit: országhatár Algyő - Szeged - Makó - Csanádpalota – országhatár (Románia) DN 700 gv.**
- Szank - Üllés DN 300 gv.
- Városföld - Szeged(Kiskundorozsma) - Algyő DN 1000 gv.

- Városföld - Szeged(Kiskundorozsma) DN 600 gv.
- Szentés összekötő DN 400 gv.
- Forráskút - Üllés DN 100 gv.Szentés leágazó DN 100 gv.
- Üllés („0” pont) - Üllés (csomópont) DN 250 gv.
- Szeged leágazó DN 200 gv.
- Csongrád leágazó DN 100 gv.
- 2 db. Hódmezővásárhely leágazó DN 150 gv.
- Vajhát leágazó DN 100 gv.

A két lista közötti eltérések értékelése:

- az FGSZ vezetékai meglévők, nem tervezettek, amint az OTTrT megalapozó munkarésze közli;
- az OTTrT nyomvonalai közül csak a Romániát Ausztriával összekötő vezeték (Nabucco) tekinthető tervezettnek;
- az FGSZ nyilatkozata szerint minden vezeték országos jelentőségű, bármelyik kiesése a hálózatból az országos ellátás egészére kihat, a vastagítással kiemelt vezeték pedig nemzetközi; a rövid, leágazó vezeték szakaszokat, melyeket dőlt betűvel tüntet fel a lista, az FGSZ nyilatkozata ellenére térségi jelentőségűként ábrázol a módosított megyei szerkezeti terv;
- az ország szerkezeti terve nem ábrázol szénhidrogén vezeték az FGSZ által megadott Kardoskút - Városföld DN 400 gv; Algyő - Szeged (Újszeged) DN 300 gv; Algyő - Szeged DN 250 gv; Algyő - Szeged (Kiskundorozsma) DN 600 gv; Szeged (Kiskundorozsma) - Üllés DN 400 gv. és Szank - Üllés DN 300 gv. nyomvonalakon, amelyek vitathatatlanul országos jelentőségűek, de a megyei terv nem mondhat ellent az OTTrT-nek, ezért ezeket is csak térségi jelentőségű elemként tüntetheti fel;
- az OTTrT nyomvonal-elnevezései olyan különálló vezetékeket kapcsolnak egybe, melyek nem egyidejűleg épültek, nem is azonos a keresztmetszetük, esetleg nem is azonos anyagot szállítanak (kőolaj-földgáz-gazolin), s az üzemeltető is más-más cég; az összhangba hozás nem lehetséges egyszerű szövegcserevel; az OTTrT módosítása szükséges az üzemeltetővel egyeztetve; a megyei terv intézkedés tartalmaz ennek elősegítésére.

A **MOL Nyrt.** kezelésében álló **kőolaj**vezeték:

- Algyő - Százhalombatta DN 300 ov.
- Algyő - Battonya DN 65 ov. – országos jelentőségű
- Kelebia-Dél - Ásotthalom DN 100 és DN 50 ov. – térségi jelentőségű
- Kelebia-Észak - Ásotthalom DN 80 ov. – térségi jelentőségű

A **MOL Nyrt.** kezelésében álló **egyéb** vezeték:

- Méhkerék - Algyő DN 300 kondenzátum v. – országos jelentőségű
- Szank - Algyő DN 100 kondenzátum v. – országos jelentőségű

A cég Üllés település környékén DN 300 gáz-, és DN 100 olajvezeték létesítését tervezi, ezeket a szerkezeti terv térségi jelentőségű elemekként kezeli.

Tervezett nemzetközi szállítóvezeték (Nabucco) adatai (forrás: Olajterv):

A Nabucco vezeték "TEN-E Priority project" (Trans-European Energy Networks), vagyis kulcsfontosságú projekt minősítésű a földgáz Európába történő szállításának infrastruktúra-fejlesztésében. I. ütemben (2024-ig) várhatóan megépül a távvezeték nagy része a törökországi központ és Baumgarten között, ezen belül a magyarországi szakasz építése 3 évet vesz igénybe. A II. – IV. ütemekben a grúzai, iráni, esetlegesen közel-keleti kapcsolatok kivitelezését tervezi a megvalósító cég. A tervezett végkapacitás 31 Mrd m³/év. A vezeték Nagylak - Hódmezővásárhely, valamint Szentés - Sárosd között meglévő vezetékkel párhuzamosan, máshol új nyomvonalon halad. Átmérője 1422 mm, üzemelési nyomása 100 bar.

Az adatszolgáltatásban megadott földgáz szállítóvezetéseket minimum 8-8 m, maximum 42-42 m, általában 15-15 m széles biztonsági sáv kíséri, a tervezett Nabucco vezeték általános szakaszon 24-24 m védőtávolságot igényel. Az olajvezetékhez 13-13 m védősáv tartozik.

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

- Térségi közműhálózat -

SZÉNHYDROGÉN SZÁLLÍTÓVEZETÉKEK

JELMAGYARÁZAT

1. MOL NyRt. és MMBF ZRt. bányatelekek
2. MOL NyRt. jogosultságon kívüli bányatelekek
3. Nagynyomású gázvezeték-meglévő nemzetközi
4. Nagynyomású gázvezeték-tervezett nemzetközi
5. Nagynyomású gázvezeték-országos jelentőségű
6. Nagynyomású gázvezeték-meglévő térségi jelentőségű
7. Nagynyomású gázvezeték-tervezett térségi jelentőségű
8. Nagyközepnyomású gázvezeték-meglévő térségi jelentőségű
9. Nagyközepnyomású gázvezeték-tervezett térségi jelentőségű
10. Szénhidrogén csomópont
11. Gázátadó állomás
12. Kőolajvezeték
13. Kőolajvezeték tervezett
14. Egyéb vezeték

(forrás : MOL NyRt; FGSS ZRt; GDF Égáz-Dégáz ZRt.)

ALAPTÉRKÉPI JELEK

- Települési terület
- Megyehatár / Országhatár
- Települési közigazgatási határ
- Vízfelületek, vízfolyások
- Gyorsforgalmi út / Főút

Megbízó:

Csongrád Megyei Önkormányzat

Képviselője:

Magyar Anna, megyei közgyűlés elnöke

Palánka Tibor, megyei főépítész

Generáltervező:

Város - Teampannon Kft.

Képviselője:

Koszorú Lajos, ügyvezető, TR 01-1346

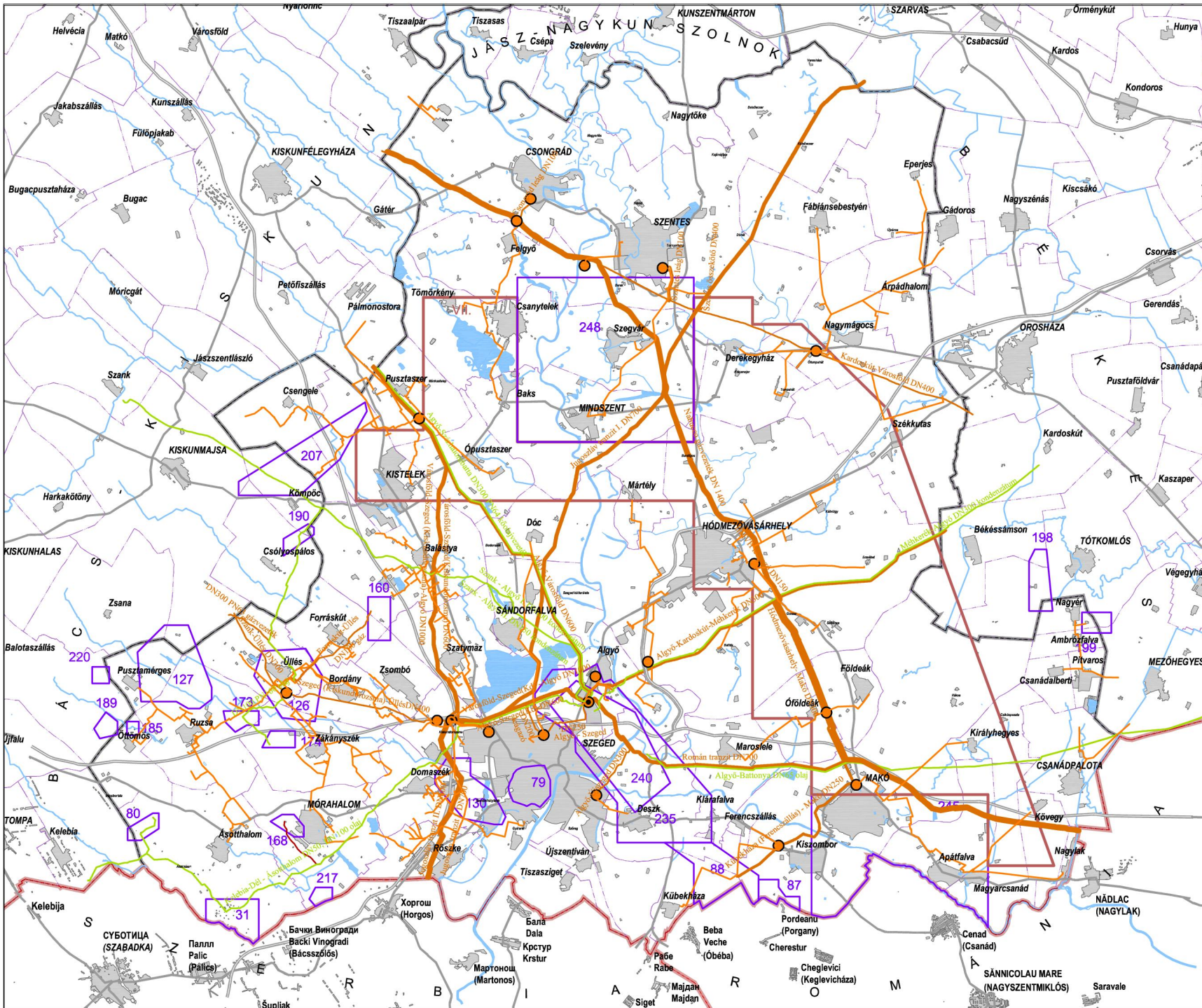
Tervezők:

Környezetterv Kft., Közlekedés Kft., Új-Lépték Bt.

Készítette:

Balogh Tünde, Új-Lépték Bt, TT 04-0006

Várkonyi Gábor, Új-Lépték Bt

észak

Az FGSZ Zrt. nagynyomású szállítóvezeték-hálózatához 2 db nemzetközi mérőállomás, 17 db szakaszoló és leágazó állomás, valamint 16 db gázátadó állomás csatlakozik. Az átadó állomásokon keresztül a településekhez a GDF-Suez nagyközépnomású vezetékkel juttatják el a földgázt.

8.2 VILLAMOSENERGIA-ELLÁTÓRENDSZER

8.2.1 VILLAMOSENERGIA-HÁLÓZAT (ÁTVITELI ÉS ELOSZTÓ HÁLÓZATI ELEMEK)

A megyei területrendezési terv a vonatkozó jogszabályok alapján az országos jelentőségű 750 kV-os, 400 kV-os és 220 kV-os távvezetékek, valamint a térségi jelentőségű 120 kV-os átviteli és elosztó hálózat elemeit ábrázolja.

A megyét a következő országos jelentőségű távvezeték nyomvonalak érintik:

- Paks - Szeged (Sándorfalvi út) 400 kV
- Szeged (Sándorfalvi út) – Békéscsaba 400 kV
- Szeged (Sándorfalvi út) - országhatár - (Románia) 400 kV
- Szeged (Sándorfalvi út) - országhatár - (Szerbia) 400 kV
- (Kecskemét) - Szolnok - Szeged 220 kV

A villamos-energia rendszer folyamatos, biztonságos és hatékony működéséhez a MAVIR Zrt. Csongrád megyét illetően nem tart szükségesnek hálózatfejlesztést. A Szegedre tervezett kombinált ciklusú erőműhöz a beruházó új 400 kV-os vezetékét is épít. A nyomvonalnak az OTTr-be való beillesztése folyamatban van, ezért a megyei szerkezeti terv is ábrázolja.

A 120 kV-os távvezetéseket a MAVIR Zrt. (Szeged-országhatár-Szabadka 120 kV), Szeged-Szeged/Sándorfalva/ 1,2,3, 120 kV) és az EDF DÉMÁSZ Zrt. üzemelteti. Az EDF 120 kV-os hálózata a következő elemekből áll:

120 kV-os távvezetékek rövid neve	120 kV-os távvezetékek neve	Területrendezési tervi megnevezése	Megjegyzés
HODM-SZENT	Hódmezővásárhely-Szentes(Pilot)	Hódmezővásárhely-Szentes	meglévő
KUNM-CSON	Kiskunfélegyháza MÁV-Csongrád I-II.	(Kiskunfélegyháza)-Csongrád	meglévő
KUNF-KIST	Kiskunfélegyháza-Kistelek	Kiskunfélegyháza-Kistelek-Szeged (Sándorfalvi út)	meglévő
KIST-SAFA	Kistelek-Sándorfalva		meglévő
KHAM-KDMA	Kiskunhalas MÁV-Kiskundorozsma	(Kiskunhalas)-Szeged(Kiskundorozsma)	meglévő
HODM-SAFA	Sándorfalva-Hódmezővásárhely (T-Algyő)	Szeged (Sándorfalvi út)-Hódmezővásárhely	meglévő
SAFA-MAKÓ	Sándorfalva-Makó (T-Algyő)	Szeged (Sándorfalvi út)-Makó	meglévő
SAFA-KDMA	Sándorfalva-Kiskundorozsma	Szeged (Sándorfalvi út)-Szeged (Kiskundorozsma)	meglévő
SZEGED-ÚJSZEGED I-II.	Szeged-Újszeged I-II.	Szeged(Vértó)-Szeged(Újszeged)	meglévő
SZEG-SZEE	Szeged (OVIT)-Szeged É I-II.	Szeged(OVIT)-Szeged (É)	meglévő
SZEG-CSER	Szeged (OVIT)-Cserepes sor I-II.	Szeged(OVIT)-Szeged (Cserepes sor)	meglévő
ZSAN-KIST	Zsana-Kistelek	(Zsana)-Kistelek	meglévő

A megyei területrendezési tervben feltüntetett 120 kV-os távvezetékek megnevezése a területrendezési tervek jellegéből adódóan nem lehet azonos a villamos energia ágazat megnevezésével. Mivel a területrendezési tervben a vezeték nyomvonalát határozzuk meg, így két azonos nyomvonalú vezeték (tehát azonos oszlopon vezetett) csak egy megnevezéssel szerepel. Kiemelendő, hogy a területrendezési tervben általában az érintett települést kell megnevezni, azonban a vezeték sűrű hálózatát tekintve el kell fogadni, hogy a településrészeket külön is meg kell nevezni. Erre lehetőséget ad a területrendezési terv, hiszen ebben az esetben az OTTr szögletes zárójel alkalmaz.

Az EDF a tervezett hálózati elemekről nem rendelkezik nyomvonal-adattal. Az ALERION Kft. adatszolgáltatása alapján új 120 kV-os vezetékét ábrázol a szerkezeti terv Makó-Kiszombor nyomvonalon, továbbá Szentes-Csongrád között a települések szerkezeti tervei alapján.

8.3 ERŐMŰVEK

A területrendezés megkülönbözteti az atomerőművet, az egyéb erőművet és a kiserőműveket. Az **OTrT Csongrád megyében nem jelez** meglévő vagy tervezett erőművet. Az MTrT térségi szerkezeti tervében csak az ún. térségi jelentőségű kiserőművek ábrázolhatók, melyek teljesítménye legalább 5 MW, de az 50 MW-ot nem éri el.

A Magyar Energia Hivatal adatszolgáltatása szerint a megyében **nincs kiserőmű** sem, mivel a nyilvántartott 14 db meglévő erőmű és a 4 db tervezett erőmű 5 MW alatti teljesítményű. A Dalkia/Sinesco „Szeged Tarján III.” erőműve 4,4 MW-os, ez közelíti meg legjobban a határértéket.

A meglévő létesítmények közül 12 db, a tervezettek közül 2 db „földgáz tüzelésű, gázmotoros erőmű kapcsolt hő- és villamosenergia termeléssel” típusú. „Biogáz tüzelésű gázmotoros” erőmű típusból 1 db működik és 2 db-ot terveznek. Üzemel továbbá 1 db „depóniagáz tüzelésű gázmotoros” erőmű és terveznek 1 db „földgáz tüzelésű kombinált ciklusú” erőművet. Az összes meglévő erőművi kapacitás 15,0 MW, a tervezett pedig 4,3 MW.

A jogszabályok szerint a fentiek közül egyetlen erőművet sem kell ábrázolnia a megyei területrendezési tervnek, 5 MW-nál kisebb teljesítményű erőmű településrendezési terv alapján is elhelyezhető.

A települések szerkezeti tervei és adatszolgáltatása szerint 9 db kiserőmű létesítése várható. Geotermális kiserőmű épül Fábiánsebestyénen 49,9 MW teljesítménnyel. Biomassza kiserőművet Hódmezővásárhelyen, Kisteleken, Szegeden és Szentesen terveznek. Csongrád város is tervbe vette kiserőmű létesítését.

Kiserőműnek minősülő **szélerőműpark** létesítésére a megyében jelenleg **4 helyszínen** folynak előkészületek: Makón és Kiszomboron rendezési tervmódosítás indult, Árpádhalom és Maroslele esetében pedig az árajánlatok beszerzése után kezdődik meg a tervezés.

A szélerőművek sajátos jellegűek, szoliter tornyaik az érintett terület mezőgazdasági művelését csak kismértékben érintik, általában egyenként 1-1,5 MW teljesítményt termelnek, együttes kapacitásuk azonban közelíti az 50 MW teljesítményt. Létesítési engedélyt kiserőműként nyernek. További szélerőművek elhelyezésére vonatkozó iránymutatást a szélerőmű elhelyezéséhez vizsgálat alá vonható területek sajátos megyei térség és ajánlások adnak.

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

- Térségi közműhálózat -

ELEKTROMOS HÁLÓZATI ELEMEK

JELMAGYARÁZAT

1. 120 kV-os elektromos vezeték
2. 120 kV-os tervezett elektromos vezeték
3. 220 kV-os elektromos vezeték
4. 400 kV-os elektromos vezeték
5. 400 kV-os tervezett elektromos vezeték

(forrás: MAVIR,
EDF-Démász)

ALAPTÉRKÉPI JELEK

- Települési terület
- Megyehatár / Országhatár
- Települési közigazgatási határ
- Vízfelületek, vízfolyások
- Gyorsforgalmi út / Főút

Megbízó:
Csongrád Megyei Önkormányzat

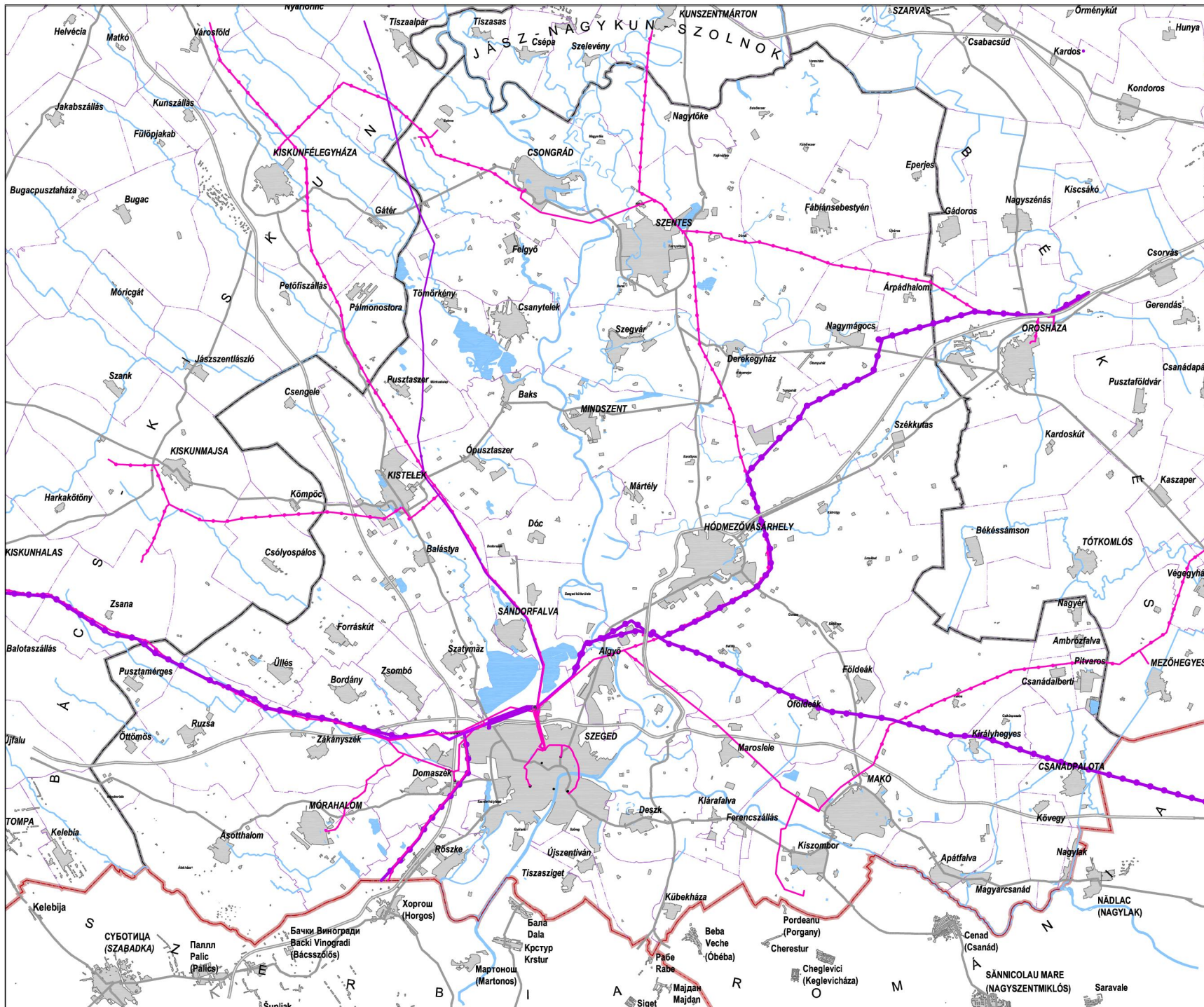
Képviselője:
Magyar Anna, megyei közgyűlés elnöke
Palánki Tibor, megyei főépítész

Generáltervező:
Város - Teampannon Kft.

Képviselője:
Koszorú Lajos, ügyvezető, TR 01-1346

Tervező: Környezetterv Kft., Közlekedés Kft., Új-Lépték Bt.

Készítette:
Balogh Tünde, Új-Lépték Bt, TT 04-0006
Várkonyi Gábor, Új-Lépték Bt

észak

9. TÁJRENDEZÉSI JAVASLAT

9.1 IRÁNYELVEK

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. Törvény, és azzal összhangban a megyei területrendezési terv célja, többek között a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzése, illetve az erőforrások védelme.

A történeti hagyományokon alapuló racionális és komplex tájgazdálkodás biztosíthatja a természeti adottságokhoz igazodó – így a természeti értékek megőrzését biztosító – tájhasználatot. A terv az ökológiai hálózat övezeteinek, a védett természeti területeknek, a Natura 2000 területeknek, továbbá a kiemelten fontos érzékeny természeti területeknek az ábrázolásával és figyelembe vételével biztosítja az ökológiai, természeti értékek védelmét és a természetvédelmi célú övezetekben belül a fenntartható tájgazdálkodás fejlesztési lehetőségeit.

Az országos és térségi övezetek térségi rendszerének kijelölésével a terv célja a változatos, turisztikai vonzerőt is képviselő térségek tájképi értékeinek megőrzése, a tájképet változatosabbá tevő tájrehabilitáció ösztönzése, a település és a táj harmonikus egységének megőrzése, a települések tájba illő fejlesztéseinek ösztönzése.

9.2 MEZŐGAZDASÁGI TÉRSÉG

Az OTRT szerint mezőgazdasági térség olyan területfelhasználási kategória, amelybe elsősorban mezőgazdasági művelés alatt álló területek tartoznak.

Mezőgazdasági térség területfelhasználási kategóriába sorolja a terv azokat az összefüggő térségeket, ahol a mezőgazdasági termelés távlatban is meghatározó marad és az erdőterületek aránya távlatban sem éri el a 10-15%-ot.

A megye területén a mezőgazdasági áruterelés annak ellenére meghatározó, hogy az OTRT szerinti kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek csak Makó térségében található összefüggő nagy kiterjedésben. Ennek ellenére a megye tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe lesz, így a jó minőségű termőföldek védelmét – a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezetétől függetlenül – biztosítani kell, a termőföld védelméről szóló törvénnyel összhangban.

A természetvédelmi oltalom alatt nem álló, rossz termőhelyi adottságú mezőgazdasági területeken ösztönözni kell ebben a területfelhasználási egységben is az erdősfítést, a belvizes területeken a gyepterületek, vizes élőhelyek rekonstrukcióját. A természetvédelmi oltalom alatt álló mezőgazdasági területeket – Natura 2000 területeket, az ökológiai hálózat területeit - a településrendezés eszközeiben olyan korlátozott használatú mezőgazdasági területfelhasználási egységbe célszerű sorolni, ahol épület nem létesíthető, vagy az épületek kialakítása a védelmi célokkal összhangban a természeti területek fenntartása, a természetvédelmi célú tájgazdálkodás, ismeretterjesztés, bemutatás, génmegőrzés és ehhez kapcsolódó ökoturisztikai fejlesztés érdekében történik.

Kertes mezőgazdasági területként indokolt szabályozni a települési területekhez térben és funkcionálisan szervesen kapcsolódó „szőlőhegyek”, szőlőskertek, volt zártkertek területeit. Ezen települési területfelhasználási egység területén csak a történeti hagyományoknak megfelelő gazdasági épületek kialakításának biztosítása indokolt.

Általános mezőgazdasági területként szabályozandók az áruterelő gazdálkodásra alkalmas mezőgazdasági területek, ahol a településrendezés eszközeivel is biztosítani kell a legalább egy családot eltartani képes földbirtokok megtartását, kialakítását. Biztosítani kell a mezőgazdasági majorkok, üzemközpontok hagyományos funkciójuknak megfelelő fejlesztési lehetőségét, új birtokközpontok kialakításának településrendezési feltételeit. Ösztönözni kell a mezőgazdasági termékek helyi feldolgozását (pl. gyümölcs feldolgozás).

A megye szinte teljes területe tanyás térségnek minősül. Az Országos Területfejlesztési Konceptió kiemelt hangsúlyt fektet a tanyás településszerkezet védelmére, a tanyák élővé tételére. A tanyás térségek revitalizációja szempontjából fontos a tanyai infrastruktúra hálózatok fejlesztése a közbiztonság megoldása. A tanyák élővé tételéhez szükséges a településrendezés eszközeiben

is biztosítani fejlesztési lehetőségüket. A kialakult tanyák OTÉK szerinti 3%-os beépítési lehetősége, a földbirtok nélküli lakó, üdülő, vagy turisztikai funkcióval történő hasznosításhoz rendkívül kevés. A tanyák területe ugyanis szőlős-tanyás térségekben nem éri el a 3000 m²-t, szántóföldi és legelős tanyás térségekben pedig a 6000 m²-t. Ebből következően a kialakult tanyák területén az OTÉK szabályozása szerint lakóépületek általában nem létesíthetők. Ha a kialakult állapot indokolja, illetve közérdeket nem sért, akkor a településeknek lehetőségük van az OTÉK-nál megengedőbb szabályozás elérésére, ha ahhoz az illetékes állami főépítész hozzájárul. A megye egységes települési szintű tanyaszabályozása szükséges azonban ahhoz, hogy a tanyás térségek revitalizációja, multifunkcionális fejlesztési lehetősége az Országos Területfejlesztési Kon koncepcióval összhangban biztosítható legyen. A kialakult tanyák több funkciós fejleszthetőségének biztosítása érdekében a településrendezési szabályozásnak biztosítania kell a földbirtok nélküli tanyás telkek lakóhelyként, üdülőként vagy akár turisztikai funkcióval történő fejlesztési lehetőségét. Ehhez a tanyás telkek legalább 10%-os beépítési lehetősége szükséges művelési ág megkötése nélkül.

Biztosítani kell továbbá a kialakult tanyák, tanyás telkek mezőgazdasági birtokközpontként való fejlesztését is. Az általában fél hold (2800-2900 m²), illetve egy hold (5700-5800 m²) területű tanyás telkek birtokközpontként nem fejleszthetők, mivel az OTÉK a birtokközpont kialakításának területi feltételeként legalább 10000 m²-es telekterületet határozott meg. A birtokközpontként való fejleszthetőség érdekében ezt a területi minimumot legalább 2500 m²-re kell csökkenteni ahhoz, hogy a kialakult tanyák bármelyike fejleszthető legyen.

A belvízelvezető csatornák rendszeres karbantartásával biztosítható a belvíz által veszélyeztetett területek rendeltetésszerű használata. A belvíz által rendszeresen veszélyeztetett területek racionális tájhasználatára érdekében támogatandó a gyepterületek, vizes élőhelyek rehabilitációja, ami növeli a megye természeti, tájképi értékekben való gazdagságát. A nagy, összefüggő szántóterületek tájképi tagolása érdekében a mezővédő erdősávok, külterületi fasorok védelmét és további fasorok, véderdősávok telepítését ösztönözni kell.

A mezőgazdasági térségre vonatkozó területrendezési irányelveket szervesen kiegészítik a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program alábbi intézkedései:

- Az agro-ökológiai adottságokhoz illeszkedő, környezetbarát gazdálkodás alkalmazása (pl. környezetbarát és tájkímélő agrotechnika, vetésforgó, vetésszerkezet, tápanyagellátás, öntözés alkalmazása; erózióvédelem; integrált növényvédelem; tarlóégetés elkerülése).
- Talajvédő gazdálkodás megvalósítása, a talaj-degradációs tényezők megelőzése, mérséklése, a talaj vízháztartási képességének javítása (kapcsolódik a környezetbarát mezőgazdasági gyakorlathoz).
- A tisztított szennyvíz és szennyvíziszapok szakszerű mezőgazdasági felhasználása.
- Mezőgazdasági üzemek energia-hatékony korszerűsítése, megújuló energiaforrások alkalmazása.
- A termőföld igénybevételel megvalósuló beruházások során a talajvédelmi szabályok betartása (a beruházással, építéssel érintett területek humuszos termőrétegének megmentése, illetve a környező talajok minőségének megóvása).

9.3 VEGYES TERÜLETFELHASZNÁLÁSÚ TÉRSÉG

Az OTrT fogalom meghatározása szerint vegyes területfelhasználású térség „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a mozaikos szerkezetű erdőgazdálkodási, mezőgazdasági és települési térségek tartoznak”.

A megye térségi szerkezeti terve a területfelhasználási kategória területét, az OTrT vonatkozó szabályainak figyelembe vételével, azokban a térségekben jelölte ki, ahol a mezőgazdasági célú hasznosítás mellett az erdőgazdálkodásnak is jelentős szerepe van már, vagy jelentős szerepet kellene betöltenie a jövőben (Homokhátság). A kijelölt vegyes területek a folyó menti térségek ökológiai jelentőségét is hangsúlyozzák.

A Homokhátság térségében azok a területek kerültek vegyes területfelhasználásba, ahol az 50 ha-nál kisebb – tehát a térségi szerkezeti tervben nem ábrázolható – erdőterületek halmozottan vannak jelen a mezőgazdasági területek közé ékelődve.

Az OTrT szerint a vegyes területfelhasználású térség területének legalább 85%-át a településszerkezeti tervben mezőgazdasági vagy erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni. Ez a területfelhasználási kategória tehát rugalmasabb szabályozási lehetőséget biztosít a települések számára az erdőgazdálkodási és mezőgazdasági térséggel szemben, amelyeket 85%-ban kell erdőterületként, illetve mezőgazdasági területként kijelölniük a településeknek a rendezési terveikben.

A településrendezési szabályozás rugalmasságát növeli továbbá, hogy a vegyes területfelhasználású térség nem mezőgazdasági vagy erdőterületként szabályozott részén a nagyvárosi lakóterület kivételével bármelyik települési területfelhasználási egység kijelölhető.

Ahogy már utaltunk rá az Ország Szerkezeti Tervével összefüggésben, a Homokhátság térségének nagy részét ebbe a területfelhasználási egységbe indokolt besorolni. Mivel az OTrT 6.§ (1) bekezdése szerint az Ország Szerkezeti Terve szerinti mezőgazdasági térséget a megye térségi szerkezeti tervének legalább 75%-ban kell mezőgazdasági térség kategóriába sorolnia, így a 25% „eltérési” lehetőségbe belefér a Homokhátság nagy részének összefüggő, egységes vegyes területfelhasználású térségbe történő besorolása is. A vegyes területfelhasználási térség területét növelte a terv az OTrT szerinti erdőgazdálkodási térség területének csökkentésével is.

A vegyes területfelhasználású térségek esetében a folyók mentén fekvő erdőterületek arányának növelése, az ökológiai hálózat fejlesztése, a vízminőség-védelme, a tájkép változatosabbá tétele, és a hullámterek természetkímélő hasznosítása szempontjából egyaránt fontos.

A homokhátsági vegyes területeken a kedvezőtlenebb termőhelyi adottságú, gazdaságosan nem művelhető termőföldek erdősítése, a mozaikos erdők egységes rendszerré fejlesztése mellett, az 50 hektárnál kisebb erdők halmozott jelenléte indokolja a vegyes területbe sorolást.

9.4 ERDŐGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG

Erdőgazdálkodási térség az OTrT fogalom meghatározása szerint: „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben olyan meglévő erdőterületek, valamint erdőtelepítésre alkalmas területek találhatóak, amelyek erdőgazdálkodásra való alkalmassága termőhelyi viszonyaik alapján kedvező, és az erdőtelepítés környezetvédelmi szempontból is szükséges vagy indokolt.”

A megye területén az OTrT az Ország Szerkezeti Tervében meghatározóan a Homokhátság területén jelölt ki erdőgazdálkodási térséget, a többi térségben csak néhány nagyobb kiterjedésű erdőgazdálkodási térség jelenik meg.

Az OTrT a Homokhátság mozaikos, az Alföld erdősültségénél lényegesen nagyobb erdősültségét igen nagyvonalúan megnöveli, oly mértékben, hogy lényegében a térség közel 50%-os erdősültségével számol. Több település esetében az OTrT szerinti távlati erdősültség mértéke 60-80%, ami a települések mezőgazdaságra alapozott gazdasági potenciálját nagymértékben csökkentené. Ez természetesen a megyei területrendezési terv távlatában nem tekinthető reális erdőfejlesztési célnak, ezért a terv a mozaikos erdők összefüggő rendszerét megtartva csökkentette a Homokhátságban az OTrT által kijelölt erdőgazdálkodási térség területét. Ezzel is hangsúlyozni kívánjuk, hogy a Homokhátság kedvezőtlen termőhelyi adottságai ellenére a táj eltartó képességében meghatározó a mezőgazdaság szerepe. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az erdőgazdálkodási térség területén kívül nem növelhetők az erdőterületek.

Éppen ezért jelöli a terv a Homokhátság erdőgazdálkodási térségen kívüli térségeit vegyes területfelhasználású térségként, hogy ezzel is hangsúlyozza, hogy itt a mezőgazdaság mellett az erdőterületeknek is nagyobb teret kell biztosítani a tájfejlesztés során. Fontos továbbá az ökológiai, táj- és természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű térségek – Tisza, Körös, Maros közvetlen térsége – erdősültségének növelése. Ezen térségek turisztikai tájpotenciáljának növelése is fontos, ezért a termőhelyi adottságoknak megfelelő őshonos erdőállományok kialakításánál a több célú erdőgazdálkodás elvét fokozottan indokolt érvényesíteni, tehát az erdőtelepítéseket a védelmi és gazdasági rendeltetés mellett a közjóléti rendeltetés figyelembevételével indokolt megvalósítani.

A vélemények figyelembevételével a terv Ásotthalom, Makó és Kistelek területén csökkentette az erdőgazdálkodási térség területét, ezzel szemben hasonló arányban megnövelte Szatymaz, Bordány, Zákányszék, Mórahalom települések településszerkezeti terveivel összhangban.

Az OTRT 5. §-a szerint a megyei területrendezési terv erdőgazdálkodási térségként 50 ha-nál kisebb területeket nem jelölhet ki. Ez rendkívül sajnálatos, mivel az erdők jelentős hányada 50 ha-nál kisebb, így ezek az erdők vegyes területfelhasználású, vagy mezőgazdasági térség területfelhasználási kategóriába kerültek. A településrendezés során azonban lehetőség van – az OTRT térségi területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályai keretében – az összes erdőterület erdőtörvénnyel összhangban lévő ábrázolására.

Az erdőgazdálkodási térség területének jelentős része egyben az országos ökológiai hálózat területe is, kisebb részben Natura 2000 terület, védett természeti terület. Ennek megfelelően ezekben a térségekben az erdőgazdálkodást a táji-természetvédelmi, ökológiai érdekekkel összhangban kell folytatni.

A természetvédelmi törvény védelmi kategóriái által nem érintett területeken lévő erdők fenntartása és erdőtelepítések a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek figyelembe vételével javasolt. Támogatni kell ezen erdőállományok esetében a természetes, illetve természetszerű erdők kialakítását.

Az erdőgazdálkodási térségen belül kiemelt jelentősége van a védelmi rendeltetésű erdőterületeknek, ezen belül meghatározóan a Homokhátság homokterületein a defláció elleni védelmet szolgáló erdőterületeknek, erdőfejlesztéseknek. Fontos továbbá az erdőterületek vadgazdálkodási, vadász turisztikai jelentőségének hangsúlyozása is. Az erdők mozaikosságának összefüggő erdőrendszerre fejlesztése elsősorban a Homokhátság vadeltartó képességét növelheti.

Az erdőgazdálkodási térségre megfogalmazott irányelvekkel a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program következő intézkedései is összhangban vannak:

- Az erdősített területek környezetkímélő használata (pl. agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása, szálaló erdőgazdálkodás).
- A folyamatos erdőborítást és elegyességet biztosító erdőművelési és erdőkezelési eljárások alkalmazása.
- Az erdőtelepítés megvalósítása, az erdőtömbök összekapcsolásának elősegítése.
- A mezőgazdasági és nem mezőgazdasági földterület első erdősítésének támogatása, az őshonos, elegyes erdők telepítésének előnyben részesítése.
- Az erdők környezeti állapota fenntartása, javítása, illetve az erdők természetességének javítása és közjóléti értékének növelése.
- Az erdők szerkezetátalakítása (nem őshonos faállományok lecserélése a termőhelynek megfelelő őshonos faállományokra, a sarj eredetű erdők mag eredetűvé alakítása).
- A folyamatos erdőborítást és elegyességet biztosító erdőművelési és erdőkezelési eljárások alkalmazása.

9.5 TERMÉSZETVÉDELEM

9.5.1 TERMÉSZETVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ ÖVEZETEK

A hatályos területrendezési terv vizsgálatai és a megyei területrendezési terv 2005-ben történő elfogadása óta eltelt időszakban több jogszabályi változás is történt az ökológiai hálózattal, táji-természeti értékek védelmével, és a tájképvédelemmel összefüggésben. Megváltozott az ökológiai hálózat övezeti rendszere, kijelölésre kerültek a Natura 2000 területek, az OTRT

módosítása a térségi jelentőségű tájképvédelmi övezet mellett bevezette és kijelölte az országos jelentőségű tájképvédelmi övezetet.

ORSZÁGOS ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT

Az országos ökológiai hálózat területét a hatályos területrendezési terv az OTt vonatkozó övezeti rendszere alapján védett természeti terület övezetbe, védett természeti területek védőövezetébe, természeti terület övezetébe és ökológiai (zöld) folyosó övezetbe sorolta. A 2008-ban módosított Országos Területrendezési Terv az országos ökológiai hálózat új övezeti rendszerét vezette be.

Kijelölte az országos ökológiai hálózat területét, amelyet a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben az illetékes minisztérium adatszolgáltatása alapján magterület, puffer terület, ökológiai folyosó övezetként kell szerepeltetni.

A Vidékfejlesztési Minisztérium adatszolgáltatása alapján a terv már az új övezeti rendszert tartalmazza.

Az ökológiai hálózat övezeteinek kijelölése során a védett területek mellett meghatározó jelentősége van a Natura 2000 különleges madárvédelmi területeknek és természetmegőrzési területeknek is.

Az országos ökológiai hálózat behálózza a megye teljes területét. Az övezetek megoszlása, kiterjedése azonban a természeti adottságokból adódóan lényegesen eltér a Tisza által kettéosztott megye területén.

A Tisza mentén található a legnagyobb összefüggő **magterület**, amely lényegében a Pusztaszeri és Mártélyi Tájképvédelmi Körzetek területét foglalja magában. A Duna-Tisza közti homokhátság területét a magterületek kisebb kiterjedésű mozaikos hálózata jellemzi. A megye Tiszántúli területén ezzel szemben a magterületek a Kőrös-Maros NP védett területein, Szentestől keletre (Lapistó), Derekegyházától délre (Ludas-ér térsége) Hódmezővásárhely (Batida térsége) és Deszktől délre koncentrálnak.

Az **ökológiai folyosó** rendszeréből kiemelkedik a Tisza, a Kőrös és a Maros térségének összefüggő folyamatos rendszere. Az ökológiai folyosók gerincét alkotó folyó-menti természeti területeket a csatornák, erek teszik összefüggő rendszerré.

A Duna-Tisza között:

- a Vidre ér,
- a Dong-éri főcsatorna,
- a Fehértó-Majsai főcsatorna,
- a Domaszéki-főcsatorna,
- a Széksóstói-főcsatorna,
- a Kőrös-éri főcsatorna

ökológiai folyosói emelendők ki.

A Tiszántúlon a Kurca, a Mágocs-ér, a Kenyere-ér, a Sámson-Apátfalvi-Száraz-ér, a Belezicsatorna ökológiai folyosói alkotnak folyamatos rendszert.

A **pufferterület** övezetének meghatározó része a Tiszántúlon található. A magterületek körül képeznek összefüggő övezetet, biztosítva ezzel a Kőrös-Maros NP védett területeinek (Cserebökény, Kardoskúti-Fehértó, Csanádi puszták) és a további magterületeknek a védelmét.

A Duna-Tisza között pufferterület Csongrád- Felgyő- Csanytelek- Dóc és Öttömös- Ásotthalom-Mórahalom térségében található.

Az országos ökológiai hálózat övezeteire az OTt vonatkozó előírásait kell alkalmazni. Emellett a terv ajánlásokat is tartalmaz, amelyeket a településrendezési tervek készítése során célszerű figyelembe venni.

9.52 TERMÉSZETVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK**VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK**

A megye területére eső országos jelentőségű védett természeti területek:

Körös-Maros Nemzeti Park

Védetté nyilvánítás: 3/1997. (I.8.) KTM rendelet

A védettség fenntartásáról rendelkezik a 127/2007. (XII.27.) KvVM rendelet.

A védettség indoka és célja: *„a Körösök és a Maros vízrendszerén kialakult jellegzetes tájszerkezet, a kiterjedt szikes puszták, lösztársulások, természetes és természetközeli erdők, árterek, szikes tavak, időszakosan vízborított területek, holtágak, mocsarak természetes növénytársulásainak és állatvilágának megőrzése, a nemzetközi jelentőségű madárélőhelyek és a vándorló állatvilág védelmének biztosítása, a védett területek természetes, az élőhely típusának megfelelő vízellátottsági szint helyreállítása”.*

A védett terület kiterjedése: 42 635,94 hektár

Érintett megyei települések: Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádpalota, Fábiansebestyén, Hódmezővásárhely, Királyhegyes, Magyarcsanak, Makó, Maroslele, Nagyer, Szeged-Tápé, Szentés, Székkutas

Fokozottan védett terület által érintett települések: Csanádpalota, Királyhegyes, Makó

Mártélyi Tájvédelmi Körzet

Védetté nyilvánítás: 390/1971. OTvH számú határozat

A védettség fenntartásáról rendelkezik a 153/2007. (XII.27.) KvVM rendelet.

A védettség indoka és célja: *„a Mártélyi-holtág, a Körtvélyesi-holtág és a Barci-rét természeti és tájképi értékeinek megőrzése, a hullámtér területén élő gazdag madárvilág zavartalan életfeltételeinek biztosítása”*

A védett terület kiterjedése: 1916,1 hektár

Érintett megyei települések: Hódmezővásárhely, Mártély, Mindszent

Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet

Védetté nyilvánítás: 1/1976. OTvH számú határozat

A védettség fenntartásáról rendelkezik a 140/2007. (XII.27.) KvVM rendelet.

A védettség indoka és célja: *„a Duna-Tisza köze jellegzetes tájképi arculatának, a szikes tavaknak, legelőknak, réteknak és a Tisza hullámterének, illetve ezen élőhelyek természetes növény- és állatvilágának, a madarak háborítatlan fészkelő- és táplálkozóhelyének megőrzése, vonulásuk feltételeinek biztosítása, a terület történelmi és kultúrtörténeti értékeinek, emlékhelyeinek megóvása”*

A védett terület kiterjedése: 22 328 hektár

Érintett megyei települések: Algyő, Baks, Csanytelek, Dóc, Felgyő, Hódmezővásárhely, Ópusztaszer, Pusztaszer, Sándorfalva, Szatymaz, Szeged II. ker., Szentés, Tömörkény

Fokozottan védett terület által érintett települések: Algyő, Csanytelek, Pusztaszer, Sándorfalva, Szeged II. ker.

Ásotthalmi láprét Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 7/1990. (IV.23.) KTM rendelet

A védettség indoka és célja: *„a Duna-Tisza közi láprétek egy sajátos és különleges értékes növényvilággal rendelkező foltjának a megóvása”*

A védett terület kiterjedése: 95 hektár

Érintett megyei település: Ásotthalom

Csongrádi Kónyaszék Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 26/1998. (VII.10.) KTM rendelet

A védettség fenntartásáról rendelkezik a 127/2007. (XII.27.) KvVM rendelet.

A védettség indoka és célja: „a terület geomorfológiai értékeinek (különböző szikformák), veszélyeztetett madárfajainak, változatos növénytakasulásainak védelme és megőrzése”

A védett terület kiterjedése: 457,6 hektár

Érintett megyei település: Csongrád

Péteri-tavi Madárrezervátum Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 3/1976. OTvH számú határozat

A védettség fenntartásáról rendelkezik a /2007. (XII.27.) KvVM rendelet.

A védettség indoka és célja: „a területen található szikes tó és az azt körülvevő szikes puszta megőrzése, a védett növény- és állatfajok, illetve élőhelyük megővése, a területen fészkelő madarak zavartalan életfeltételeinek biztosítása”

A védett terület kiterjedése: 780,2 hektár

Érintett megyei település: Csengele

Pusztaszeri Fülöpszék Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 6/1990. (III.31.) KVM rendelet

A védettség indoka és célja: „a területre jellemző időszakos vízállású, alföldi szikes tó élővilágának fenntartása, bemutatása, valamint a tudományos kutatások lehetőségének biztosítása”

A védett terület kiterjedése: 40,9 hektár

Érintett megyei település: Pusztaszer

Pusztaszeri Hétvezér emlékmű Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 6/1990. (III.31.) KVM rendelet

A védettség indoka és célja: „a történelmi emlékhelyhez méltó természeti környezet biztosítása”

A védett terület kiterjedése: 3,7 hektár

Érintett megyei település: Pusztaszer

A védett természeti területek az ökológiai hálózat – meghatározóan a magterület – övezetébe tartoznak, területükre vonatkozóan a természet védelméről szóló törvény, a védettséget kimondó miniszteri rendelet és a kezelési terv előírásait kell figyelembe venni.

NATURA 2000 TERÜLETEK

A terv a megye területére eső Natura 2000 területeket sajátos megyei térséggként tartalmazza. Ennek célja, hogy a megye fejlesztési koncepciójában, fejlesztési programjaiban, ágazati koncepcióiban, továbbá a kistérségek és települések fejlesztési koncepcióiban és programjaiban a Natura 2000 területek védelmi céljaival, a kijelölés alapjául szolgáló védendő élőhelyek és élőlények védelmével összhangban lévő fejlesztési, fenntartási célok is szerepelhessenek.

A Natura 2000 területek természeti értékeket fenntartó gazdálkodásra való ösztönzése a megye gazdasági potenciálját is növelheti.

A Natura 2000 területeket az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet jelölte ki.

A Natura 2000 területek a különleges madárvédelmi területeket és a különleges természet megőrzési, illetőleg kiemelt jelentőségű természet megőrzési területeket foglalják magukba.

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeket a 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet tartalmazza.

A megye területére eső különleges madárvédelmi területek:

Közép-Tisza (HUHN10004) Hortobágyi NPI

Érintett megyei település: Csongrád

Alsó-Tisza-völgy (HUKN10007) Kiskunsági NPI

Érintett megyei települések: Algyő, Baks, Csanytelek, Csongrád, Derekegyház, Dóc, Felgyő, Hódmezővásárhely, Mártély, Mindszent, Ópusztaszer, Pusztaszer, Sándorfalva, Szatymaz, Szeged II. kerület, Szegvár, Székkutas, Szentes, Tömörkény,

Balástya-Szatymaz környéki homokvidék (HUKN10008) Kiskunsági NPI

Érintett megyei települések: Balástya, Szatymaz

Csongrád-Bokrosi Sós-tó (HUKN30001) Kiskunsági NPI

Érintett megyei település: Csongrád

Gátéri Fehér-tó (HUKN30002) Kiskunsági NPI

Érintett megyei település: Tömörkény

Tisza Alpár-Bokrosi ártéri öblözete (HUKN10004) Kiskunsági NPI

Érintett megyei település: Csongrád

Cserebökényi-puszták (HUKM10005) Körös-Maros NPI

Érintett megyei települések: Eperjes, Fábiansebestyén, Nagytőke, Szentes

Vásárhelyi és Csanádi-puszták (HUKM10004) Körös-Maros NPI

Érintett megyei települések: Ambrózfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Királyhegyes, Makó, Nagyer, Székkutas,

A megye területére eső különleges természet megőrzési területek:

T-erdő (HUKM20003) Körös-Maros NPI

Érintett megyei település: Derekegyház

A megye területére eső kiemelt jelentőségű természet megőrzési területek:

Közép-Tisza (HUHN20015) Hortobágyi NPI

Érintett megyei település: Csongrád

Alsó-Tisza hullámtér (HUKN20031) Kiskunsági NPI

Érintett megyei települések: Algyő, Baks, Csanytelek, Csongrád, Dóc, Felgyő, Hódmezővásárhely, Mártély, Mindszent, Sándorfalva, Szegvár, Szentes,

Baksi-puszta (HUKN20019) Kiskunsági NPI

Érintett megyei települések: Baks, Csanytelek, Ópusztaszer, Pusztaszer, Tömörkény,

Csongrád-Bokrosi Sóstó (HUKN30001) Kiskunsági NPI

Érintett megyei település: Csongrád

Csongrádi Kónya-szék (HUKN20029) Kiskunsági NPI

Érintett megyei település: Csongrád

Déli-Homokhátság (HUKN20008) Kiskunsági NPI

Érintett megyei települések: Ásotthalom, Mórahalom, Öttömös, Röske,

Gátéri Fehér-tó (HUKN30002) Kiskunsági NPI

Érintett megyei település: Tömörkény

Közép-csongrádi szikesek (HUKN20017) Kiskunsági NPI

Érintett megyei települések: Balástya, Dóc, Kistelek, Ópusztaszer, Sándorfalva,

Péteri-tó (HUKN20027) Kiskunsági NPI

Érintett megyei település: Csengele

Tisza Alpár-bokrosi ártéri öblözet (HUKN20028) Kiskunsági NPI

- Érintett megyei település: Csongrád
- Cserebökény (HUKM20027) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Eperjes, Fábiánsebestyén, Nagytőke, Szentés
- Deszki gyepek (HUKM20005) Körös-Maros NPI
Érintett megyei település: Deszk
- Hármas-Körös (HUKM20017) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Nagytőke, Szentés
- Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták (HUKM20001) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Királyhegyes, Kövegy, Magyarcsanád, Makó, Maroslele, Mártély, Mindszent, Nagyér, Nagylak, Nagymágocs, Pitvaros, Székkutas
- Hódmezővásárhelyi Kék-tó (HUKM20002) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Derekegyház, Hódmezővásárhely, Mindszent, Szegvár, Székkutas
- Kurca (HUKM20031) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Mindszent, Szegvár, Szentés
- Lapistó-Fertő (HUKM20030) Körös-Maros NPI
Érintett megyei település: Szentés
- Mágocs-ér (HUKM20006) Körös-Maros NPI
Érintett megyei település: Árpádhalom, Nagymágocs, Szentés
- Maros (HUKM20008) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Apátfalva, Csanádpalota, Deszk, Ferencszállás, Kiszombor, Klárafalva, Magyarcsanád, Makó, Maroslele, Nagylak, Szeged-Tápé,
- Száraz-ér (HUKM20004) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádalberti, Földeák, Királyhegyes, Makó, Maroslele, Nagyér, Óföldeák,
- Szentési gyepek (HUKM20029) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Szegvár, Szentés
- Tőkei gyepek (HUKM20028) Körös-Maros NPI
Érintett megyei települések: Nagytőke, Szentés
- Szegedi ürgés gyepek (HUKM 20012) Körös-Maros NPI
Érintett település: Szeged

A Natura 2000 területeket a terv sajátos megyei térségként az ajánlások keretében szerepelteti.

ÉRZÉKENY TERMÉSZETI TERÜLETEK – MAGAS TERMÉSZETI ÉRTÉKŰ TERÜLETEK

Az érzékeny természeti területeket a 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet jelölte ki. Az érzékeny természeti területek kijelölésének célja a természeti, ökológiai szempontból érzékeny földrészeteken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészetek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

- Tájrendezési javaslat -

VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK

- Nemzeti park¹
- Tájvédelmi körzet¹
- Természetvédelmi terület¹
- Exlege védett lápok²
- Exlege védett kunhalmok²

(forrás :
1. Vidékfejlesztési Minisztérium,
2. Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság)

ALAPTÉRKÉPI JELEK

- Települési terület
- Megyehatár / Országhatár
- Települési közigazgatási határ
- Vízfelületek, vízfolyások
- Gyorsforgalmi út / Főút

Megbízó:
Csongrád Megyei Önkormányzat
Képviselője:
Magyar Anna, megyei közgyűlés elnöke
Palánkai Tibor, megyei főépítész

Generáltervező:
Város - Teampannon Kft.
Képviselője:
Koszorú Lajos, ügyvezető, TR 01-1346
Tervezők: Környezetterv Kft., Közlekedés Kft., Új-Lépték Bt.

Készítette:
Lázár Tibor, Környezetterv Kft. TR 01-5041

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 km

észak

Az érzékeny természeti területek meghatározóan a rét, legelő, nádas, halastó művelési ágú termőföldeket, továbbá a hagyományos és természetkimélő módon hasznosított, valamint a nem megfelelő hasznosítás által veszélyeztetett, illetve a jelentős természeti érték előfordulási helyeként ismert szántó, szőlő, kert, gyümölcsös, fásított terület művelési ágú földrészteteket foglalja magába.

A megye hatályos területrendezési terve kijelölte a kiemelten fontos érzékeny természeti területeket.

Csongrád megye kijelölt, kiemelten fontos érzékeny természeti területek (ÉTT) által érintett települései:

Tiszai homokhátság vízgyűjtője kiemelten fontos érzékeny természeti terület által érintett megyei települések: Ásotthalom, Balástya, Csengele, Csongrád, Forráskút, Pusztamérges, Tömörkény

Vásárhelyi-Csanádi puszták kiemelten fontos érzékeny természeti terület által érintett megyei települések: Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Királyhegyes, Kövegy, Magyarcsanád, Makó, Nagyér, Nagymágocs, Pitvaros, Székkutas

Csongrád megye kijelölt, fontos érzékeny természeti területek (ÉTT) által érintett települései:

Körösszög fontos érzékeny természeti terület által érintett megyei települések: Eperjes, Fábiansebestyén, Nagytőke, Szentes

Az érzékeny természeti területekről szóló együttes rendelet módosítása nélkül az ÉTT által érintett települések területére – az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program által – kijelölésre kerültek a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT). A miniszteri rendeletben foglaltakat tehát a kijelölt Magas Természeti Értékű Területeken kell alkalmazni. Az Európai Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V.14.) FVM rendelet 6. számú melléklete szerint Csongrád megye területét a Békés-Csanádi hát és a Homokhátság Magas Természeti Értékű Területek érintik.

A megye MTÉT területeit a terv sajátos megyei térségként jelöli ki, ezzel is ösztönözve az agrárkörnyezet-gazdálkodási támogatások minél szélesebb körű igénybe vételére.

9.6 TÁJKÉPVÉDELLEM

Az Országos Területrendezési Tervvel összhangban a hatályos megyei területrendezési terv kijelölte a térségi jelentőségű tájképvédelmi területek övezetét. A megye hatályos területrendezési terve szerinti tájképvédelmi terület övezete által érintett települések:

Algyő, Ambrózfalva, Apátfalva, Árpádhalom, Ásotthalom, Baks, Balástya, Bordány, Csanádalberti, Csanádpalota, Csanytelek, Csengele, Csongrád, Derekegyház, Deszk, Dóc, Domaszék, Eperjes, Fábiansebestyén, Felgyő, Ferencszállás, Forráskút, Földeák, Hódmezővásárhely, Kistelek, Királyhegyes, Kiszombor, Klárafalva, Kövegy, Kübekháza, Magyarcsanád, Makó, Maroslele, Mártély, Mindszent, Mórahalom, Nagyér, Nagylak, Nagymágocs, Nagytőke, Óföldeák, Ópusztaszer, Öttömös, Pitvaros, Pusztamérges, Pusztaszer, Röske, Ruzsa, Sándorfalva, Szatymaz, Szeged, Szegvár, Szentes, Székkutas, Tiszasziget, Tömörkény, Újszentiván, Üllés, Zákányszék, Zsombó

9.6.1 ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ TÁJKÉPVÉDELMI TERÜLET ÖVEZETEI

A 2008-ban módosított OTRT új övezetként bevezette az országos jelentőségű tájképvédelmi övezetet. A megye területén ebbe az övezetbe Baks, Derekegyház, Dóc, Hódmezővásárhely, Mártély, Nagymágocs, Ópusztaszer, Pusztaszer, Sándorfalva, Szeged, Szentes, Székkutas, Tömörkény került bele. Ezen területek pontosítása a megyei terv feladata.

Az érintett települések közigazgatási területén a tájképvédelmi övezetként a védett természeti területeket, Natura 2000 területeket, az országos ökológiai hálózat övezeteit és azok védőövezetét jelölte ki a terv. A térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetek kijelölése során azonos szempontokat vettünk figyelembe, tehát a természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű területek kerültek be az övezetbe. Mivel a hatályos terv tájképvédelmi övezetének kijelölése ugyanezen elvek alapján történt, így az új övezetek által érintett települések köre csak kis mértékben változott.

Tájképi, tájszerkezeti szempontból kiemelt értéket képez a megye tanyás tájszerkezete is. Mivel azonban a megye szinte teljes területe tanyás térségnek minősül, így térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetként való kijelölése azt jelentené, hogy a megye teljes területe országos vagy térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetbe kerülne.

A tájképvédelmi övezetekre vonatkozóan a terv részletes ajánlásokat is tartalmaz nemcsak a tájképvédelemre, hanem a hagyományos tájhasználat megőrzésére vonatkozóan is.

Ezen ajánlások figyelembe vételével készülő településrendezési tervek biztosíthatják a csongrádi táj legértékesebb területeinek egységes védelmét.

9.7 A TÁJRENDEZÉS EGYÉB ÖVEZETEI

9.71 KIVÁLÓ TERMŐHELYI ADOTTSÁGÚ ERDŐTERÜLETEK

Az OTrT 2008-as módosítása során kijelölt új övezet, amelynek területét a megyei területrendezési tervekben a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Erdészeti Igazgatóság adatszolgáltatása alapján kell kijelölni.

Az OTrT fogalom meghatározása szerint az övezet területébe az őshonos fafajokból álló erdőtársulások fenntartására leginkább alkalmas és az erdő hármaskörét – környezetvédelmi, társadalmi, gazdasági – egymással összhangban a legmagasabb szinten biztosítani képes erdőterületek tartoznak. Ebből következően az övezet erdőterületei a biológiai sokféleség megőrzését is szolgálják.

Az övezetre vonatkozóan az OTrT a beépítésre szánt terület kialakítására és külszíni bányatelek megállapítására vonatkozó szabályt tartalmaz.

Az övezetben beépítésre szánt terület az OTrT szabálya szerint csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az övezetre vonatkozó ajánlás ezzel szemben azt hangsúlyozza, hogy kiváló termőhelyi adottságú erdőterületen beépítésre szánt terület kialakítása semmiképpen sem lenne szerencsés.

9.72 ERDŐTELEPÍTÉSRE ALKALMAS TERÜLETEK

Az erdőtelepítésre alkalmas területek övezetét az OTrT 2008-as módosítása vezette be térségi övezetként, ami azt jelenti, hogy az övezetet a megyei területrendezési terveknek kell kijelölnie. A megyei övezetek területi érintettségével kapcsolatban állásfoglalásra kötelezett államigazgatási szervek köréről szóló 282/2009. (XII.11.) Kormányrendelet azonban az övezetre vonatkozóan adatszolgáltatásra nem kötelez senkit. Ez jelentős mértékben nehezíti az övezet kijelölését, hiszen ezzel az OTrT és a vonatkozó kormányrendelet ágazati feladatot ruház át a megyei önkormányzatokra. Ezt legkésőbb a következő OTrT módosítása során feltétlenül felül kell vizsgálni, mert véleményünk szerint ágazati feladat a megyei önkormányzatokra nem ruházható át. Az illetékes erdészeti igazgatóság a megye területére vonatkozóan nem tudott adatszolgáltatást adni az erdőtelepítésre alkalmas területekről. Ebből az következik, hogy a részletes vizsgálaton alapuló felmérés a megyei önkormányzat feladata lenne, ami sem időben, sem pénzügyi keretekben nem fér a területrendezési terv folyamatába.

Az erdőtelepítésre alkalmas terület övezete tehát tervezői javaslat. Az övezet kijelölése az OTrT fogalom meghatározása alapján történt, amely szerint az övezetbe azok a többnyire gyenge

termőképeségű mezőgazdasági területek tartoznak, amelyeknél gazdasági, vidékfejlesztési, vagy környezetvédelmi szempontok indokolják az erdők létesítését, és azt természetvédelmi vagy termőhelyi okok nem zárják ki. A megye területén a térségi szerkezeti terv szerinti erdőgazdálkodási térség kiemelten a Homokhátság és a folyók nagyvízi medrének területén található. Így az erdőtelepítésre alkalmas területek is ezen térségekben koncentrálnak. Az övezet kijelölése során figyelembe vettük továbbá a hatályos településrendezési tervek erdőtelepítésre vonatkozó javaslatait. (pl. Szeged, Hódmezővásárhely, Szentes).

9.8 A TÁJRENDEZÉS EGYÉB SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEI

9.8.1 ÁRTÉRI TÁJGAZDÁLKODÁS TÉRSÉGE

Sajátos megyei övezetként jelöli ki a terv a Tisza, a Kőrös és a Maros hullámterét, a hullámtérhez szervesen kapcsolódó természetes és természetközeli területeket, holtágakat, továbbá ezen területekhez szervesen kapcsolódó és azokkal egy tájszerkezeti egységet képező térségeket.

A sajátos térség kijelölésének célja, hogy ezen összefüggő térségben a vízgazdálkodás (vízkárleharítás) az erdőgazdálkodás, környezetkímélő mezőgazdaság, és a turizmus tájvédelmi, természetvédelmi, ökológiai érdekekkel összehangolt komplex ártéri tájgazdálkodása alakuljon ki.

Olyan harmonikus területhasználati rendszer kialakítását kell megcélózni, amely a természeti értékek, ökológiai rendszerek védelmén és fejlesztésén túl az érintett térségek, települések környezetkímélő és a természeti erőforrásokat fenntartó gazdasági fejlesztésében is meghatározó szerepet tölthet be.

A térség területén a komplex tájfejlesztés célja a folyók vízminőségének védelme, az árvizek, a jég és a hordalék biztonságos levezetése mellett a vízi turizmus, az ökoturizmus fejlesztése, a többfunkciós erdőgazdálkodás ösztönzése. A környezetkímélő biogazdálkodás keretében fontos a gyepterületek fenntartása és extenzív hasznosítása, a történeti ártéri gyümölcsstermesztés megújítása, és a vizes élőhelyek, holtágak revitalizációja.

9.8.2 SZÉLERŐMŰ TELEPÍTÉS SZEMPONTJÁBÓL VIZSGÁLAT ALÁ VONHATÓ TERÜLET

A szélerőmű telepítéséhez igénybe vehető területek kijelölése során mindig konfliktust okoz a természet védelméről szóló törvény szerint különböző védettségű területek figyelembe vétele.

A terv sajátos megyei térségként jelöli azokat a területeket, ahol szélerőmű telepítése természetvédelmi, kulturális örökségvédelmi, tájképvédelmi szempontok figyelembe vételével nem támogatható, illetve jelöli azokat a térségeket is, ahol a szélerőmű elhelyezése vizsgálható.

A szélerőművek telepítésére vizsgálat alá vonható területből kizárja a terv:

- a települési térségeket,
- a védett természeti területeket,
- az országos ökológiai hálózat övezeteit,
- a Natura 2000 területeket,
- erdőterületeket,
- országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi területeket.

Az övezeti lehatárolás nem tartalmazza, de figyelembe kell venni továbbá a történeti település kijelölt településkép-védelmi területét, települési terület zajtól védendő területeit, repülőter és műszaki infrastruktúra hálózatok védőtávolságát.

Az övezet kijelölése során - a megyei terv léptéke miatt, és adatszolgáltatás hiányában - természetesen nem volt figyelembe vehető a védett területeken, ökológiai hálózaton, Natura 2000 területeken kívül eső védett és fokozottan védett élőlények élőhelye, a madár vonulási irányok, táplálékbázisok, továbbá védett területek védőövezete sem. Ezt minden esetben a szélerőmű konkrét települési helyére vonatkozóan kell részletesen vizsgálni.

9.9 TÁJRENDEZÉSI INTÉZKEDÉSEK

9.91 ORSZÁGOS GYÜMÖLCS TERMŐHELY KATASZTER ÁLTAL ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK

Az OTt 8.§ (2) bekezdése kimondja, hogy az Országos Gyümölcs Termőhely Kataszter I. és II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető.

Ennek a szabálynak a betartása a kataszter által érintett települések ismerete nélkül nehezen érvényesíthető. Az Állami Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutató- Fejlesztő Közhasznú Nonprofit Kft. adatszolgáltatása alapján a terv kijelölte azokat a településeket, ahol a gyümölcs termőhelyre vonatkozó szabályt figyelembe kell venni a településrendezési tervek készítése során.

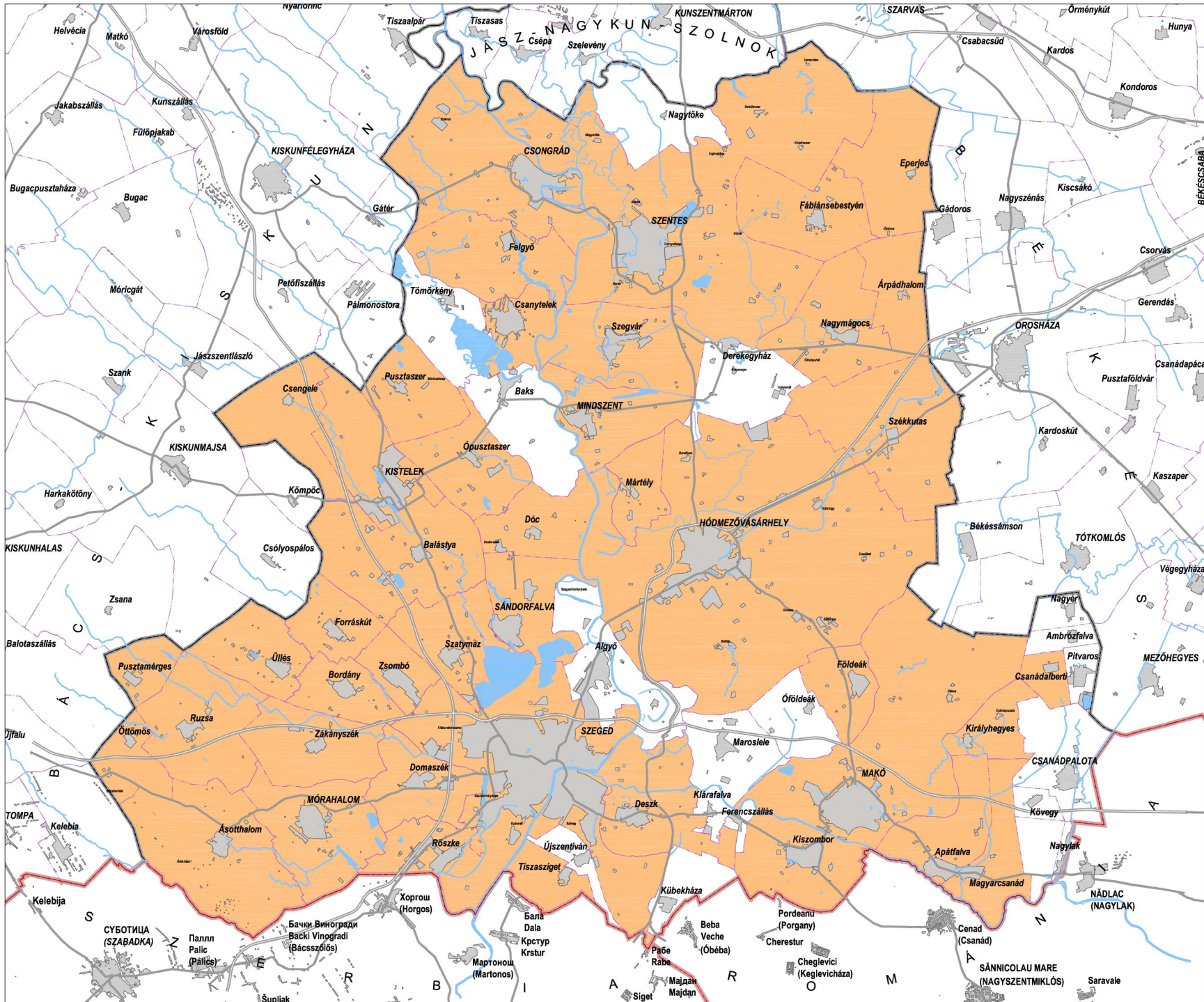
A törvényi előírás betartása az adatbeszerzés költségei miatt nehézségekbe ütközik. Problémát okoz továbbá, hogy a gyümölcskataszterre, a gyümölcskataszter által érintett településekre vonatkozó jogszabály nincs, így a településlista, illetve a kataszter nem tekinthető „hivatalosnak”.

A kataszter még a rendszerváltás előtt készült az akkori gyümölcsösök figyelembe vételével. Az adatbázis aktualizálása azóta nem történt meg. Ezért a megye érintett települései esetében a gyümölcs kataszterrel való érintettség a településfejlesztés gátja lehet. Véleményünk szerint a gyümölcskataszterre vonatkozó szabály az alkalmazás következményeinek átgondolása nélkül került az OTt-be, ezért javasoljuk annak kivételét a törvényből, vagy a korlátozást csak az I. gyümölcskataszteri területekre szűkíteni.

9.92 ORSZÁGOS SZŐLŐKATASZTER ÁLTAL ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK

Az OTt 8.§ (1) bekezdése szerint borvidéki település szőlő termőhelyi katasztere I-II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető. A megye a Csongrádi borvidék által érintett, amelynek borvidéki településeit a 127/2009. (IX.29.) FVM rendelet sorolja fel, és a terv ennek figyelembe vételével jelölte ki a szőlőkataszter által érintett településeket.

A borvidéki tájkarakter a megye homokhátsági területein (pl. Csongrád) meghatározó, így annak megőrzése az agrárgazdasági fejlesztés mellett a tájvédelem szempontjából is fontos. Problémát okoz azonban, hogy a gyümölcskataszterhez hasonlóan a szőlőkataszter kijelölése is a rendszerváltást megelőző időszakban történt. Átfogó felülvizsgálata annak ellenére sem történt meg, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás következményeként az ország szőlőterületeinek nagysága az EU által erősen behatárolt. Így a megye területén sem várható jelentős mértékű szőlőtelepítés. Az érintett települések alapján feltételezhető, hogy a meglévő szőlőterülethez képest aránytalanul sok a szőlőkataszterben nyilvántartott terület. Ezért feltétlenül fontos lenne a szőlőkataszter átfogó felülvizsgálata. Fontos lenne továbbá az OTt vonatkozó szabályának módosítása úgy, hogy a korlátozás csak az I. osztályú szőlőkataszteri területre vonatkozzon.

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

- Tájrendelési javaslat -

ORSZÁGOS GYÜMÖLCSTERMŐHELY KATASZTER ÁLTAL ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK

Országos Gyümölcstermőhely Kataszter által érintett települések

(forrás : Állami Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutató - Fejlesztő Közhaszú Nonprofit Kft.)

ALAPTÉRKÉPI JELEK

- Települési terület
- Megyehatár / Országghatár
- Települési közigazgatási határ
- Vízfelületek, vízfolyások
- Gyorsforgalmi út / Főút

Megbízó:
Csongrád Megyei Önkormányzat
Képviselője:
Magyar Anna, megyei közgyűlés elnöke
Palánkai Tibor, megyei főépítész

Generáltervező:
Város - Teampannon Kft.
Képviselője:
Koszorú Lajos, ügyvezető, TR 01-1346
Tervezők: Környezetterv Kft., Közlekedés Kft., Új-Lépték Bt.

Készítette:
Lázár Tibor, Környezetterv Kft. TR 01-5041

CSONGRÁD MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE - MÓDOSÍTÁS

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

- Tájrendelési javaslat -

SZŐLŐKATASZTER ÁLTAL ÉRINTETT BORVIDÉKI TELEPÜLÉS

- Borvidéki település (Csongrádi borvidék)
(forrás: 127/2009. (X.29.) FVM rendelet)
- Szőlő termőhelyi kataszteri III. osztályú terület
(forrás: Földmérési és Távérzékelési Intézet -
VINGIS adatszolgáltatása alapján)

ALAPTÉRKÉPI JELEK

- Települési terület
- Megyehatár / Országhatár
- Települési közigazgatási határ
- Vízfelületek, vízfolyások
- Gyorsforgalmi út / Főút

Megbízó:
Csongrád Megyei Önkormányzat

Képviselője:
Magyar Anna, megyei közgyűlés elnöke
Palánkai Tibor, megyei főépítész

Generáltervező:
Város - Teampannon Kft.

Képviselője:
Koszonú Lajos, ügyvezető, TR 01-1346

Tervezők: Környezetterv Kft., Közlekedés Kft., Új-Lépték Bt.

Készítette:
Lázár Tibor, Környezetterv Kft., TR 01-5041

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 km

észak

10. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG SZEMPONTJÁBÓL KIEMELTEN KEZELENDŐ TERÜLET

Az OTrT 2008-as módosítás vezette be a Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területek övezetét, melyet világörökség és világörökség-várományos terület vagy történeti települési terület övezetbe kell sorolni, továbbá az érintett települések közigazgatási területének megjelölésével kell meghatározni. A terv készítése során a tervezők áttekintették a megye építészeti, kulturális értékeit és felismerve ezek térségi jelentőségét, sajátos megyei térségeket állapítottak meg. Ennek megfelelően kerültek meghatározásra a megyei jelentőségű kulturális örökségvédelmi területek, a védendő szerkezettel rendelkező települések, továbbá értékes táji-települési elemként a szatymazi kultúrtáj.

Az **OTrT a következő településeket sorolta kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő övezetbe:** Csongrád, Hódmezővásárhely, Kiszombor, Makó, Ópusztaszer, Szeged, Szegvár és Szentes.

E települések értékei, a megye egészének műemlékei és régészeti lelőhelyei részletes bemutatásra kerültek a vizsgálatokban. Az országos védelem alatt álló műemlékek és régészeti lelőhelyek listái a vizsgálati anyag mellékleteként szerepelnek.

10.1 TÉRSÉGI ÖVEZETEK

10.11 VILÁGÖRÖKSÉG ÉS VILÁGÖRÖKSÉG-VÁROMÁNYOS TERÜLETEK

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal adatszolgáltatása alapján a megyében jelenleg nem található sem világörökségi, sem világörökség-várományos terület.

10.12 TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSI TERÜLET ÖVEZETE

Az OTrT fogalommagyarázata szerint „történeti települési terület: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe a védendő területegységek – különösen a történeti településközpontok, a történeti kertek, a jelentős régészeti lelőhelyek, az országos és helyi védelem alatt álló területek, valamint ezek környezete, védőövezetei – tartoznak.” Az övezettel érintett település településrendezési tervében meg kell határozni a településkép-védelmi terület határát, mely a védendő területegységeket (történeti településközpontot, történeti kertet, jelentős régészeti lelőhelyeket, országos- és helyi védett területeket) és ezek környezetét, védőövezetét foglalja magában. A készülő szabályozási tervben és helyi építési szabályzatban az új építmények illeszkedését biztosító, a történeti településkép fennmaradását és az értékőrző fejlesztést segítő előírásokat kell alkalmazni. A törvény előírja továbbá, hogy a település szerkezetét, településkarakterét megváltoztató, nagy kiterjedésű építmény elhelyezésére vonatkozó építési-műszaki tervhez látványtervet kell készíteni.

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal adatszolgáltatása alapján a következő települések tartoznak a történeti települések közé: Csongrád, Hódmezővásárhely, Kiszombor, Makó, Ópusztaszer, Szeged, Szegvár és Szentes.

Műemléki jelentőségű területek az övezetben:

- Csongrád: A belváros népi műemléki jelentőségű területe (műemléki törzsszáma: MJT 8699)
- Szeged belváros műemléki jelentőségű területe (MJT 11286)

Műemléki környezetek az övezetben:

(rendelettel kijelölt műemléki környezetek)

- **Csongrád:** r. k. templom műemléki környezete
- **Hódmezővásárhely:** Kossuth tér – A ref. ótemplom, a görög keleti templom és a belvárosi r.k. templom műemléki környezete (műemléki törzsszám: MK 9002); Kálvin János tér – A ref. újtemplom és a Kossuth Zsuzsa Gimnázium (Líceum) műemléki környezete (MK 10034)
- **Kiszombor:** Szent István tér – A középkori kerektemplom (rotunda) műemléki környezete (MK 9001)
- **Makó:** Kálvin tér – A református templom műemléki környezete (MK 9041); Széchenyi tér – A városháza műemléki környezete (MK 10031); Csanád vezér tér – A volt püspöki lak és kápolna műemléki környezete (MK 9042); Szent István tér – A r.k. plébániatemplom műemléki környezete (MK 9043)
- **Szeged:** Mátyás király tér – Az alsóvárosi r.k. templom és kolostor műemléki környezete (MK 10032); Munkácsy M. u. – A felsővárosi r.k. templom és kolostor műemléki környezete (MK 10033)
- **Szenties:** Kossuth tér – A ref. templom műemléki környezete (MK 9040)

A megyében **405 műemlék** található a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nyilvántartása szerint, melyek nagy része a történeti településeken lelhető fel. Említést érdemel – a teljesség igénye nélkül - Szegváron a volt *Károlyi kastély*, Szentesen a *Kosztia József múzeum (volt Károlyi kastély)*, Kiszomboron a volt *Rónay kastély* és volt *Rónay kúriák*, míg Hódmezővásárhelyen a *Károlyi kúria*. A felsoroltakon kívül számos *templom, szálló, kaszinó, lakóház, bérház, malom, magtár, istálló, egyéb mezőgazdasági épület, tanya, külterületi szobor* és néhány *ipari műemlék* alkotja a történeti települések épített értékeit.

A megyében lévő 20 db **kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhelyből** 18 db a történeti települési terület övezetbe sorolt településeken található.

10.2 SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK

10.21 VÉDENDŐ SZERKEZETŰ TELEPÜLÉSEK

Az OTRT új országos és megyei övezeteket vezetett be (világörökség-várományos terület és történeti település övezete), melyek keretében meghatározza a számottevő építészeti, településszerkezeti, táji, kulturális értékekkel bíró településeket. Csongrád megyében 8 db település került a törvény hatálya alá tartozó történeti települési terület térségi övezetbe. A vizsgálatok során világossá vált, hogy az országos övezetbe sorolt településeken, területeken túl, több olyan település rendelkezik térségi szempontból védendő szerkezettel, melyek egyaránt lehetnek a történelmi fejlődés során kialakult településszerkezetek, településkép és tájkép együttesen védendő értékei, vagy történelmi településközpontok. A megye és az érintett lakosság érdeke egyaránt, hogy ezek a rejtett értékek megőrződjenek az utókor számára, ezért a történeti településekhez hasonlóan javasolt e települések településrendezési terveiben is kijelölni a településkép-védelmi területeket, ahol olyan szabályokat indokolt meghatározni az épületek elhelyezésére és kialakítására a készülő, vagy módosítás alatt lévő településrendezési eszközökben, amelyek biztosítják az értékes épületállomány, településszerkezet, beépítési mód, utcakép, településkép értékőrző fejlődését, megújulását. **A megyében a következő települések rendelkeznek védendő településszerkezettel (a történeti települési terület övezetén kívül):**

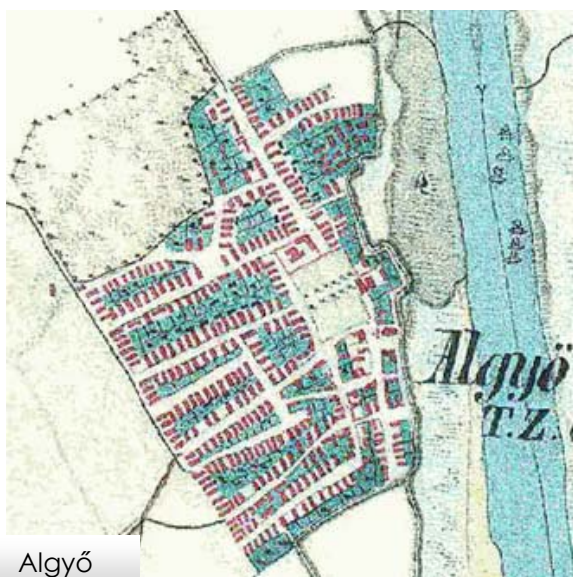
Algyő

Több, mint 1000 éves település, a honfoglaló magyarság 10. századi temetőjét tárták fel. Az 1879-es árvíz után újjáépült, egykori halmazos szerkezetét néhol még őrzik zegzugos utcák, szabálytalan alakú telkek. A folyóparti település főként nyugati és északi irányba bővült, szabályos tömbökkel.

Csanytelek

Árpád-korból ismert halászfalu, mely a tatárjáráskor elpusztult, fejlődése a 18. század derekán indult el ismét. Sajátos, csápos településszerkezetének morfológiai okai vannak, a szélfújta dűnéken épült házsorokat széles sávban mély fekvésű területek szabdalják. A mai napig

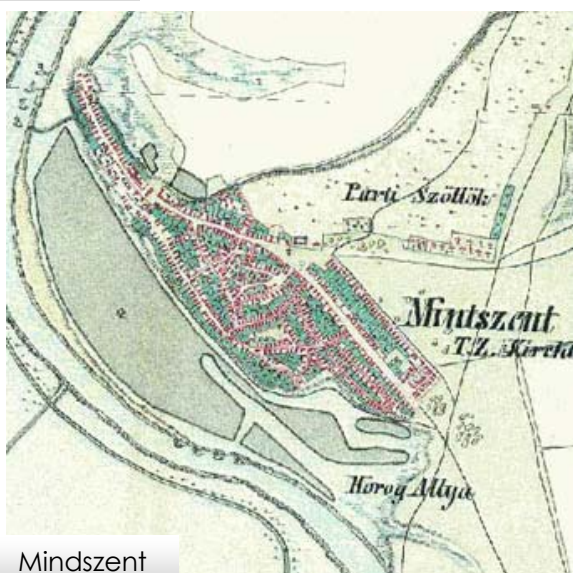
A települések szerkezete a *II. katonai felmérés* idején (XIX. század első fele):

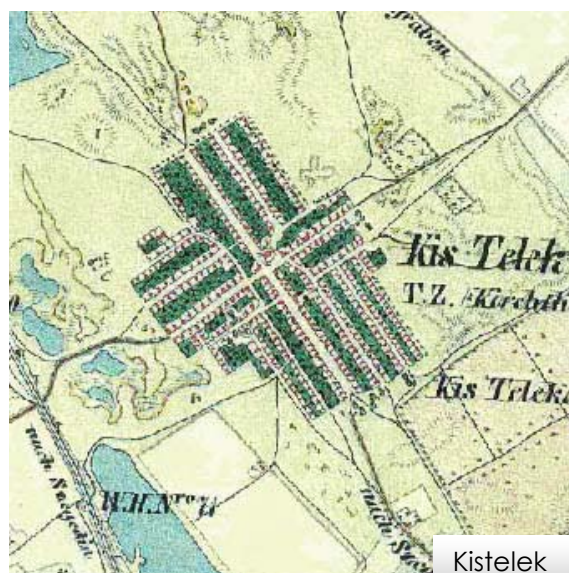
Algyő

Apátfalva

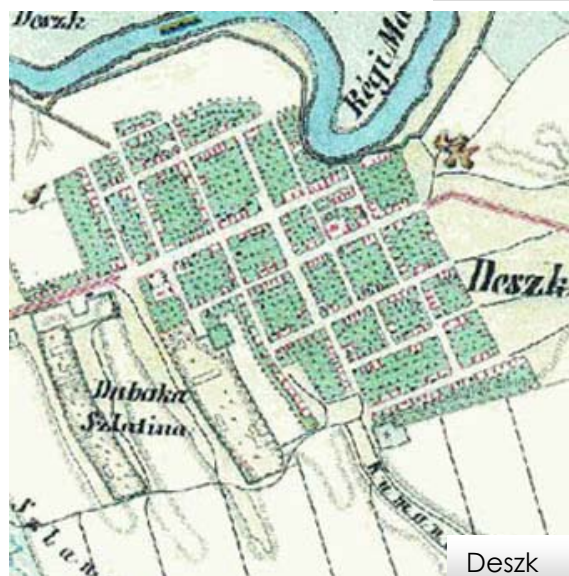
Mindszent

Kistélek

Csanytelek

Deszk

mezőgazdasági jellegű településen egykor dohánytermesztéssel foglalkoztak és legeltettek, ma hideg- ill. meleg fóliás zöldségtermesztés a jellemző.

Apátfalva

A XIV. századi forrásokban már említik a nevét, melyet a csanádi Boldogságos Szűz monostor apátja után kapott. Eredetileg folyam menti település, lakóházai kezdetben bokorformát öltöttek, később a maros kanyargását követve kígyóztak. A külső, szabályos részeket már a temesvári katonai hadmérnök tervezte. Műemléki védelem alatt áll a Nepomuki Szent János szobor és védőépítménye.

Mindszent

Mindszent városa a Tisza bal partján, a Kurca-torok közelében terül el. A korai időktől tiszai kompátkelőhely, első írásos emléke a XVI. századból való. Nevét a Mindenszentek tiszteletére épített templomáról kapta. Településmagja a halmazos településszerkezet szép példája, szélső utcája követi a folyó vonalát, belső részein kanyargós, zezugos utcák és szabálytalan tömbök őrzik a régi településformát. Később északi és keleti irányban szabályos tömbökkel bővült. Műemléki védelem alatt a r. k. templom és egy régi tanya (góré, istálló, tyúkól, népi lakóépület, nyári konyha, hombár) áll.

Deszk

A Marostól délre fekvő települést először a XV. század végén említik. A folyó menti utcák még többé-kevésbé követik annak vonalát, a délebbre eső tömbök már szabályos szerkezetűek. A török idejében – az alföldi települések többségéhez hasonlóan – elnéptelenedett, majd a XVIII. század második felében szerb határőr katonákat telepítettek be.

Kistelek

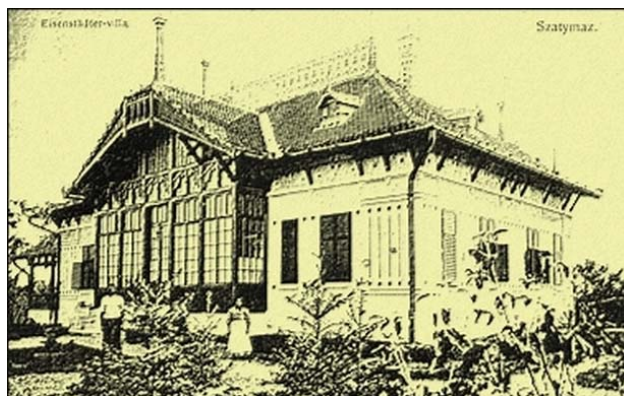
Kistelek puszta Szeged város birtoka volt, a XVIII. század végén központi utasításra választották le Szeged határából. A buda-szegedi és majsa-csongrádi utak kereszteződésében létesült település a XIX. század közepére kezdett benépesülni. Szerkezete erősen a központra szerveződött, mely a múlt században parasztpolgári házakkal és üzletekkel zárt sorúan beépült mezővárosi jelleget öltött, míg a külső tömbökben vert falú és vályogtéglából épült parasztházak domináltak. Római katolikus temploma műemléki védelem alatt áll.

Kübekháza

A XIX. század közepén a kincstár által elrendelt telepítés nyomán jött létre. A telepítési terv szerint katolikus magyarok költözhetek be, iskolát, kápolnát, plébániát építettek. A mértani pontosságú tömbökből és a súlypontban lévő főtérből álló település megőrizte 150 éves teleszerkezetét, azóta alig bővült.

10.22A SZATYMAZI KULTÚRTÁJ

Szatymaz község sokszínű népi építésze, gyümölcstermesztési hagyományai és táji jellege okán kiemelt figyelmet érdemel. A XVIII. században több szegedi földbirtokosnak volt állattartó szállása a szatymazi kaszálókon.

Eistadther villa

Söreghy Máttyás ügyvéd háza

A század végére számos gazda telepített szőlőt, azonban jelentősebb szőlőhegyek csak a XIX. század első évtizedeiben létesültek (pl. az Alpári és Neszúrjhegyi). Az 1880-as évektől a filoxérának ellenálló homoki szőlők felértékelődtek, ekkoriban egyre több szegedi polgár vásárolt Szatymazon szőlőt. A kiutazást könnyűvé tette a terület vasút menti elhelyezkedése. A század végére a szatymazi szőlőbirtok a szegediek közkedvelt üdülőhelyévé vált. A település népi építészete rendkívül sokszínű, kisparaszt tanyáin megtalálható az e tájon jellemző összes sárfalazat (hantfal, tutajfal, vert fal, vályogfal), míg az úri szőlőkben igényes kúriákat építettek a szegedi polgárok.

A szatymazi őszibarack országos hírű, a település a szatymazi termőtáj központja (Bordány, Zákányszék és Zsombó települések mellett). A gyümölcsstermesztési kultúra kiteljesedésében kulcsszerep jutott a XX. század eleji tanyasi oktatóknak, akik nemes szőlő-, és gyümölcsfajták oltásával és terjesztésével foglalkoztak.

11. HONVÉDELMI CÉLÚ TERÜLETEK

Az OTrT megkülönbözteti a Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület és a honvédelmi terület övezetét. Már a 2005-ben elfogadott megyei területrendezési terv is alkalmazta az övezetet, azonban a jogszabályi környezet megváltozása miatt csak e két övezet jelölhető a pontos területi kiterjedésével az övezeti tervlapon, de a katasztrófavédelmi területek már nem jelölhetők. Ennek megfelelően az övezeti tervlap teljes felülvizsgálatra szorult.

Országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelyben a Magyar Köztársaság védelmi képességeit alapvetően meghatározó, vagy a NATO-tagságból eredő, valamint a nemzetközi szerződéseiben vállalt köteleességek teljesítésére hivatott objektumok elhelyezésére szolgáló területek találhatóak.

Az OTrT Szentés és Hódmezővásárhely területét sorolta be az övezetbe, így a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása ellenére csak e településeken lévő objektumok telkei sorolhatók be ebbe az országos kategóriába. Azok az objektumok, melyek nem tartoznak az OTrT szerint meghatározott övezetbe, azok csak a „honvédelmi terület övezetébe” sorolható be. A megküldött adatok alapján az övezet a következő földrészleteket érinti:

Település		Objektum megnevezése	Obj. az.	HRSZ	Alátörés
Kiemelt fontosságú honvédelmi terület	Hódmezővásárhely	Zrínyi Miklós Laktanya és nőtlen tisztiszálló	8400010	5318	3
		Gyakorlótér	8400030	01957	4
				01959	10
				01961	6
				01967	1
				01970	
				01978	
				01980	
				01983	
				01984	6
	01985	1			
	01968				
	Gyakorlótér I.	8400070	02037	1	
	Szentés	Damjanich János Laktanya	1930020	0152	4
0152				2	
8287				2	
8287		11			
Elemi lőtér és "L" raktár és gyakorlótér		1930040	0166		
0170					
Komptár és vízigyakorló-tér	1930050	0133	3		
Honvédelmi terület	Sándorfalva	Gyakorlótér I-II.	2800010	0321	
				0302	
				0317	
				0319	
				0320	
				0322	
	Dóc	Hsz. lőtér	2870010	03	
				05	
	Szentés	Helyőrségi klub	1930080	26	2

A Honvédelmi Minisztérium ezen felül három helyszínt nevezett meg, melyeket a megyei területrendezési terv által kijelölhető honvédelmi terület övezetébe sorol. A hódmezővásárhelyi nőtlen tiszt szálló azonos helyrajzi számon van, mint a Zrínyi Miklós Laktanya. A területrendezési tervnek legfeljebb telekszintű lehatárolásra van lehetősége, ennél kisebb egység (pl. épület) ábrázolása az övezet 100.000-es léptéke miatt már nem alkalmazható. Ebből következően az 5318/3-as helyrajzi számú telek, mint kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület kerül ábrázolásra. Ugyanez vonatkozik a szentesi gyakorlótérre is.

A Magyar Honvédséget az adatszolgáltatástól eltérő övezeti lehatárolásában területrendezési tervezés szempontjából érdeksérelem nem éri, hiszen mindkét övezetre azonos előírás vonatkozik: a településeknek településszerkezeti tervük készítése során a kijelölt „kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület” és „honvédelmi terület” övezetét beépítésre szánt vagy beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület területfelhasználási egységbe kell sorolni.

12. TÉRSÉGI HULLADÉKLERAKÓ-HELY KIJELÖLÉSÉHEZ VIZSGÁLAT ALÁ VONHATÓ TERÜLET

Az övezet területe úgy került lehatárolásra, hogy az országos és térségi övezetek védelmi érdekeit a hulladéklerakó nem veszélyezteti. A potenciálisan vizsgálat alá vonható területeken térségi hulladéklerakó helyek kijelöléséhez minden esetben további részletes terület-alkalmassági vizsgálatok szükségesek. A hatályos megyei terv szerinti térségi hulladéklerakó-hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezetét felülvizsgálva megállapítható, hogy a vizsgálat alá vonható terület szinte ugyanazt a tiszántúli térséget érinti kisebb-nagyobb változásokkal. A korábbi 40 helyett már csak 32 települést érint a módosított övezet, melyek közül Maroslele, Nagymágocs és Árpádhalom területén történt jelentősebb változás. A felülvizsgált övezet területe újonnan érinti Algyő, Röske, Tiszasziget és Újszentiván területét, illetve már nem érinti Ambrózfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Dóc, Kírályhegyes, Klárafalva, Nagyér, Pítvaros, Pusztaszer, Tömörkény településeket. Az övezet az OTfT 22. § (2) bekezdése alapján és az új adatszolgáltatások figyelembe vételével került pontosításra az I. és II. osztályú szőlő termőhelyi kataszter területei¹, az ökológiai hálózat, a kiváló termőhelyi adottságú szántó, a rendszeresen belvízjárta terület, a nagyvízi meder, a kiemelt fontosságú honvédelmi terület és honvédelmi terület, a beépítésre szánt területek (települési térség) szempontjából. Tekintettel arra, hogy a kiváló termőhelyi adottságú gyümölcsös terület térinformatikai adatbázisa nem áll rendelkezésre, helyette a DTA50 alaptérkép meglévő gyümölcsös területei kerültek figyelembe vételre az övezet lehatárolásánál. Mivel közvetlenül az országhatár mentén is találhatóak vizsgálat alá vonható területek, ott 1 km-es sávot elhagytunk az övezetet érintően.

Az OTfT 22. § (2) bekezdésében szereplő előírásokon túl az övezet lehatárolásánál figyelembe lettek véve még az alábbi érzékeny területek is:

- országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi területek,
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterület,
- ártéri tájgazdálkodás térsége,
- védett természeti területek, Natura 2000 területek és Magas Természeti Értékű területek.

A térségi hulladéklerakó-hely kijelölésénél javasolt még figyelembe venni a következő települési szintű szempontokat is:

- történeti települési területek településkép-védelmi területét,
- lakott tanyák 1 km-es körzetét,
- műszaki infrastruktúra hálózatok védőtávolságát.

Az övezet tartalmazza a meglévő térségi hulladéklerakó-helyeket Szeged, Felgyő és Hódmezővásárhely területén. Szentes város területén a településszerkezeti terve szerint tartalmazza az övezet a meglévő és tervezett hulladékkezelő különleges területet.

Az 1. fejezet helyzetelemzés összefoglalásában olvasható a megyében kialakult 3 regionális hulladékgazdálkodási rendszer. A Felgyő, Szeged, Hódmezővásárhely területén található meglévő térségi hulladéklerakók 2019-2020-ig rendelkeznek működési engedéllyel.

¹ A FÖMI 2011. 12.15-i adatszolgáltatása: digitális állomány a Csongrád megyei I. és II/1 és II/2 osztályú szőlő termőhelyek, valamint az ezeken kívül eső, 1000 m²-t meghaladó területű, generalizált ültetvényterületek, amelyek a rendeletek szerint átmenetileg II/2 minőségi osztályba tartoznak.

13. A JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK ÖSSZEFOGLALÓ INDOKLÁSA

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, az ország területrendezési tervéről szóló 2003. évi XXVI. törvény, és a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről szóló, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet meghatározza a megyei területrendezési terv felépítését, ezen belül a jóváhagyandó munkarészeket. A Csongrád megyei Területrendezési Terv módosításának jóváhagyandó munkarészei az előbbi jogszabályokkal összhangban az alábbi elemekből épülnek fel:

1. Közgügyi rendelettel jóváhagyandó munkarészek:

- 1.1. Területrendezési szabályzat;
- 1.2. Térségi szerkezeti terv (a rendelet 1. melléklete)
- 1.3. Országos és térségi műszaki infrastruktúrahálózatok és egyedi építmények térbeli rendje (a rendelet 2. melléklete)
- 1.4. Országos és térségi övezetek (a rendelet 3. mellékletének 1-13. pontja)
- 1.5. A települések övezetekkel való érintettségét összefoglaló táblázat (a rendelet 4. melléklete)

2. Közgügyi határozattal jóváhagyandó munkarészek

- 2.1. A térségi szerkezetalakításra, továbbá az övezetekre és a sajátos megyei térségekre vonatkozó ajánlások (az Ajánlásokról szóló határozat);
- 2.2. Sajátos megyei térségek (az Ajánlásokról szóló határozat 2. mellékletének 1-9. pontja)
- 2.3. Települések sajátos megyei térségek általi érintettsége (az Ajánlásokról szóló határozat 2. melléklete);
- 2.4. Területrendezési tervvel kapcsolatos intézkedések (az Intézkedésekről szóló határozat);
- 2.5. Intézkedések térképi mellékletei (az Intézkedésekről szóló határozat 2. mellékletének 1-2. pontja);

13.1 RENDELETTEL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK ÖSSZEFOGLALÓ INDOKLÁSA

A **területrendezési szabályzat** az Országos Területrendezési Terv (továbbiakban OTrT) előírásainak alkalmazását foglalhatja magában.

A **rendelet 1. mellékletét képező térségi szerkezeti terv** az OTrT és a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet előírásainak megfelelően került kidolgozásra, beleértve a térképi jelkulcsrendszert. Az OTrT-vel való összhang számszerűsített igazolását a megalapozó munkarész tartalmazza.

A **rendelet 2. melléklete** az OTrT-vel összhangban, elkülönítve, táblázatos formában tartalmazza az országos és a térségi műszaki infrastruktúrahálózatok és egyedi építmények felsorolását. A táblázat csak az OTrT-vel összhangban jelölhet ki hálózati elemeket és egyedi építményeket, egyéb hálózati elemeket a határozattal jóváhagyandó intézkedési munkarész tartalmaz.

A **rendelet 3. mellékletének 1-13. pontja** az OTrT szerinti övezeteket tartalmazza. A térségi övezetek kijelölése a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelettel összhangban, illetve a 38/2009. (II.27.) kormányrendelet szerinti eljárásrend alapján megszerzett adatok figyelembevételével történt.

A **rendelet 4. melléklete tájékoztatást ad** települések övezetekkel való érintettségéről, az övezeti tervlapok léptékéből adódó esetleges jogbizonytalanság elkerülése érdekében.

A **térségi területfelhasználási kategóriák lehatárolása** (erdőgazdálkodási térség, mezőgazdasági térség, vegyes területfelhasználású térség, vízgazdálkodási térség) az OTrT alapján, a törvényben rögzített eltérési lehetőségek figyelembevételével történt. A térségi területfelhasználási kategóriák közül a mezőgazdasági, az erdőgazdálkodási és a vegyes területfelhasználású

térségi kategóriák egymás közötti arányának meghatározásában az OTt viszonylag nagy mozgásteret biztosít a megyének. Ez lehetőséget ad arra, hogy a megyében a települési térségek által nem érintett területek vonatkozásában kifejezésre juthasson a megye sajátos karakteréből következő szerkezetalakítási jövőkép. Ezt a lehetőséget a területrendezési terv messzemenően kihasználta: a racionális, fenntartható tájhasználat, a komplex tájgazdálkodás lehetősége érdekében pl. az erdő, a mezőgazdasági és a vegyes területfelhasználás arányát az OTt-hez képest jelentősen (de a törvény szabta kereteken belül) módosította, különös tekintettel a Homokhátság területén. Az eltérések részletes alátámasztása és az eltérés törvényességének igazolása a megalapozó munkarészekben található.

A települési térség lehatárolásában a hatályos településrendezési tervek irányadók, térségi szerkezetalakítási szempontok nem érvényesíthetők. A megyei tervek kidolgozása során bizonytalansági tényező, hogy e tervezéssel párhuzamosan is módosítják a települések rendezési tervét, azonban a megyei terv – az egyeztetési folyamatok eltérősége miatt - nem mindig tudja ezeket a változásokat követni. Ezt a bizonytalanságot az OTt fogalmaival, előírásaival összhangban lévő külön szabály szünteti meg. A településrendszer vonatkozásában a megyei területrendezési tervben nincs lehetőség tervezésre, szerkezetalakításra. A városias és hagyományosan vidéki települési térségeket egyrészt közigazgatási jogállásuk alapján kell lehatárolni, másrészt – összhangban az OTt-vel – a belterületek laksűrűsége (intenzitása) alapján.

Az **országos jelentőségű műszaki infrastruktúrahálózatok** (gyorsforgalmi út, főút) az OTt alapján kerültek kijelölésre, figyelembe véve a területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvényben foglalt szűkös eltérési lehetőségeket. Az eltérés szükségességét, valamint az eltérés mértékének törvényességét külön megalapozó fejezet tartalmazza. Az országos jelentőségű egyedi építmények az OTt-vel összhangban kerültek ábrázolásra.

A megye önálló döntési kompetenciája legjelentősebb mértékben a tartalmi rendeletben meghatározott **térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózat és egyedi építmények közül a mellékúthálózat-fejlesztés** vonatkozásában érvényesíthető: a térségi mellékutak kijelölésével a megye meghatározza, hogy a térség egésze szempontjából mely mellékutak kiemelt fejlesztését tartja szükségesnek. Sajátos ellentmondás ugyanakkor, hogy megvalósítására már gyakorlatilag nincsenek eszközei. Jelenleg közvetetten, a Dél-Alföldi régió regionális operatív programján keresztül lehet befolyásolni azt, hogy mely útvonalak élveznek prioritást – térségi szerepük okán – a fejlesztési források elosztása során.

A térségi mellékutak kijelölése az alábbi szempontok alapján történt:

1. A jelenleg is jelentős térségközi forgalmat bonyolító, de az OTt-ben főútként nem szerepeltetett meglévő útvonalak;
2. Hiányzó térségközi kapcsolatok pótlását szolgáló, de az OTt-ben főútként nem szereplő tervezett útvonalak;
3. A megye városainak hálózattá szerveződését, az együttműködést és a munkamegosztást elősegítő városközi – úthálózatnak az OTt-ben főútként nem szerepeltetett meglévő és tervezett elemei;
4. Meglévő főutaknak a térségfejlődés szempontjából szükségesnek tartott, de az OTt-ben nem szerepeltetett települési elkerülő szakaszai. Az intézkedésekről szóló határozat kezdeményezi, hogy az OTt következő módosítása során ezek az elkerülő szakaszok főútként kerüljenek bele az országos tervbe (lásd még: Határozattal jóváhagyandó munkarészek összefoglaló indoklása).
5. Az OTt-ben szerepeltetett olyan főutak alternatív nyomvonalának térségi jelentőségű mellékútként való kijelölése, melyek OTt szerinti nyomvonalával a megye nem ért egyet, ám a megyei alternatíva eltérése az OTt-től olyan mértékű, hogy annak főútként való kijelölése a törvénynek ellentmondana. Ebben az esetben a megyei terv az OTt szerinti nyomvonalat a törvényi rendelkezést tudomásul véve főútként, míg a megye által javasolt alternatív nyomvonalat térségi mellékútként tartalmazza, és az intézkedésekről szóló határozat kezdeményezi, hogy az OTt következő módosításakor az alternatív nyomvonalnak megfelelő főút kerüljön bele az országos tervbe (lásd még: Határozattal jóváhagyandó munkarészek összefoglaló indoklása).

Az **országos és térségi övezetek lehatárolásának** részletes alátámasztását az adott megalapozó munkarészek tartalmazzák. Az országos övezetek lehatárolása az OTrT alapján történt, mivel az NFGM véleménye szerint az OTrT kötelező az azt alkalmazó államigazgatási szervekre is (Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek, Országos jelentőségű tájképvédelmi terület, Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület, Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület, Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület, Együtt tervezhető térségek).

A térségi övezetek lehatárolása két módon történt. Amennyiben a 282/2009 (XII. 11.) Kormányrendelet 1. melléklete egyes övezetek esetén nevesíti az adatszolgáltatásra kötelezett államigazgatási szervet, ott az adott szerv adatszolgáltatása alapján kerültek lehatárolásra az övezetek (Magterület, Pufferterület, Ökológiai folyosó, Történeti település, Rendszeresen belvízjárta terület, Nagyvízi meder, Honvédelmi terület). Azon térségi övezetek esetén, ahol nem határoz meg e jogszabály adatszolgáltatási kötelezettséget, ott az adott OTrT fogalommagyarázatának figyelembevételével kerültek lehatárolásra az övezetek (Erdőtelepítésre alkalmas terület, Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő területek, Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület, Szélerózióknak kitett területek).

13.2 HATÁROZATTAL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK

A hatályos területrendezési terv határozattal jóváhagyott munkarészei ajánlásokat és intézkedéseket tartalmaztak. A hatályos terv intézkedéseit az ezekért felelős személyek, hivatali egységek végrehajtották. Az ajánlások teljesen új határozat formájában kerülnek megfogalmazásra, amit egyrészt az indokol, hogy az OTrT-ben szereplő térségi területfelhasználási egységek és övezetek változásai eleve igen komoly módosításokat igényelnek, másrészt a tervmódosítás új elemként ún. sajátos megyei térségeket és rájuk vonatkozó ajánlásokat is tartalmaz. A jelentősen megnövekedett tartalom megfelelő áttekinthetőségét biztosítja a korábbtól eltérő szerkesztés. A korábbi terv ajánlásaiból azon elemek, melyek mai is indokoltak és aktuálisak, pontosítva alkalmazásra kerülnek a módosított határozatban is.

AJÁNLÁSOK

Az ajánlások „kvázi szabályozásnak” tekintendők. Olyan szabályokat tartalmaznak ajánlásként megfogalmazva, melyekről a megye, ha módja lenne rá, rendeletet alkotna, ami azt jelentené, hogy ezeket minden településrendezési tervben kötelező lenne érvényesíteni. Jelenleg azonban erre nincs lehetősége: a törvényi keretek annyit tesznek lehetővé, hogy a megyei közgyűlés javasolja a településeknek, hogy érvényesítsék ezeket a „kvázi-szabályokat”.

Az ajánlásokon keresztül van lehetősége a megyének arra, hogy a településeket a térségi érdekek érvényesítésére ösztönözze (de nem kötelezheti őket). Jelenleg ugyan vannak olyan elképzelések, hogy az ajánlásokat a településrendezési terveikben érvényesítő önkormányzatok az uniós források megpályázása során bónuszpontot kapnak, ez azonban még nem kiforrott.

Az ajánlások munkarész több elemből tevődik össze. A szerkezetalakításra vonatkozó általános ajánlások az OTrT szerinti térségi területfelhasználási kategóriákra vonatkozóan fogalmazzak meg a térségi érdekeket kifejező ajánlás jellegű előírásokat. Ezek többsége a települések egyéni ambícióit tükröző, de térségi szinten irreális nagyságrendű fejlesztési területkínálat visszaszorítását, a társadalmi-gazdasági és környezeti fenntarthatóság elveinek érvényesítését, a területhasználat térségi összehangolásának ösztönzését szolgálja.

Az országos és térségi övezetekre vonatkozó ajánlások kiegészítik az OTrT vonatkozó szabályozását azokban az esetekben, ahol ezek a kiegészítések jelentősen növelik annak esélyét, hogy az övezeti kijelölés mögött álló országos jogalkotói szándék érvényesülni tudjon. Ezek a kiegészítések részben függetlenek a megyétől, az ország ugyanezen övezetbe sorolt bármely területén indokolt az érvényesítésük, másrészt a megye sajátos adottságainak megfelelő egyedi előírásokat tartalmaznak. Az OTrT következő módosítása alkalmával indokolt lenne vizsgálni az általános jellegű ajánlások törvénybe való beépítésének lehetőségét.

A sajátos megyei térségekről szóló ajánlások két részből állnak. Egyrészt a sajátos megyei térségek lehatárolását tartalmazó tervlapokból, másrészt a rájuk vonatkozó ajánlás jellegű előírásokból. A sajátos megyei térségek lehatárolását több eltérő szempont indokolta:

1. Elsősorban a területfejlesztés és a területrendezés közötti szakadék áthidalását szolgáló ún. **struktúraterv típusú** sajátos megyei térségek, illetve intézkedések által érintett térségek kijelölése. Ebbe a kategóriába tartoznak:

Településhálózat sajátos megyei térségei

- Településhálózati csomópont térsége;
- Térségi jelentőségű Tisza menti településpárok;
- A turizmusfejlesztés szempontjából jelentős célpontok;
- Örökségvédelem sajátos megyei térségei;
- Homokhátság komplex fejlesztési térség (intézkedéssel érintett sajátos megyei térség)

Környezeti és természeti erőforrás-gazdálkodás sajátos megyei térségei

- Ártéri tájgazdálkodás térsége
- Magas Természeti Értékű Területek
- Térségi jelentőségű árutermelő mezőgazdaság területe;
- Szélerőmű telepítés szempontjából vizsgálat alá vonható terület.

E sajátos megyei térségek lehatárolása és a vonatkozó ajánlások azt célozzák, hogy a megye területi struktúrája a társadalmi-gazdasági fejlesztési célok megvalósulását szolgálja. **Ennek lenne jó eszköze a jelenlegi hazai tervhierarchiából területi és települési szinten egyaránt hiányzó struktúraterv.** Ezek a tervlapok egyszerre szolgálnak fejlesztési és rendezési célokat. Egyrészt a fejlesztési források céltudatos koncentrálását, másrészt viszont a településrendezést orientálják: ott jelöljenek ki a települések gazdasági területeket, ott biztosítanak területet a turizmusfejlesztésnek, ahol a fejlesztés életszerű, fenntartható térstruktúrát eredményez, a települések közötti együttműködésre, munkamegosztásra épít. A struktúraterv típusú sajátos megyei térségek esetében kiemelendő a Tisza Vízyűjtő Programrégió Önkormányzati Társulás megbízásából elkészített **Tisza Stratégia megalapozása** c. tanulmánnyal való összhang, továbbá a Magas Természeti értékű területek esetében az **Új Magyarország Vidékfejlesztési Programmal** való összhang, végül a Homokhátság komplex fejlesztésére vonatkozó intézkedéssel érintett sajátos megyei térség esetében az **Országos Területfejlesztési Konceptióval** és a **„Homokhátság fenntartható fejlesztése – Előzetes Megvalósíthatósági tanulmány c. tervdokumentummal** való összhang

Az örökségvédelem sajátos megyei térségei kijelölésében a szabályozási orientáció dominánsabban van jelen, ugyanakkor elválaszthatatlan a gazdaság-, azon belül a turizmusfejlesztéstől. A térségi jelentőségű szántóföldi árutermelő mezőgazdaság térségeiben az eredményes gazdálkodáshoz szükséges infrastrukturális feltételek megteremtését, megfelelő birtoknagyság kialakulását ösztönző szabályozást javasolt a terv.

A struktúraterv típusú sajátos megyei térségekre vonatkozó ajánlások tartalmazzák a szükséges fogalmak definícióját, és ajánlásokat fogalmaznak meg az érintett települések településrendezési eszközeinek kidolgozásához.

A településhálózati csomóponti térség, a térségi jelentőségű Tisza menti településpárok, a védendő szerkezetű települések, és a térségi jelentőségű árutermelő mezőgazdasági területek térsége – struktúratervi szerepükön túl – **az OTRT hasonló tematikájú országos övezeteit térségi jelentőségű elemekkel történő kiegészítésnek is tekinthető.** A településhálózati csomóponti térség és a térségi jelentőségű Tisza menti településpárok az OTRT szerinti Együtt tervezhető térségeket, az Örökségvédelem sajátos megyei térségeinek lehatárolása a Történeti települési térségek övezetét egészíti ki sajátos megyei elemekkel. A térségi jelentőségű árutermelő mezőgazdasági területek térsége – figyelemmel a Termőföld védelméről szóló törvényre is – a Kiváló termőhelyi adottságú mezőgazdasági területek övezetét egészíti ki, az övezetből kihagyott olyan mezőgazdasági területek lehatárolásával, melyek adottságai (átlagosnál jobb termékenységük) alapján alkalmasak versenyképes intenzív mezőgazdasági tevékenység folytatására.

2. **Jogszabály alapú** sajátos megyei térségek

Ebbe a kategóriába tartoznak a *Környezeti és természeti erőforrás-gazdálkodás sajátos megyei térségei* közül

- Nitrátérzékeny területek.

Az ebbe a kategóriába tartozó sajátos megyei térségek **kizárólag jogszabályon alapuló lehatárolásokat tartalmaznak**. A jogszabályi alapú sajátos megyei térségekre vonatkozó **országos előírásokat akkor is érvényesíteni kell, ha a megyei terv ezeket a területeket nem jelöli ki sajátos megyei térségként**. A lehatárolás tehát az érintett települések figyelmét felhívja arra, hogy az adott kérdéssel, problémával foglalkozni kell a településrendezési eszközök megalkotása során.

3. **Jogszabály alapú, egyúttal jelentős fejlesztési összefüggésekkel bíró** sajátos megyei térségek

Ebbe a kategóriába tartoznak a *Természet és tájvédelem sajátos megyei térségei* közül

- Natura 2000 természet-megőrzési, illetve Natura 2000 madárvédelmi területek;

Ezen sajátos megyei térségek jogszabállyal, ill. minisztériumi programmal összhangban kerültek lehatárolásra, ugyanakkor nagyon fontos fejlesztési összefüggéseket tartalmaznak, hiszen a Natura 2000 területek vidékfejlesztési uniós források felhasználásának fontos célterületei. A vonatkozó ajánlások tehát, e térségek vonatkozásában is elsősorban **a fejlesztés és a településrendezési tervezés közötti összhang erősítését szolgálják**.

INTÉZKEDÉSEK

Az Intézkedések munkarész a megyei területrendezési tervben foglaltak érvényesítéséhez szükséges konkrét feladatokat jelöli ki. Közöttük külön csoportot alkotnak az OTRT következő módosításához megfogalmazott intézkedési javaslatok. Az Intézkedések munkarészhez két térképi melléklet tartozik, melyekhez hálózati elemekkel összefüggő, illetve területhez kötött intézkedési javaslatot tartalmaz a terv:

- Homokhátság Komplex Fejlesztési Programjával érintett térség
- Mellékút-hálózat fejlesztése.

ZÁRÓMEGJEGYZÉS

Több megyei terv egyeztetése során is kiderült, hogy sokszor zavart okoz mind az egyes övezetek (rendelettel jóváhagyott munkarész), mind a sajátos megyei térségek (határozattal jóváhagyandó munkarész) esetében a települési érintettség. Ott, ahol a megyei területrendezési terv a jogszabályi előírások, vagy adatszolgáltatási korlátok miatt települési érintettséget tartalmaz, sok település úgy értelmezi, hogy az övezetre vonatkozó korlátozás, a sajátos megyei térségre vonatkozó ajánlás jellegű előírás az egész közigazgatási területére vonatkozik. Ezúton is szükségesnek tartjuk felhívni a figyelmet a **települési érintettség és a területi érintettség közötti különbségre**. Azokban az esetekben, **ahol a megyei terv települési érintettséget tartalmaz, ott a településrendezési tervezés kötelező (vagy ajánlott) feladata a tényleges területi lehatárolás**, aminek eredménye lehet az, hogy a település területéből csak 1-2 hektárnyi területet érintenek a vonatkozó jogszabályok, vagyis a közigazgatási terület nagyságához képest elenyésző arányú érintettségről van szó.

A fentiekén kívül sokszor felmerülő probléma, hogy a **megyei területrendezési tervben nagyvízi meder övezetbe tartozó, de mezőgazdasági, vegyes területfelhasználású, vagy erdőgazdasági térségként szabályozott területeket a településrendezési tervekben vízgazdálkodási területként** kell szabályozni, ami problémát okozhat az MTrT-nek való megfelelés igazolásakor. A megye

területrendezési tervének módosítása ezt a problémát az **ún. másodlagos területfelhasználás alkalmazására vonatkozó ajánlással** segíti megoldani. A másodlagos területfelhasználás létjogosultságát számos, állami főépítések által is jóváhagyott településrendezési terv (pl. Csongrád város), illetve a korábbi években keletkezett minisztériumi állásfoglalás is igazolja. A másodlagos területfelhasználás alkalmazása teszi lehetővé, hogy szélérómű parkot mezőgazdasági területen is lehessen telepíteni, nem indokolt a területet különleges települési területfelhasználási egységbe átsorolni.

A **régészeti érdekelttségű területek országos összehasonlításban elképesztően magas száma** és nagy sűrűsége a megyében az ország kulturális kincsekben való gazdagsága és múltjának megismerése szempontjából kedvező. Az ehhez kapcsolódó jogszabályi előírásoknak való megfelelés azonban sok esetben igen komoly terhet ró a fejleszteni szándékozó vállalkozókra, befektetőkre, amely nem egyszer a szándék feladásához vezet a fejlesztések vonatkozásában egyébként sem igazán elkényeztetett megyében. A régészeti érdekelttségű területeknek ez a rendkívül magas száma felveti a nyilvántartás megalapozottságával, de legalábbis az ezzel kapcsolatos kötelezettségek ár-érték aránya indokoltságával kapcsolatos kételyeket. Megkérdőjelezhető e költségeknek az amúgy is jelentős lemaradásokkal küzdő térségek fejlesztőire, közvetett hatásaiban pedig önkormányzataira való terhelése.

14. AZ ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERV ÉS A MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV MÓDOSÍTÁSA ÖSSZHANGJÁNAK IGAZOLÁSA

A 218/2009. (X. 6.) Kormányrendelet 7. melléklete szerint a javaslattevő fázis megalapozó munkarészeinek tartalmaznia kell a tervező igazoló számítását arról, hogy a területrendezési terv összhangban van területfejlesztéssel és a területrendezéssel szóló 1996. évi XXI. törvény 23/A § (1) bekezdés b) pontjában és 23/A § (4) bekezdésben foglaltakkal.

23/A § (1) b) az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatoknak a tervezési területre vetített hossza legfeljebb +/-10%-kal térhet el az Országos Területrendezési Terv szerkezeti tervében (2. számú rajzi mellékletében) ábrázolt nyomvonal-változattól, kivéve, ha a területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat alapján lefolytatott területrendezési hatósági eljárás szerint nagyobb eltérés indokolt;

23/A § (4) Az országos terület-felhasználási kategóriákra vonatkozó szabályoknak a kiemelt térség vagy a megye területére vetítve, a kiemelt térségi és megyei terület-felhasználási szabályoknak a település közigazgatási területére vetítve kell teljesülnie.

Az országos területfelhasználási kategóriákra vonatkozó előírásokat az OTt 6.§ (1) bekezdése tartalmazza:

6. § (1) Az országos területfelhasználási kategóriákon belül a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:

- az erdőgazdálkodási térséget legalább 75%-ban erdőgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részén - a városi ranggal rendelkező települések kivételével - városias települési térség nem jelölhető ki;
- a mezőgazdasági térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részén - a városi ranggal rendelkező települések kivételével - városias települési térség nem jelölhető ki;
- a vegyes területfelhasználású térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy vegyes területfelhasználású térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részén - a városi ranggal rendelkező települések kivételével - városias települési térség nem jelölhető ki;
- a települési térséget legalább 75%-ban városias és hagyományosan vidéki települési térség kategóriába kell sorolni;
- a vízgazdálkodási térséget legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részén városias települési térség nem jelölhető ki;
- az építmények által igénybe vett térség más térségi területfelhasználási kategóriába nem sorolható.

14.1 A TÉRSÉGI TERÜLETFELHASZNÁLÁS ÖSSZHANGJA

Térségi terület-felhasználási kategória	Ország Szerkezeti Terve szerinti terület (ha)	Megyei térségi szerkezeti terv szerinti terület (ha)	Az OTt-hez viszonyított megyei tervi terület aránya (%)
Erdőgazdálkodási térség	79710	60259	75,60
Vegyes terület-felhasználású térség	37120	90833	244,70
Települési térség (Szeged, Hódmezővásárhely, Makó, Szentés)	13830	15005	108,5

Térségi terület-felhasználási kategória	Ország Szerkezeti Terve szerinti terület (ha)	Megyei térségi szerkezeti terv szerinti terület (ha)	Az OTrT-hez viszonyított megyei tervi terület aránya (%)
Vízgyűjtőterületi térség	8070	8955	110,9
Mezőgazdasági térség	287460	251167	87,3

Az erdőgazdálkodási térség területét tudatosan csökkentettük az OTrT által megengedett mértékben, mivel az Ország Szerkezeti Terve a Homokhátság területén túlzó mértékben jelölte ki az erdőgazdálkodási térséget. A megyei terv távlatában a Homokhátság területének ilyen mértékben történő erdősfítése nem reális cél.

Az erdőfejlesztés lehetőségét, illetve a homokhátsági települések természeti adottságokhoz és a gazdaságtörténeti hagyományokhoz igazodó településfejlesztésének lehetőségét egyaránt biztosítja a vegyes terület-felhasználású térség összefüggő területének kijelölése meghatározóan a Homokhátság, továbbá a folyók közvetlen térségében.

Az OTrT által kijelölt vegyes terület-felhasználású térség területéhez képest tehát a terv jóval nagyobb területet jelölt ki ezen térségi terület-felhasználási kategóriában.

A mezőgazdasági térség csökkenése a vegyes területek kijelölése miatt csökkent. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a megye gazdaságában, tájgazdálkodásában meghatározó mezőgazdasági termelés, illetve mezőgazdasági tájhasználat nagyságrendekkel csökkenne. A vegyes terület-felhasználású térségen belül ugyanis a termőhelyi adottságokhoz igazodó racionális mezőgazdasági hasznosítás megtartható.

A települési térség OTrT által kijelölt területe és a megye módosított térségi szerkezeti terv által kijelölt települési térségek közötti összehasonlító értékelés csak Szeged, Hódmezővásárhely, Makó, Szentés esetében végezhető el, mert a többi települést az OTrT szimbólummal jelöli. Az OTrT által kijelölt települési térséget a megyei tervnek legalább 75%-ban kellene városias települési térségbe sorolnia. A terv a hatályos településrendezési tervekkel összhangban az OTrT-hez képest csak kis mértékben növelt települési térséget jelölt ki.

A vízgyűjtőterületi térség területébe az állóvizet és a területtel számítható folyóvizet (Tisza, Kőrös, Maros) számítottuk, a kisebb vízfolyások, csatornák területét nem. Ennek egyrészt az az oka, hogy az OTrT jóval kevesebb vízfolyást jelöl, mint a megyei terv, másrészt nem a valós vízmeder területét ábrázolja.

A vízgyűjtőterületi térség lehatárolása során légi fotók valamint településrendezési tervek alapján megvizsgáltuk az OTrT által jelzett vízgyűjtőterületi térséget. Azok a tavak, melyeket a településrendezési terv nem sorolt vízgyűjtőterületi térségbe, és a légi fotók alapján sem beazonosíthatók, a vízgyűjtőterületi térségből töröltük. Ugyanakkor azokat az állóvizet, melyeket a településrendezési terv vízgyűjtőterületi területként ábrázol, és légi fotók alapján is beazonosítható, a megyei tervben vízgyűjtőterületi térségként jelöltük. Ezzel az állóvizet szempontjából összhang valósult meg az OTrT, a megyei területrendezési terv és a településrendezési tervek elhatárolásai között. Az állóvizet lehatárolásának eltérősége az alapként használt DTA-50-es alaptérkép készítésének és frissítésének módjából adódik.

14.2 VONALAS ELEMEL ÖSSZHANGJA

A Területfejlesztésről és területrendezéséről szóló 1996. évi XXI. Törvény 23. §/A. § b) bekezdése alapján az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatoknak (azaz a vonalas elemeknek) a tervezési területre vetített hossza legfeljebb +/- 10%-kal térhet el az Országos Területrendezési Terv szerkezeti tervében ábrázolt nyomvonalváltozattól, kivéve, ha a területi (környezeti,

társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat alapján lefolytatott területrendezési hatósági eljárás szerint nagyobb eltérés indokolt. A vonalas elemek összhangját a következő táblázat igazolja.

Nyomvonalas elem megnevezése	OTRT szerint	Megyei terven	Eltérés
Tervezett közúti közlekedési elemek			
M9	33,3	31,5	-5,4%
M47	52,2	48,3	-7,4 %
43. sz. főút (tervezett elkerülővel)	62,7	62,8	+0,1%
45. sz. főút (tervezett elkerülővel)	41,3	37,5	-9,2%
451. sz. főút (elkerülővel)	29,0	30,9	+6,5%
55.sz.főút (tervezett elkerülővel)	36,0	36,8	+2,2%
Hódmezővásárhely – Kübekháza térsége (Szerbia/Románia) (Bánáti főút) új főúti kapcsolat	33,7	33,4	-0,9%
(Soltvadkert (53. sz. főút) – Kiskunmajsa) – Kistelek – Mindszent – Derekegyház – Szegvár (45. sz. főút) – Nagymágocs – (Orosháza (47. sz. főút) új főúti kapcsolat	60,2	61,1	+1,5%
Vasútvonalak			
Tervezett nagysebességű vasút	78,4	78,1	-0,4%

A táblázatban szereplő nyomvonalas elemek kis mértékben eltérnek az OTRT-ben szereplő nyomvonalváltozattól, ugyanakkor a Tft Tv-ben rögzített 10%-os eltérést a nyomvonalak nem haladják meg. **Az OTRT és MTRT közötti összhang biztosított.**

Az M9 gyorsforgalmi út nyomvonalát a hatályos megyei tervnek megfelelően tünteti fel a módosítás is, mely kis mértékben eltér az OTRT-ben ábrázolt nyomvonalától (főként Domaszék és Zákányszék térségében). Ez a nyomvonal az érintett településekkel korábban már leegyeztetett nyomvonalterven alapul.

Az M47 gyorsforgalmi út nyomvonalát- az OTRT-től eltérően - a 47. sz. főúttól elkülönülten ábrázolja a terv, mely a korábban készült nyomvonalváltozatokat veszi figyelembe. Bár az M43-as autópályába történő becsatlakozását a Tiszántúlon ábrázolja a terv (egy szakaszán a Bánáti főúttal párhuzamosan), az összhangban van az OTRT-vel, mind a nyomvonal hosszát, mind az érintett települést tekintve (Algyő térsége).

A 43., 45., 451., 55. sz. főutak mentén az OTRT településelkerülőket tervezett be. Az elkerülők megyei tervbe történő beépítésénél figyelembe vettük a településrendezési tervben szereplő elkerülő nyomvonalakat, így pontosítva az OTRT ábrázolását. A további főutak elkerülőinek nyomvonala megegyezik az OTRT-ben ábrázolt nyomvonallal.

A Kiskunmajsa-Kistelek-Mindszent-Derekegyház-Nagymágocs úton az OTRT Derekegyház, Mindszent és Kistelek elkerülését nem tartalmazza, ugyanakkor a megyei terv – figyelembe véve a hatályos településszerkezeti terveket – ezeket az elkerülőket betervezte, mely alapján kisebb eltérés adódott.

A „Bánáti főút” nyomvonalát az OTRT a meglévő utak nyomvonalán tüntette fel. Deszk és Kübekháza közötti szakaszán korrigálásra került az ökológiai hálózat, és az összefüggő erdőgazdálkodási térség miatt. A Bánáti főút M47-tel párhuzamos északi szakaszát is ábrázolja a terv az OTRT-vel való összhang biztosítása érdekében.

A nagysebességű vasút nyomvonala kis mértékben korrigálásra került Szatymaz és Röske térségében (a megfelelő határátlépés érdekében a meglévő vasútvonalhoz igazítva), ami szintén összhangban van az OTRT-vel.

A táblázatban fel nem sorolt további nyomvonalas elemek (gyorsforgalmi utak (M5), főutak (pl. 5., 47., 431. sz. főút), vasútvonalak, országos jelentőségű kerékpárutak, nemzetközi és hazai szénhidrogén-szállító vezetékek, 220, 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme) az OTRT-ben ábrázolt nyomvonallal megegyező nyomvonalon kerültek ábrázolásra a megyei területrendezési terven. **Így e nyomvonalas elemek ábrázolása is összhangban van az OTRT-ben jelölt nyomvonallal.**

15. TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT¹

15.1 BEVEZETÉS, MÓDSZERTAN

Évezredekken keresztül a táji környezet és az éghajlat alapvetően meghatározta a benne élő ember létfenntartását és életmódját. A technika fejlődésével, a termelés és a társadalom modernizációjával bekövetkező változások, a természetet, mint az embert befogadó környezetet, passzív szerepbe kényszerítették. A településformák és települési módok (az urbanizáció) legújabb kori változásai, az energiaforrások pazarló felhasználása, a fogyasztói társadalom önmagát hatványozó működése mind-mind a környezet pusztításának irányába halad. Az emberi beavatkozástól mentes, természetes táj vésszes zsugorodása, a természeti környezet korlátozás nélküli kizsákmányolása, tudatos fékező szándék hiányában rövid történelmi távon súlyosan vissza fog hatni. Igaz ez világméreteken és az egyes települések szintjén egyaránt.

A területrendezési terv célja és feladata a terület-felhasználás szabályozása a terv szintjének megfelelő területi egység határain belül. Jelen esetben **a megyei területrendezési terv területhasználatra vonatkozó előírásai hivatottak arra, hogy a tudatos tájhasználat és a szükséges önkorlátozás érvényesülését biztosítsák** annak érdekében, hogy ember és környezete hosszútávon fenntartható egyensúlyba kerüljön. A területrendezési terv általános és legfontosabb célja, hogy hosszú távra biztosítsa a megye, illetve annak települései számára az optimális fejlődés területhasználati kereteit a jövőben, illetve az adottságokkal való gazdálkodás fenntartható lehetőségét.

Csongrád megye számára a magyar történelem legújabb kori eseményei közül a Tisza folyó XIX. századi szabályozása okozta a legjelentősebb léptékű területi beavatkozásokat: „A Tisza és mellékfolyóinak szabályozása nyomán a folyó természete megváltozott, s ez a változás előre nem látható következményekkel járt. A folyó megrövidült, esése megnőtt, emiatt nőtt a Tisza által szállított hordalék mennyisége is: a folyó vize zavarosabbá vált. Jelentősen nőtt az évi vízszint-ingadozás. A Közép-Tiszán a folyó maximális vízállása 2–3,5 méterrel megemelkedett, a kisvízszint 2–2,5 méterrel alacsonyabb lett. A Tisza-szabályozás úttörői nem számoltak azzal, hogy más a folyó természete a Tokaj feletti szakaszon és más Szolnok, de főként Szeged alatt. Ennek következtében a Felső-Tiszán gyorsan leszaladó árhullámok megrekedtek a Közép-Tiszán, s ott egymásra torlódtak. E tényezők együttes hatására 1876 és 1895 között a Tisza és mellékfolyóinak völgyében minden korábbinál nagyobb árvizek söpörtek végig, s nem egy esetben az ár addig nem veszélyeztetett területeket is elért. Az árvízszint magassága Szegednél 1855–1970 között a következően alakult: 1855: 687 cm, 1860: 670 cm, 1867: 722 cm, 1876: 786 cm, 1879: 806 cm, 1881: 845 cm, 1888: 847 cm, 1895: 884 cm, 1919: 916 cm, 1932: 923 cm, 1970: 961 cm. ... A szabályozás kezdeti évtizedeiben nem számoltak azzal sem, hogy a töltések akadályozzák a bennük felgyülemlt csapadék és a feltörő belvizek lehúzóását a folyómederbe. Így a mélyebben fekvő területek elvizesedtek. Emiatt az ármentesítő társaságoknak újabb feladatot kellett programjukba iktatni: a belvízmentesítést. A Tisza völgyében 1919-ig összesen 12 477 km belvízcsatorna készült el.”²

A huszadik század során a birtokrendszer többszöri átalakulása – nagybirtok, földosztás, termelőszövetkezetek, kárpótlás – szintén próbára tette a megye agrárnépességének alkalmazkodó képességét.

A jó minőségű termőföldnek és a kedvező éghajlatnak köszönhetően Csongrád megye átlag feletti mezőgazdasági potenciállal rendelkezik. A vetésszerkezeten belül meghatározó volt és maradt a gabonatermesztés súlya (60-70 százalék körüli). A vöröshagyma, a fűszerpaprika-, a gyökérezöldség, és a fokhagymatermelés terén az országos termelés felét a megye tájkerzetei

¹ A fejezet környezeti hatásvizsgálati részét 2/2005. (I.11.) kormányrendelet szerinti környezet értékelés tartalmazza

² www.tankonyvtar.hu/historia-1987-02/historia-1987-02-tisza

(Makó, Szeged) adják. A fóliás növénytermesztés terén élenjárnak a Csongrád megyei gazdálkodók.

A környezeti-társadalmi-gazdasági hatásvizsgálat bevezetőjében fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy „A megyei területrendezési terv – rendeltetésénél fogva – nem pusztán a települési önkormányzatok által elfogadott rendezési tervek mechanikus összegzése, s nem is válhat azzá. Ennek az oka, hogy a természetföldrajzi adottságok (pl. folyók, tavak, hegyek) nem igazodnak a közigazgatási határokhoz. Hasonló a helyzet a nyomvonalas létesítményekkel (utakkal, vasutakkal stb.), valamint a természetvédelmi területekkel és más közérdekből jogi védelem alá helyezett térségekkel, s végül, de nem utolsó sorban a megye területén belül el kell helyezni olyan létesítményeket (pl. szennyvíztisztító telepeket, hulladéklerakó helyeket, esetleg veszélyeshulladék-ártalmatlanító műveket), amelyek nélkülözhetetlenek ugyan a települések számára, de egyetlen település sem mutat készséget e létesítmények fogadására.” (3/1997 (I.22.) AB határozat).

A területi hierarchiában elfoglalt helyzeténél fogva a megyei területrendezési terv az országos terv és a települési tervek között teremt összhangot, valamint az egyes ágazati törvények és rendeletek terület-felhasználást érintő vonatkozásait kell(ene) integrálnia. A megyei léptékű terület-felhasználási érdekek érvényesülését korlátozza a törvényi kötelezettség, miszerint **az OTRT-től eltérő övezeti szabályozás nem alkalmazható**. Megyei rendeletalkotás hiányában, pusztán ajánlások és irányelvek megfogalmazásával szükségképpen kevésbé biztosítható a területi folyamatok irányítása és koordinációja megyei szinten.

A területrendezési terv műfajából következik, hogy hosszú távra tekint, tehát a hosszútávon elérhető célok irányába tereli a folyamatokat és a hosszútávon érvényesítendő érdekek horizontján fejt ki hatását. Ebből következik, hogy gyakran összeütközésbe kerül a rövid távú érdekekkel.

Másik sajátos dimenziója a területi és társadalmi lépték nagyságrendje. A megyei területrendezés a **lokális és az egyéni érdekek szintje fölött, sok esetben látszólag azok ellenére** fejt ki hatását, de valójában a nagyobb közösség átfogó érdekeinek, fenntartható létfeltételeinek biztosítására irányul.

A területrendezési terv hatásmechanizmusának kifejtése előtt szükséges néhány általános ténytet lezögezni:

- A hosszú távú célok gyakran ütköznek rövid távú érdekekbe.
- Az ösztársadalmi- és közérdekek gyakran ütköznek a helyi, illetve az egyéni érdekekkel.
- A környezet megóvása gyakran ütközik gazdasági érdekekbe.
- A hosszú távú célok következetes megvalósításával a rövid távú érdekellentétek elsimulnak.

A táj- és területhasználatot akár pontszerűen megváltoztató (konkrét beruházások), akár folyamatában kormányozó (területrendezési terv) beavatkozások, egymástól erősen **eltérő előjelű hatásokat válthatnak ki**. E hatásokat *többféle dimenzió* mentén írhatjuk le:

1. érdekszintek: egyéni, helyi (állandó lakosok, üdülő tulajdonosok, ingázók, turisták), térségi (kistérségi, regionális), országos, nemzetközi (globális)
2. érdektípusok: ökológiai, gazdasági (egyéni, ágazati), társadalmi
3. időhorizont: rövid távú és hosszú távú

A területrendezéssel összefüggő szempontok rendszerezése a hatásvizsgálati elemzéshez

Érdekszint Időhorizont	Mi az érdeke? (ökológia-környezet-társadalom-gazdaság)	Érdekérvényesítés eszköze
Egyéni Rövidtáv	magas jövedelem	munkahely, nyereséges vállalkozás
Hosszútáv	biztos egzisztencia, egészséges környezet	előnyös munkaerő piaci pozíció (képzés), egészséges életmód
Helyi Rövidtáv	költségvetés kiegyensúlyozása	pl. önkormányzati területek értékesítése
Hosszútáv	stabil helyi társadalom és gazdaság; vonzó, egészséges környezet, tudatos településfejlesztés	környezettudatos beavatkozás, helyi szabályozási terv következetes betartása

Érdekszint Időhorizont	Mi az érdeke? (ökológia-környezet- társadalom-gazdaság)	Érdekérvényesítés eszköze
Térségi Rövidtáv	Központi források elérése	települések társulása/szövetsége
Hosszútáv	gazdasági eltartó erő növelése, fenntartható fejlődés biztosítása	térségi adottságok (környezeti-társadalmi-gazdasági) egyesítése, ökológiai egyensúly védelme (Területrendezési Terv)
Országos Rövidtáv	Gazdasági egyensúly megteremtése	költségvetési „nadrágszj” politika
Hosszútáv	életminőség általános emelkedése, ökológiai egyensúly fenntartása	kormányprogram, parlamenti törvényalkotás
Globális Rövidtáv	globális méretű konfliktusok és katasztrófák elhárítása	nemzetközi együttműködés és egyezmények
Hosszútáv	a Föld biológiai fajfenntartó képességének megőrzése = fenntartható fejlesztés	nemzetközi szervezetek és egyezmények

A megyei területrendezési terv hatásmechanizmusa a táblázaton belül szürkével kiemelt síkokon mozog.

A megyei terv eszközrendszere direkt módon a **területhasználat és a kapcsolati hálózat lehetséges formáit képes befolyásolni**. Ezáltal a környezet minőségére van elsősorban befolyása, míg a társadalmi és gazdasági következményekre közvetett ráhatással bír.

Az OTrT alapján készített tervben a tervezők igyekeznek a védelmi és a funkcionális területhasználat összehangolására. Az OTrT-ben meghatározott övezetek lehatárolásán túl, **sajátos megyei térségeket határol le a terv, az egyes térségek speciális védelmi – funkcionális szerepköre alapján**. A sajátos megyei térségek csak a területrendezési irányelvekről, ajánlásokról és intézkedésekről szóló határozatban szerepelnek. A sajátos megyei térségek területén a határozatban megfogalmazott ajánlások és intézkedések az adottságokhoz igazodó fejlesztési lehetőségeket biztosítanak.

A Csongrád megyei területrendezési terv célja az alábbi - egymással részben összefüggő – főbb területi folyamatok kezelése:

- közlekedési hálózat fejlesztése: új átkelőhelyek a folyókon; gyorsforgalmi és térségi jelentőségű utak kijelölése; kelet-nyugat irányú kapcsolatok fejlesztése, új határátkelők kijelölése;
- A jó termőtalaj és a domináns szántóföldi kultúrák védelme; termálvízvagyon és védett természeti értékek idegenforgalmi hasznosításának biztosítása; a komplex tájgazdálkodás keretében fejlesztendő térségek lehatárolása;
- Ipari Parkok illetve logisztikai központok által érintett térségek/települések területpazarló, természetes környezetet károsító területfejlesztési gyakorlatának kanalizálása;
- A turisztikai szempontból kiemelt térségek, illetve központok fejlesztésének elősegítése.

Összességében a megyei terv a rendelkezésre álló eszközökkel a rövidtávú társadalmi-gazdasági érdekek érvényesítésének túlsúlyát igyekszik ellensúlyozni a komplex hosszabb távú ökológiai prioritások következetes képviselése révén. E szempontok előtérbe helyezése hosszútávon egyértelműen társadalmi és gazdasági előnyökkel jár. A természeti erőforrások végeessége szükségszerűen önkorlátozásra és konszenzuskeresésre készíti a társadalmi-gazdasági érdekeket képviselő döntéshozókat és egyéb szereplőket. A tervi megoldások ezeket a törekvéseket szolgálják.

15.2A MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV TÁRSADALMI – GAZDASÁGI HATÁSAI

A megyei területrendezési terv szabályzatában lefektetett előírások elsődleges és egységes célja a megye teljes területére vonatkozóan olyan terület-felhasználási feltételeket biztosítani, amelyek révén a táji, természeti, ökológiai és kulturális értékek megőrzése, illetve az erőforrások védelme és kihasználása, valamint a fenntartható fejlődés biztosítható.

A sajátosan megyei övezetek lehatárolása és az egyes övezetekre alkalmazott előírások tartalmazzák azokat a „garanciákat”, amelyek a hosszabb távú megyei érdekek érvényesítését szolgálják.

A megyei terv vizsgálati szakaszát lezáró dokumentum (Helyzetelemzés) részletesen ismerteti és elemzi a tervezési területre jellemző társadalmi és gazdasági adatokat. Ezek alapján feltárja a területi egyenlőtlenségeket, illetve az ebből adódó és kezelést igénylő konfliktusokat. A tervi megoldások a helyzetfeltárássra alapozva kerültek kidolgozásra.

A szabályozási előírások környezetre gyakorolt hatása önmagáért beszél, hiszen a környezet védelmét direkt módon képes biztosítani a területrendezési terv. A társadalmi – gazdasági hatások ennél áttételesebben jelentkeznek. Sok esetben nehéz belátni, hogy a területrendezési tervben kialakított övezeti rendszeren belül miért vannak túlsúlyban a különféle szintű táj- és természeti védettséget élvező területek. Némileg leegyszerűsítve a választ, azért, mert ilyen módon biztosítható a területrészek optimális használata, vagyis az, hogy az adott földrészleten az a tevékenység, illetve használati mód kapjon prioritást, amelyre az a terület a legalkalmasabb. A kiváló adottságú gyümölcsstermelő területeken gyümölcsöt kell termelni, a kedvező szántóföldi árutermelésre alkalmas földeket mezőgazdasági árutermelésre kell használni, az intermodális kapcsolódási pontokon ipari és raktározási-elosztási tevékenységet érdemes folytatni, új lakóterületeket lehetőség szerint a kialakult lakóterületekhez kapcsolódva tanácsos kijelölni, stb. Ezekén túl szükséges még az infrastrukturális hálózatok számára szükséges területet is biztosítani. A fennmaradó természeti területek – vizek, erdők, ökológiai folyosók, természetközeli élőhelyek, táj- és kulturális örökségvédelmi területek – védelme egyszerre környezeti, társadalmi és gazdasági érdek. A fenntartható fejlődés záloga a természeti erőforrások valóságos védelme az oda nem illő használattól. Ezért, a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetébe nem lehet pl. sertéshizlaldát telepíteni. A területrendezési terv tervlapjai pontosan lehatárolják az egyes területhasználati módok térségeit.

A megyei területrendezési szabályzatban meghatározott térségi övezetek az országos szintű szabályozás (Országos Területrendezési Terv) Csongrád megye területére vonatkozó előírásainak felelnek meg. Az ezekre az övezetekre vonatkozó előírások az országos szintű érdekeknek megfelelően szabályozzák a területhasználati módokat.

A Megyei Területrendezési Tervben lehatárolt sajátos megyei övezetek a megyei érdekek mentén kerültek kialakításra. Fontos hangsúlyozni, hogy az egyes települések fejlődését a megyei terv nem gátolja, hiszen az egyes övezetekre vonatkozó előírások ugyan a korlátozásokat nevesítik, de tudnivaló, hogy ami nem szerepel a tiltott tevékenységek között, azt szabad gyakorolni. A terv készítése során a tervezők figyelembe veszik az egyes települések területrendezési terveiben megjelenő fejlesztési igényeket, illetve a konzultációkon és egyeztetéseken felmerülő helyi igényeket. A megyei területrendezési terv elsőrendű feladata éppen az, hogy úgy biztosítsa az egyes települések fejlődését, hogy az összhangban legyen a kistérségi, a megyei, sőt az országos érdekekkel is.

A Csongrád megyei területrendezési terv közlekedési tervlapján szereplő új Tisza hidak (Csongrád – térségi jelentőségű mellékút; Mindszent – új főút; Szeged – új vasúti összeköttetés), továbbá a jelenleg még hiányzó gyorsforgalmi úthálózati fejlesztések (kelet-nyugat irányban Mindszent érintésével; észak-dél irányban Hódmezővásárhely és Kübekháza /országhatár/ között új hídval a Maros folyón), és az egyes települések (mikro térségek) közötti kapcsolathányok megoldása a megye lakosságának érdekeit szolgálja. A jelenleg közlekedési szempontból hátrányosabb helyzetű területeken élő lakosság foglalkoztatottsági pozíciói és társadalmi kapcsolatai javulni fognak, és az érintett térségben a gazdasági potenciál erősödik a tervezett közlekedési fejlesztések hatására. A munkába járás és a térségi igazgatási, kereskedelmi, kulturális központok könnyebb elérhetősége jelentős javulást eredményez az itt élő lakosság életminőségében. Az országhatáron átlépő vasúti összeköttetések megvalósulása (Nagyaknál Románia felé; a hármas határon /Kübekháza/ Szerbia és Románia felé) a gazdasági fejlődést elősegíti, ezáltal az itt élők egzisztenciális helyzetében is érezhető javulás várható. Térségi jelentőségű közúti határátlépési pont létesül még Ásotthalomnál, miáltal a Mórahalmi kistérség kerül kedvezőbb pozícióba.

A megye legértékesebb természeti adottságai a termőtalaj és a domináns szántóföldi kultúrák, a számottevő fosszilis tüzelőanyag készlet (földgáz és kőolaj), a termálvízkinccs (geotermikus adottságok) és egyéb „zöld energia” hasznosítási lehetőségek (nap- és szélenergia, biomassza), valamint a védett természeti értékek (Körös-Maros Nemzeti Park, Pusztaszeri és Mártélyi Tájvédelmi Körzet). Ezeknek az adottságoknak a védelme, illetve fenntartható használata hosszú távú érdeke a megye lakosságának. A megyei terv megfelelő övezeteire vonatkozó előírások (lehetőségek és korlátozások) az optimális terület/táj használat biztosítását szolgálják. A természeti erőforrások fenntartható hasznosítása és megfelelő védelme, a mai és a jövő generációk számára, egyszerre társadalmi és gazdasági érdek.

A megye területén az OTRT szerinti kiváló termőhelyi adottságú szántóterület alig akad. Ennek ellenére a megye tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe lesz, így a jó minőségű termőföldek védelmét biztosítani kell. A kiváló termőhelyi adottságú mezőgazdasági területeken túl, ennek érdekében került kijelölésre a térségi jelentőségű árutermelő mezőgazdasági területek sajátos megyei térsége (túlnyomó részben a Tiszától keletre), valamint az ártéri tájgazdálkodás sajátos megyei térsége (alapvetően a Tisza-Maros-Körös hullámterében, illetve ahhoz kapcsolódó területeken).

A turizmusfejlesztés térségeiben, illetve térségi jelentőségű központjaiban a terület- és tájhasználat alakításának, az infrastruktúra fejlesztésének, az épített környezet alakításának a turisztikai vonzerő védelmét, illetve fokozását kell szem előtt tartania. Ezekben a területeken az egyéb beruházások megvalósításának, illetőleg a területhasználati módok megváltoztatásának feltétele, hogy ne rontsa a meglévő turisztikai vonzerő-tényezők hatását, hanem inkább javítsa a térség, vagy a település iránti érdeklődést. Ezek az ajánlások a turizmushoz köthető gazdasági hasznok és kedvező környezeti hatások hosszú távú fennmaradását szolgálják, mind a térségben élők, mind az idelátogatók javára.

A megyei területrendezési terv megvalósulása esetén közvetett vagy közvetlen negatív hatás társadalmi, gazdasági és környezeti szempontból nem várható. A sajátos megyei övezetekre vonatkozó ajánlások tartalmazzák azokat a javaslatokat, amelyeket a tervezők szerint figyelembe kell venni az alacsonyabb szintű tervek kidolgozása esetén.

A tervben szereplő javaslatok társadalmi szempontú elemzése szerint:

- A népesség területi elhelyezkedésében számottevő változás nem következik be. A közlekedési kapcsolatok javulásával a jelenleg hátrányosabb helyzetű megyerészekben élők életminősége, társadalmi mobilitási esélyei javulni fognak.
- A foglalkoztatási mutatók javulása több tényezőtől is erősen függ. A területi vonatkozások a munkahelyek elérhetőségével, illetve a gazdasági fejlesztések területigényének kielégítésével hozhatók összefüggésbe. A terv mindkét vonatkozásban előremutató és kellőképpen konzisztens megoldásokat tartalmaz.
- A megye területén a szabadidő eltöltése és a rekreáció területi feltételei elsősorban a termál- és gyógyforrások hasznosításával, illetve a megye folyó- és állóvizeinek, valamint egyéb természetvédelmi oltalom alá helyezett területeinek hasznosításával és megóvásával állnak összefüggésben. A turizmus és az idegenforgalom vonatkozásában a megyei terv megfelelő javaslatokat tartalmaz.
- A népesség életminősége, szociális helyzete és egészségi állapota – egyebek között - a környezet állapotával hozható összefüggésbe. A megyei terv nem tartalmaz a környezeti állapotokat károsan befolyásoló elemeket.
- A környezet minőségét elsődlegesen szem előtt tartó tervezői szemlélettel készült területrendezési terv pozitív hatással bír a társadalom biztonságérzetére, amennyiben óvja-védi a káros hatásoktól a lakó- és rekreációs területeket, illetve biztosítja a mezőgazdasági áruterelés és más gazdasági tevékenységek, valamint a természetvédelmi területek kiegyensúlyozását.

A tervben szereplő javaslatok gazdasági szempontú elemzése szerint:

- A megye térszerkezetében a tervezett közlekedési hálózatok és létesítmények megvalósulása jelentős változásokat eredményez. Új szerkezeti elemként a tervezett M9-es és folytatásában a román határon átvezető M43-as gyorsforgalmi út a megye déli részét kapcsolja össze kelet-nyugati irányban a nemzetközi, illetve országos közlekedési tengelyekkel. További új szerkezeti elem a 45-ös főút „folytatása” Hódmezővásárhelytől a szerb határig, amely egyúttal összekapcsolja a leendő M47-es gyorsforgalmi utat a Makóig már megépült (és a román határig tervezett) M43-as gyorsforgalmi úttal. Szeged ezáltal, és a tervezett vasúti fejlesztések révén, a magyar-szerb- román hármás határ térségében kiemelkedően erős településhálózati csomóponttá válik, nagytérségi szerepe tovább erősödik. A megye kisebb városai közül Kistelek és Mindszent pozíciója fog sokat javulni a tervezett főút megépülésével, amennyiben kelet felé Orosháza-Békéscsaba irányba, nyugat felé pedig Kiskunmajsa-Soltvadkert irányába nyílik meg a kapcsolat a Dél-Alföldi régióon belül. További fontos térszerkezeti elemek a tervezett új folyami hidak és kikötők, amelyek országos és térségi szinten biztosítanak új típusú gazdaságfejlesztési lehetőségeket.
- A megye településrendszere nem változik, de a megye egésze, gyakorlatilag minden települése, jobban, hatékonyabban kapcsolódik be az országos és a nemzetközi kapcsolatok „vérkeringésébe”. Csongrád megye gazdasági fejlődését a közlekedési hálózat tervezett bővülése nagymértékben fogja elősegíteni.
- Csongrád megye jelenlegi gazdasági szerkezete nem versenyképes, pozíciója a megyék rangsorában és az országos átlaghoz viszonyítva is hosszabb ideje romlik. Nem alakultak ki a megyében olyan iparágak, amelyek húzóágazatnak tekinthetők. A turizmusból származó bevételek sem igazán jelentősek. Lényegében nem kezdődött el a gazdasági szerkezetváltás, a régi üzemek leépültek ugyan, de nem formálódnak azok az új ágazatok, új iparágak, amelyek húzóágazattá válhatnának. A megyei terv területhasználati megoldásai az alulhasznosított ipari parkok jobb, intenzívebb hasznosítását preferálják, a közlekedésfejlesztési javaslatokkal összhangban.
- A terv védi a megye területének legnagyobb hányadát kitevő mezőgazdasági áruterelő és zöldség- gyümölcstermelő területeket, amelyeket a megye gazdaságára nézve nagy hatású természeti adottságként kezel.
- A megye idegenforgalmára a területrendezési terv komplex módon gyakorol igen pozitív hatást. A természeti, táji és épített környezetre vonatkozó védelmi célú szabályok és intézkedések, az idegenforgalmi szempontból kiemelt védett természeti területekre és településekre vonatkozó ajánlások éppen azt a célt szolgálják, hogy a megye sokoldalú adottságait az idegenforgalmi ágazat hosszútávon és hatékonyan legyen képes kiaknázni.
- A vízgazdálkodás megújítása és a fenntarthatóság előtérbe helyezése a 21. század kiemelt stratégiai feladata. A megye természeti adottságainál fogva felszíni vizekben gazdag. A terv alapján jelentős szerepet kap a folyók árterében folytatható ártéri gazdálkodás lehetősége összhangban a természetvédelmi és ökológiai követelményekkel. Kívánatos és lehetséges az ártéri gazdálkodás, a turizmus, a gazdasági és a természetvédelmi igények összehangolása. A megyét behálózó csatornák alapvetően mezőgazdasági funkciót (öntözés, halgazdálkodás, belvízelvezetés) szolgálnak.
- A megyei terv elsődleges célja a térség eltartó képességének és versenyképességének javítása. A területrendezési szabályzat, az övezetekre és a sajátos megyei térségekre vonatkozó irányelvek és ajánlások, a tervben javasolt intézkedések, együttesen és összehangoltan szolgálják a megye versenyképességének fokozását.

TERVEZŐI NYILATKOZAT

A Csongrád megye területrendezési tervének és az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény összhangjáról

Alulírottak Csongrád megye területrendezési tervének vezető tervezői nyilatkozunk, hogy a megyei területrendezési terv az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénnyel összhangban készült el.

A megye területére eső országos területfelhasználási kategóriák, valamint országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények az OTrT-vel összhangban kerültek feltüntetésre, illetve az OTrT-ben és a Területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. Tv.-ben rögzített pontosítási követelményeknek megfelelően kerültek kiigazításra. Az OTrT által meghatározott megyei övezetek az érintett államigazgatási szervek bevonásával kerültek lehatárolásra.

A térségi szerkezeti terven az OTrT-ben rögzített országos jelentőségű elemek mellett megjelenített térségi elemek a 218/2009. (X. 6.) Kormányrendelettel összhangban kerültek feltüntetésre.

Budapest, 2011. november 10.

Koszorú Lajos

vezető területrendező tervező

Tervezői nyilvántartási szám:

TR 01 – 1346

Lázár Tibor

vezető területrendező tervező

Tervezői nyilvántartási szám:

TR 01 – 5041